Chaṭṭhasaṅgītipiṭakaṁ

Abhidhammapiṭake

DHĀTUKATHĀ

PUGGALAPAÑÑATTIPĀḶI

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

Romanized from Myanmar version published in 1997

Pāḷi Series 31

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

THE PĀḶI ALPHABET
IN BURMESE AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

အ a   အာ ā   ဣ i   ဤ ī   ဥ u   ဦ ū   ဧ e   ဩ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

က ka	ခ kha	ဂ ga	ဃ gha	င ṅa
စ ca	ဆ cha	ဇ ja	ဈ jha	ဉ ña
ဋ ṭa	ဌ ṭha	ဍ ḍa	ဎ ḍha	ဏ ṇa
တ ta	ထ tha	ဒ da	ဓ dha	န na
ပ pa	ဖ pha	ဗ ba	ဘ bha	မ ma

ယ ya   ရ ra   လ la   ဝ va   သ sa   ဟ ha   ဠ ḷa   ံ ṃ

VOWELS IN COMBINATION

ာ ါ = ā   ိ = i   ီ = ī   ု ု = u   ူ ူ = ū   ေ = e   ော ေါ = o

က ka	ကာ kā	ကိ ki	ကီ kī	ကု ku	ကူ kū	ကေ ke	ကော ko
ခ kha	ခါ khā	ခိ khi	ခီ khī	ခု khu	ခူ khū	ခေ khe	ခေါ kho ...

CONJUNCT-CONSONANTS

က္က kka	င်္ဃ ṅgha	ဏ္ဌ ṇṭha	ဓျ dhya	ပ္လ pla	လ္လ lla
က္ခ kkha	စ္စ cca	ဏ္ဍ ṇḍa	ဓွ dhva	ဗ္ဗ pba	လျ lya
ကျ kya	စ္ဆ ccha	ဏ္ဏ ṇṇa	န္တ nta	ဗ္ဘ bbha	လှ lha
ကြိ kri	ဇ္ဇ jja	ဏှ ṇha	န္တွ ntva	ဗျ bya	ဝှ vha
က္လ kla	ဇ္ဈ jjha	တ္တ tta	န္ထ ntha	ဗြ bra	သ္တ sta
ကွ kva	ည ñña	တ္ထ ttha	န္ဒ nda	မ္ပ mpa	သ္တြ stra
ချ khya	ဉှ ñha	တွ tva	န္ဒြ ndra	မ္ဖ mpha	သ္န sna
ခွ khva	ဉ္စ ñca	တျ tya	န္ဓ ndha	မ္ဗ mba	သျ sya
ဂ္ဂ gga	ဉ္ဆ ñcha	တြ tra	န္န nna	မ္ဘ mbha	ဿ ssa
ဂ္ဃ ggha	ဉ္ဇ ñja	ဒ္ဒ dda	နျ nya	မ္မ mma	သ္မ sma
ဂျ gya	ဉ္ဈ ñjha	ဒ္ဓ ddha	နှ nha	မျ mya	သွ sva
ဂြ gra	ဋ္ဋ ṭṭa	ဒျ dya	ပ္ပ ppa	မှ mha	ဟ္မ hma
င်္က ṅka	ဋ္ဌ ṭṭha	ဒြ dra	ပ္ဖ ppha	ယျ yya	ဟွ hva
င်္ခ ṅkha	ဍ္ဍ ḍḍa	ဒွ dva	ပျ pya	ယှ yha	ဠှ ḷha
င်္ဂ ṅga					

၁	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈	၉	၀
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

Dhātukathāpāḷi

Mātikā | Piṭṭhaṅka

Uddesa

1. Paṭhamanaya

1. Saṅgahāsaṅgahapadaniddesa

2. Dutiyanaya

3. Tatiyanaya

4. Catutthanaya

Dhātukathāpāḷimātikā niṭṭhitā.

Puggalapaññattipāḷi

Mātikā Piṭṭhaṅka

Mātikā

Niddesa

Puggalapaññattimātikā niṭṭhitā.

Abhidhammapiṭaka

Dhātukathāpāḷi

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa

Uddesa

1. Nayamātikā

1. Saṅgaho asaṅgaho. Saṅgahitena asaṅgahitaṁ. Asaṅgahitena saṅgahitaṁ. Saṅgahitena saṅgahitaṁ. Asaṅgahitena asaṅgahitaṁ. Sampayogo vippayogo. Sampayuttena vippayuttaṁ. Vippayuttena sampayuttaṁ. Sampayuttena sampayuttaṁ. Vippayuttena vippayuttaṁ. Saṅgahitena sampayuttaṁ vippayuttaṁ. Sampayuttena saṅgahitaṁ asaṅgahitaṁ. Asaṅgahitena sampayuttaṁ vippayuttaṁ. Vippayuttena saṅgahitaṁ asaṅgahitaṁ.

2. Abbhantaramātikā

2. Pañcakkhandhā. Dvādasāyatanāni. Aṭṭhārasa dhātuyo. Cattāri saccāni. Bāvīsatindriyāni. Paṭiccasamuppādo. Cattāro satipaṭṭhānā. Cattāro sammappadhānā. Cattāro iddhipādā. Cattāri jhānāni. Catasso appamaññāyo. Pañcindriyāni. Pañca balāni. Satta bojjhaṅgā. Ariyo aṭṭhaṅgiko maggo. Phasso vedanā saññā cetanā cittaṁ adhimokkho manasikāro.

3. Nayamukhamātikā

3. Tīhi saṅgaho. Tīhi asaṅgaho. Catūhi sampayogo. Catūhi vippayogo.

4. Lakkhaṇamātikā

4. Sabhāgo. Visabhāgo.

5. Bāhiramātikā

5. Sabbāpi dhammasaṅgaṇī dhātukathāya mātikāti.

1. Paṭhamanaya

1. Saṅgahāsaṅgahapadaniddesa

1. Khandha

6. Rūpakkhandho katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahito, rūpakkhandho ekena khandhena ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahito. Katihi asaṅgahito, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahito. (1)

7. Vedanākkhandho katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahito, vedanākkhandho ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahito. Katihi asaṅgahito, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahito. (2)

8. Saññākkhandho katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahito, saññākkhandho ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahito. Katihi asaṅgahito, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahito. (3)

9. Saṅkhārakkhandho katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahito, saṅkhārakkhandho ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahito. Katihi asaṅgahito, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahito. (4)

10. Viññāṇakkhandho katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahito, viññāṇakkhandho ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi saṅgahito. Katihi asaṅgahito, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahito. (5)

(Ekamūlakaṁ.)

11. Rūpakkhandho ca vedanākkhandho ca katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, rūpakkhandho ca vedanākkhandho ca dvīhi khandhehi

ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā. (1)

12. Rūpakkhandho ca saññākkhandho ca -pa- dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā. (2)

13. Rūpakkhandho ca saṅkhārakkhandho ca -pa- dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā. (3)

14. Rūpakkhandho ca viññāṇakkhandho ca -pa- dvīhi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā. (4)

(Dukamūlakaṁ.)

15. Rūpakkhandho ca vedanākkhandho ca saññākkhandho ca katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, rūpakkhandho ca vedanākkhandho ca saññākkhandho ca tīhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā. (1)

16. Rūpakkhandho ca vedanākkhandho ca saṅkhārakkhandho ca -pa- tīhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā. (2)

17. Rūpakkhandho ca vedanākkhandho ca viññāṇakkhandho ca -pa- tīhi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā. (3)

(Tikamūlakaṁ.)

18. Rūpakkhandho ca vedanākkhandho ca saññākkhandho ca saṅkhārakkhandho ca katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā. Rūpakkhandho ca vedanākkhandho ca saññākkhandho ca saṅkhārakkhandho ca catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

19. Rūpakkhandho ca vedanākkhandho ca saññākkhandho ca viññāṇakkhandho ca -pa- catūhi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

(Catukkamūlakaṁ.)

20. Rūpakkhandho ca vedanākkhandho ca saññākkhandho ca saṅkhārakkhandho ca viññāṇakkhandho ca katihi khandhehi katihāyataneti katihi dhātūhi saṅgahitā, rūpakkhandho ca vedanākkhandho ca saññākkhandho ca saṅkhārakkhandho ca viññāṇakkhandho ca pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

21. Pañcakkhandhā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, pañcakkhandhā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

(Pañcakaṁ.)

---

2. Āyatana

22. Cakkhāyatanaṁ katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitaṁ, cakkhāyatanaṁ ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

23. Sotāyatanaṁ. Ghānāyatanaṁ. Jivhāyatanaṁ. Kāyāyatanaṁ. Rūpāyatanaṁ. Saddāyatanaṁ. Gandhāyatanaṁ. Rasāyatanaṁ. Phoṭṭhabbāyatanaṁ -pa- ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

24. Manāyatanaṁ ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

25. Dhammāyatanaṁ asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, ekena khandhena ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

(Ekamūlakaṁ.)

26. Cakkhāyatanañca sotāyatanañca ekena khandhena dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

27. Cakkhāyatanañca ghānāyatanañca. Cakkhāyatanañca jivhāyatanañca. Cakkhāyatanañca kāyāyatanañca. Cakkhāyatanañca rūpāyatanañca. Cakkhāyatanañca saddāyatanañca. Cakkhāyatanañca gandhāyatanañca. Cakkhāyatanañca rasāyatanañca. Cakkhāyatanañca phoṭṭhabbāyatanañca ekena khandhena dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

28. Cakkhāyatanañca manāyatanañca dvīhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

29. Cakkhāyatanañca dhammāyatanañca asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

(Dukamūlakaṁ.)

30. Dvādasāyatanāni katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, dvādasāyatanāni asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

(Dvādasakaṁ.)

---

3. Dhātu

31. Cakkhudhātu katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, cakkhudhātu ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

32. Sotadhātu. Ghānadhātu. Jivhādhātu. Kāyadhātu. Rūpadhātu. Saddadhātu. Gandhadhātu. Rasadhātu. Phoṭṭhabbadhātu. Cakkhuviññāṇadhātu. Sotaviññāṇadhātu. Ghānaviññāṇadhātu. Jivhāviññāṇadhātu. Kāyaviññāṇadhātu. Manodhātu. Manoviññāṇadhātu ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

33. Dhammadhātu asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

(Ekamūlakaṁ.)

34. Cakkhudhātu ca sotadhātu ca ekena khandhena dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

35. Cakkhudhātu ca ghānadhātu ca. Cakkhudhātu ca jivhādhātu ca. Cakkhudhātu ca kāyadhātu ca. Cakkhudhātu ca rūpadhātu ca. Cakkhudhātu ca saddadhātu ca.

Cakkhudhātu ca gandhadhātu ca. Cakkhudhātu ca rasadhātu ca. Cakkhudhātu ca phoṭṭhabbadhātu ca ekena khandhena dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

36. Cakkhudhātu ca cakkhuviññāṇadhātu ca dvīhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

37. Cakkhudhātu ca sotaviññāṇadhātu ca. Cakkhudhātu ca ghānaviññāṇadhātu ca. Cakkhudhātu ca jivhāviññāṇadhātu ca. Cakkhudhātu ca kāyaviññāṇadhātu ca. Cakkhudhātu ca manodhātu ca. Cakkhudhātu ca manoviññāṇadhātu ca dvīhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

38. Cakkhudhātu ca dhammadhātu ca asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

(Dukamūlakaṁ.)

39. Aṭṭhārasa dhātuyo katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, aṭṭhārasa dhātuyo asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

(Aṭṭhārasakaṁ.)

---

4. Sacca

40. Dukkhasaccaṁ katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitaṁ, dukkhasaccaṁ pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitaṁ.

41. Samudayasaccaṁ. Maggasaccaṁ ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

42. Nirodhasaccaṁ na kehici khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, pañcahi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

(Ekamūlakaṁ.)

43. Dukkhasaccañca samudayasaccañca pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

44. Dukkhasaccañca maggasaccañca pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

45. Dukkhasaccañca nirodhasaccañca asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

(Dukamūlakaṁ.)

46. Dukkhasaccañca samudayasaccañca maggasaccañca pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kāhici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

47. Dukkhasaccañca samudayasaccañca nirodhasaccañca asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

(Tikamūlakaṁ.)

48. Dukkhasaccañca samudayasaccañca maggasaccañca nirodhasaccañca asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

49. Cattāri saccāni katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitāni, cattāri saccāni asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitāni. Katihi asaṅgahitāni, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitāni.

(Catukkaṁ.)

---

5. Indriya

50. Cakkhundriyaṁ katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitaṁ, cakkhundriyaṁ ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

51. Sotindriyaṁ. Ghānindriyaṁ. Jivhindriyaṁ. Kāyindriyaṁ. Itthindriyaṁ. Purisindriyaṁ ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

52. Manindriyaṁ ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

53. Jīvitindriyaṁ dvīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, tīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

54. Sukhindriyaṁ. Dukkhindriyaṁ. Somanassindriyaṁ. Domanassindriyaṁ. Upekkhindriyaṁ. Saddhindriyaṁ. Vīriyindriyaṁ. Satindriyaṁ. Samādhindriyaṁ. Paññindriyaṁ. Anaññātaññassāmītindriyaṁ. Aññindriyaṁ. Aññātāvindriyaṁ ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

(Ekamūlakaṁ.)

55. Cakkhundriyañca sotindriyañca ekena khandhena dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

56. Cakkhundriyañca ghānindriyañca. Cakkhundriyañca jivhindriyañca. Cakkhundriyañca kāyindriyañca. Cakkhundriyañca itthindriyañca. Cakkhundriyañca purisindriyañca ekena khandhena dvīhāyanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

57. Cakkhundriyañca manindriyañca dvīhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

58. Cakkhundriyañca jīvitindriyañca dvīhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

59. Cakkhundriyañca sukhindriyañca. Cakkhundriyañca dukkhindriyañca. Cakkhundriyañca somanassindriyañca. Cakkhundriyañca domanassindriyañca. Cakkhundriyañca upekkhindriyañca. Cakkhundriyañca saddhindriyañca. Cakkhundriyañca vīriyindriyañca. Cakkhundriyañca satindriyañca. Cakkhundriyañca samādhindriyañca. Cakkhundriyañca paññindriyañca. Cakkhundriyañca anaññātaññassāmītindriyañca. Cakkhundriyañca aññindriyañca. Cakkhundriyañca aññātāvindriyañca dvīhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

(Dukamūlakaṁ.)

60. Bāvīsatindriyāni katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitāni. Bāvīsatindriyāni catūhi khandhehi sattahāyatanehi terasahi dhātūhi saṅgahitāni. Katihi asaṅgahitāni, ekena khandhena pañcahāyatanehi pañcahi dhātūhi asaṅgahitāni.

---

6. Paṭiccasamuppādādi

61. Avijjā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

62. Avijjāpaccayā saṅkhārā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

63. Saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

64. Viññāṇapaccayā nāmarūpaṁ catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

65. Nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṁ dvīhi khandhehi chahāyatanehi dvādasahi dhātūhi saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, tīhi khandhehi chahāyatanehi chahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

66. Saḷāyatanapaccayā phasso. Phassapaccayā vedanā. Vedanāpaccayā taṇhā. Taṇhāpaccayā upādānaṁ. Kammabhavo[1] ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahito. Katihi asaṅgahito, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahito.

---

1. Upādānapaccayā kammabhavo (Sī, Syā)

67. Upapattibhavo. Kāmabhavo. Saññābhavo. Pañcavokārabhavo pañcahi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi saṅgahito. Katihi asaṅgato, na kehici khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā asaṅgahito.

68. Rūpabhavo pañcahi khandhehi pañcahāyanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahito. Katihi asaṅgahito, na kehici khandhehi sattahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgato.

69. Arūpabhavo. Nevasaññānāsaññābhavo. Catuvokārabhavo catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahito. Katihi asaṅgahito, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahito.

70. Asaññābhavo. Ekavokārabhavo ekena khandhena dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahito. Katihi asaṅgahito, catūhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahito.

71. Jāti dvīhi khandhehi. Jarā dvīhi khandhehi. Maraṇaṁ dvīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, tīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

72. Soko. Paridevo. Dukkhaṁ. Domanassaṁ. Upāyāso. Satipaṭṭhānaṁ. Sammappadhānaṁ ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

73. Iddhipādo dvīhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahito. Katihi asaṅgahito, tīhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahito.

74. Jhānaṁ dvīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, tīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

75. Appamaññā. Pañcindriyāni. Pañca balāni. Satta bojjhaṅgā. Ariyo aṭṭhaṅgiko maggo. Phasso. Vedanā. Saññā. Cetanā. Adhimokkho. Manasikāro ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahito. Katihi asaṅgahito, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahito.

76. Cittaṁ ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi saṅgahitaṁ. Katihi asaṅgahitaṁ, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitaṁ.

---

7. Tika

77. Kusalā dhammā. Akusalā dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā. Kusalā dhammā. Akusalā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

78. Abyākatā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

79. Sukhāya vedanāya sampayuttā dhammā. Dukkhāya vedanāya sampayuttā dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi tīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

80. Adukkhamasukhāya vedanāya sampayuttā dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi sattahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi ekādasati dhātūhi asaṅgahitā.

81. Vipākā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

82. Vipākadhammadhammā. Saṁkiliṭṭhasaṁkilesikā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

83. Nevavipākanavipākadhammadhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi terasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi asaṅgahitā.

84. Upādinnupādāniyā dhammā pañcahi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā asaṅgahitā.

85. Anupādinnupādāniyā dhammā pañcahi khandhehi sattahāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi pañcahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

86. Anupādinna-anupādāniyā dhammā. Asaṁkiliṭṭha-asaṁkilesikā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

87. Asaṁkiliṭṭhasaṁkilesikā dhammā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

88. Savitakkasavicārā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi tīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

89. Avitakkavicāramattā dhammā. Pītisahagatā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

90. Avitakka-avicārā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā asaṅgahitā.

91. Sukhasahagatā dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi tīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

92. Upekkhāsahagatā dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi sattahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitā.

93. Dassanena pahātabbā dhammā. Bhāvanāya pahātabbā dhammā. Dassanena pahātabbahetukā dhammā. Bhāvanāya pahātabbahetukā dhammā. Ācayagāmino dhammā. Apacayagāmino dhammā. Sekkhā dhammā. Asekkhā dhammā. Mahaggatā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

94. Neva dassanena na bhāvanāya pahātabbā dhammā. Neva dassanena na bhāvanāya pahātabbahetukā dhammā. Nevācayagāmi nāpacayagāmino dhammā. Nevasekkhanāsekkhā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

95. Parittā dhammā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

96. Appamāṇā dhammā. Paṇītā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

97. Parittārammaṇā[1] dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

98. Mahaggatārammaṇā dhammā. Appamāṇārammaṇā dhammā. Hīnā dhammā. Micchattaniyatā dhammā. Sammattaniyatā dhammā, maggārammaṇā dhammā. Maggahetukā dhammā. Maggādhipatino dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

99. Majjhimā dhammā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

100. Aniyatā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

101. Uppannā dhammā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

102. Anuppannā dhammā pañcahi khandhehi sattahāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi pañcahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

---

1. Parittāramaṇā (?)

103. Uppādino dhammā pañcahi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā asaṅgahitā.

104. Atītā dhammā. Anāgatā dhammā. Paccuppannā dhammā. Ajjhattā dhammā ajjhattabahiddhā dhammā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

105. Bahiddhā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

106. Atītārammaṇā dhammā. Anāgatārammaṇā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

107. Paccuppannārammaṇā dhammā. Ajjhattārammaṇā dhammā. Bahiddhārammaṇā dhammā. Ajjhattabahiddhārammaṇā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

108. Sanidassanasappaṭighā dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

109. Anidassanasappaṭighā dhammā ekena khandhena navahāyatanehi navahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi tīhāyatanehi navahi dhātūhi asaṅgahitā.

110. Anidassana-appaṭighā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

8. Duka

111. Hetū dhammā. Hetū ceva sahetukā ca dhammā. Hetū cevahetusampayuttā ca dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

112. Na hetū dhammā. Ahetukā dhammā. Hetuvippayuttā dhammā. Na hetu ahetukā[1] dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

113. Sahetukā dhammā. Hetusampayuttā dhammā. Sahetukā ceva na ca hetū dhammā. Hetusampayuttā ceva na ca hetū dhammā. Na hetu sahetukā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

114. Sappaccayā dhammā. Saṅkhatā dhammā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

115. Appaccayā dhammā. Asaṅkhatā dhammā na kehici khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, pañcahi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

116. Sanidassanā dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

---

1. Na hetū ahetukā (Syā, Ka) Abhi 2 dukapañhāpucchakepi.

117. Anidassanā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā asaṅgahitā.

118. Sappaṭighā dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi asaṅgahitā.

119. Appaṭighā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

120. Rūpino dhammā ekena khandhena ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

121. Arūpino dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

122. Lokiyā dhammā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

123. Lokuttarā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

124. Kenaci viññeyyā dhammā. Kenaci na viññeyyā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

125. Āsavā dhammā. Āsavā ceva sāsavā ca dhammā. Āsavā ceva āsavasampayuttā ca dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

126. No āsavā dhammā. Āsavavippayuttā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

127. Sāsavā dhammā. Sāsavā ceva no ca āsavā dhammā. Āsavavippayuttā sāsavā dhammā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

128. Anāsavā dhammā. Āsavavippayuttā anāsavā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

129. Āsavasampayuttā dhammā. Āsavasampayuttā ceva no ca āsavā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

130. Saṁyojanā dhammā. Ganthā dhammā. Oghā dhammā. Yogā dhammā. Nīvaraṇā dhammā. Parāmāsā dhammā. Parāmāsā ceva parāmaṭṭhā ca dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

131. No parāmāsā dhammā. Parāmāsavippayuttā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi

saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

132. Parāmaṭṭhā dhammā. Parāmaṭṭhā ceva no ca parāmāsā dhammā. Parāmāsavippayuttā parāmaṭṭhā dhammā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

133. Aparāmaṭṭhā dhammā. Parāmāsavippayuttā aparāmaṭṭhā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

134. Parāmāsasampayuttā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

135. Sārammaṇā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

136. Anārammaṇā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā ekena khandhena ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

137. Cittā dhammā ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitā.

138. No cittā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

139. Cetasikā dhammā. Cittasampayuttā dhammā. Cittasaṁsaṭṭhā dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

140. Acetasikā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā dvīhi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

141. Cittavippayuttā dhammā. Cittavisaṁsaṭṭhā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā ekena khandhena ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

142. Cittasamuṭṭhānā dhammā catūhi khandhehi chahāyatanehi chahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena chahāyatanehi dvādasahi dhātūhi asaṅgahitā.

143. No cittasamuṭṭhānā dhammā. No cittasahabhuno dhammā. No cittānuparivattino dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā dvīhi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

144. Cittasahabhuno dhammā. Cittānuparivattino dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

145. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānā dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānasahabhuno dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānānuparivattino dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

146. No cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānā dhammā. No cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānasahabhuno dhammā. No cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānānuparivattino dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā dvīhi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

147. Ajjhattikā dhammā dvīhi khandhehi chahāyatanehi dvādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, tīhi khandhehi chahāyatanehi chahi dhātūhi asaṅgahitā.

148. Bāhirā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi chahāyatanehi chahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena chahāyatanehi dvādasahi dhātūhi asaṅgahitā.

149. Upādā dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi asaṅgahitā.

150. No upādā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi tīhāyatanehi navahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi navahāyatanehi navahi dhātūhi asaṅgahitā.

151. Upādinnā dhammā pañcahi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā asaṅgahitā.

152. Anupādinnā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi sattahāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi pañcahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

153. Upādānā dhammā. Kilesā dhammā. Kilesā ceva saṁkilesikā ca dhammā. Kilesā ceva saṁkiliṭṭhā ca dhammā. Kilesā ceva kilesasampayuttā ca dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya

dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

154. No kilesā dhammā. Asaṁkiliṭṭhā dhammā. Kilesavippayuttā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

155. Saṁkilesikā dhammā. Saṁkilesikā ceva no ca kilesā dhammā. Kilesavippayuttā saṁkilesikā dhammā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

156. Asaṁkilesikā dhammā. Kilesavippayuttā asaṁkilesikā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

157. Saṁkiliṭṭhā dhammā. Kilesasampayuttā dhammā. Saṁkiliṭṭhā ceva no ca kilesā dhammā. Kilesasampayuttā ceva no ca kilesā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

158. Dassanena pahātabbā dhammā. Bhāvanāya pahātabbā dhammā. Dassanena pahātabbahetukā dhammā. Bhāvanāya pahātabbahetukā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

159. Na dassanena pahātabbā dhammā. Na bhāvanāya pahātabbā dhammā. Na dassanena pahātabbahetukā dhammā. Na bhāvanāya pahātabbahetukā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi

aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

160. Savitakkā dhammā. Savicārā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi tīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

161. Avitakkā dhammā. Avicārā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā asaṅgahitā.

162. Sappītikā dhammā. Pītisahagatā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

163. Appītikā dhammā. Na pītisahagatā dhammā. Na sukhasahagatā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

164. Sukhasahagatā dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi tīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

165. Upekkhāsahagatā dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi sattahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitā.

166. Na upekkhāsahagatā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi terasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi asaṅgahitā.

167. Kāmāvacarā dhammā. Pariyāpannā dhammā. Sa-uttarā dhammā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

168. Na kāmāvacarā dhammā. Apariyāpannā dhammā. Anuttarā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

169. Rūpāvacarā dhammā. Arūpāvacarā dhammā. Niyyānikā dhammā. Niyatā dhammā. Saraṇā dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

170. Na rūpāvacarā dhammā. Na arūpāvacarā dhammā. Aniyyānikā dhammā. Aniyatā dhammā. Araṇā dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā. Araṇā dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

Saṅgahāsaṅgahapadaniddeso paṭhamo.

2. Dutiyanaya

2. Saṅgahitena-asaṅgahitapadaniddesa

171. Cakkhāyatanena ye dhammā -pa-. Phoṭṭhabbāyatanena ye dhammā. Cakkhudhātuyā ye dhammā -pa-. Phoṭṭhabbadhātuyā ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi asaṅgahitā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi asaṅgahitā.

172. Cakkhuviññāṇadhātuyā ye dhammā. Sotaviññāṇadhātuyā ye dhammā. Ghānaviññāṇadhātuyā ye dhammā. Jivhāviññāṇadhātuyā ye dhammā. Kāyaviññāṇadhātuyā ye dhammā. Manodhātuyā ye dhammā. Manoviññāṇadhātuyā ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā -pa- te dhammā catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi dvādasahi dhātūhi asaṅgahitā.

173. Cakkhundriyena ye dhammā. Sotindriyena ye dhammā. Ghānindriyena ye dhammā. Jivhindriyena ye dhammā. Kāyindriyena ye dhammā. Itthindriyena ye dhammā. Purisindriyena ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā -pa- te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi asaṅgahitā.

174. Asaññābhavena ye dhammā. Ekavokārabhavena ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā -pa- te dhammā catūhi khandhehi tīhāyatanehi navahi dhātūhi asaṅgahitā.

175. Paridevena ye dhammā. Sanidassanasappaṭighehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā -pa- te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi asaṅgahitā.

176. Anidassanasappaṭighehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā -pa- te dhammā catūhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

177. Sanidassanehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā -pa- te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi asaṅgahitā.

178. Sappaṭighehi dhammehi ye dhammā. Upādādhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi asaṅgahitā. Te dhammā catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

Dasāyatanā sattarasa dhātuyo,
Sattindriyā asaññābhavo ekavokārabhavo.
Paridevo sanidassanasappaṭighaṁ,
Anidassanaṁ punadeva[1] sappaṭighaṁ upādāti.

Saṅgahitena asaṅgahitapadaniddeso dutiyo.

1. Punareva (I)

3. Tatiyanaya

3. Asaṅgahitenasaṅgahitapadaniddesa

179. Vedanākkhandhena ye dhammā. Saññākkhandhena ye dhammā. Saṅkhārakkhandhena ye dhammā. Samudayasaccena ye dhammā. Maggasaccena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

180. Nirodhasaccena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā -pa- te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

181. Jīvitindriyena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā -pa- te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā dvīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

182. Itthindriyena ye dhammā. Purisindriyena ye dhammā. Sukhindriyena ye dhammā. Dukkhindriyena ye dhammā. Somanassindriyena ye dhammā. Domanassindriyena ye dhammā. Upekkhindriyena ye dhammā. Saddhindriyena ye dhammā. Vīriyindriyena ye dhammā. Satindriyena ye dhammā. Samādhindriyena ye dhammā. Paññindriyena ye dhammā. Anaññātaññassāmītindriyena ye dhammā. Aññindriyena ye dhammā. Aññātāvindriyena ye dhammā. Avijjāya ye dhammā. Avijjāpaccayā saṅkhārena ye dhammā. Saḷāyatanapaccayā phassena ye dhammā. Phassapaccayā vedanāya ye dhammā. Vedanāpaccayā taṇhāya ye dhammā. Taṇhāpaccayā upādānena ye dhammā. Kammabhavena[1] ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā -pa- te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

---

1. Upādānapaccayā kammabhavena (Syā)

183. Jātiyā ye dhammā. Jarāya ye dhammā. Maraṇena ye dhammā. Jhānena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā -pa- te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā dvīhi khandehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

184. Sokena ye dhammā. Dukkhena ye dhammā. Domanassena ye dhammā. Upāyāsena ye dhammā. Satipaṭṭhānena ye dhammā. Sammappadhānena ye dhammā. Appamaññāya ye dhammā. Pañcahi indriyehi ye dhammā. Pañcahi balehi ye dhammā. Sattahi bojjhaṅgehi ye dhammā. Ariyena aṭṭhaṅgikena maggena ye dhammā. Phassena ye dhammā. Vedanāya ye dhammā. Saññāya ye dhammā. Cetanāya ye dhammā. Adhimokkhena ye dhammā. Manasikārena ye dhammā. Hetūhi dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva sahetukehi ca dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva hetusampayuttehi ca dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā -pa- te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

185. Appaccayehi dhammehi ye dhammā. Asaṅkhatehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā -pa- te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

186. Āsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva sāsavehi ca dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva āsavasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

187. Saṁyojanehi. Ganthehi. Oghehi. Yogehi. Nīvaraṇehi. Parāmāsehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsehi ceva parāmaṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

188. Cetasikehi dhammehi ye dhammā. Cittasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānasahabhūhi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānānuparivattīhi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā -pa- te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

189. Cittasahabhūhi dhammehi ye dhammā. Cittānuparivattīhi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā -pa- te dhammā na kehici khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

190. Upādānehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkilesikehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkiliṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva kilesasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

Tayo khandhā tathā saccā, indriyāni ca soḷasa.
Padāni paccayākāre, cuddasūpari cuddasa.

Samatiṁsa padā honti, gocchakesu dasasvatha.
Duve cūḷantaradukā[1], aṭṭha honti mahantarāti.

Asaṅgahitena saṅgahitapadaniddeso tatiyo.

---

1. Cullantaradukā (Sī)

4. Catutthanaya

4. Saṅgahitenasaṅgahitapadaniddesa

191. Samudayasaccena ye dhammā. Maggasaccena ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

192. Itthindriyena ye dhammā. Purisindriyena ye dhammā. Sukhindriyena ye dhammā. Dukkhindriyena ye dhammā. Somanassindriyena ye dhammā. Domanassindriyena ye dhammā. Upekkhindriyena ye dhammā. Saddhindriyena ye dhammā. Vīriyindriyena ye dhammā. Satindriyena ye dhammā. Samādhindriyena ye dhammā. Paññindriyena ye dhammā. Anaññātaññassāmītindriyena ye dhammā. Aññindriyena ye dhammā. Aññātāvindriyena ye dhammā.

Avijjāya ye dhammā. Avijjāpaccayā saṅkhārena ye dhammā. Saḷāyatanapaccayā phassena ye dhammā. Vedanāpaccayā taṇhāya ye dhammā. Taṇhāpaccayā upādānena ye dhammā. Kammabhavena ye dhammā. Sokena ye dhammā. Paridevena ye dhammā. Dukkhena ye dhammā. Domanassena ye dhammā. Upāyāsena ye dhammā.

Satipaṭṭhānena ye dhammā. Sammappadhānena ye dhammā. Appamaññāya ye dhammā. Pañcahi indriyehi ye dhammā. Pañcahi balehi ye dhammā. Sattahi bojjhaṅgehi ye dhammā. Ariyena aṭṭhaṅgikena maggena ye dhammā. Phassena ye dhammā. Cetanāya ye dhammā. Adhimokkhena ye dhammā. Manasikārena ye dhammā.

Hetūhi dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva sahetukehi ca dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva hetusampayuttehi ca dhammehi ye dhammā. Āsavehi. Saṁyojanehi. Ganthehi. Oghehi. Yogehi. Nīvaraṇehi. Parāmāsehi. Upādānehi. Kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi

ceva saṁkilesikehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkiliṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva kilesasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Tehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā.

Dve saccā pannarasindriyā, ekādasa paṭiccapadā.
Uddhaṁ puna ekādasa, gocchakapadamettha tiṁsavidhāti[1].

Saṅgahitena saṅgahitapasaniddeso catuttho.

---

1. Tiṁsavidhanti (I)

5. Pañcamanaya

5. Asaṅgahitena asaṅgahitapadaniddesa

193. Rūpakkhandhena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi asaṅgahitā, te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

194. Vedanākkhandhena ye dhammā. Saññākkhandhena ye dhammā. Saṅkhārakkhandhena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

195. Viññāṇakkhandhena ye dhammā. Manāyatanena ye dhammā. Cakkhuviññāṇadhātuyā ye dhammā -pa-. Manodhātuyā ye dhammā. Manoviññāṇadhātuyā ye dhammā. Manindriyena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitā.

196. Cakkhāyatanena ye dhammā -pa-. Phoṭṭhabbāyatanena ye dhammā. Cakkhudhātuyā ye dhammā -pa-. Phoṭṭhabbadhātuyā ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi asaṅgahitā.

197. Dhammāyatanena ye dhammā. Dhammadhātuyā ye dhammā. Itthindriyena ye dhammā. Purisindriyena ye dhammā. Jīvitindriyena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

198. Samudayasaccena ye dhammā. Maggasaccena ye dhammā. Nirodhasaccena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā. Dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

199. Cakkhundriyena ye dhammā -pa-. Kāyindriyena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi asaṅgahitā.

200. Sukhindriyena ye dhammā. Dukkhindriyena ye dhammā. Somanassindriyena ye dhammā. Domanassindriyena ye dhammā. Upekkhindriyena ye dhammā. Saddhindriyena ye dhammā. Vīriyindriyena ye dhammā. Satindriyena ye dhammā. Samādhindriyena ye dhammā. Paññindriyena ye dhammā. Anaññātaññassāmītindriyena ye dhammā. Aññindriyena ye dhammā. Aññātāvindriyena ye dhammā. Avijjāya ye dhammā. Avijjāpaccayā saṅkhārena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

201. Saṅkhārapaccayā viññāṇena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitā.

202. Viññāṇapaccayā nāmarūpena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

203. Nāmarūpapaccayā saḷāyatanena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā asaṅgahitā.

204. Saḷāyatanapaccayā phassena ye dhammā. Phassapaccayā vedanāya ye dhammā. Vedanāpaccayā taṇhāya ye dhammā. Taṇhāpaccayā upādānena ye dhammā. Kammabhavena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

205. Arūpabhavena ye dhammā. Nevasaññānāsaññābhavena ye dhammā. Catuvokārabhavena ye dhammā. Iddhipādena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

206. Asaññābhavena ye dhammā. Ekavokārabhavena ye dhammā. Jātiyā ye dhammā. Jarāya ye dhammā. Maraṇena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

207. Paridevena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi asaṅgahitā.

208. Sokena ye dhammā. Dukkhena ye dhammā. Domanassena ye dhammā. Upāyāsena ye dhammā. Satipaṭṭhānena ye dhammā. Sammappadhānena ye dhammā. Jhānena ye dhammā. Appamaññāya ye dhammā. Pañcahi indriyehi ye dhammā. Pañcahi balehi ye dhammā. Sattahi bojjhaṅgehi ye dhammā. Ariyena aṭṭhaṅgikena maggena ye dhammā. Phassena ye dhammā. Vedanāya ye dhammā. Saññāya ye dhammā. Cetanāya ye dhammā. Adhimokkhena ye dhammā. Manasikārena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

209. Cittena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitā.

1. Tika

210. Kusalehi dhammehi ye dhammā. Akusalehi dhammehi ye dhammā. Sukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Dukkhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Adukkhamasukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Vipākehi dhammehi ye dhammā. Vipākadhammadhammehi ye dhammā. Anupādinna-anupādāniyehi dhammehi ye dhammā. Saṁkiliṭṭhasaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā. Asaṁkiliṭṭha-asaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā. Savitakkasavicārehi dhammehi ye dhammā. Avitakkavicāramattehi dhammehi ye dhammā. Pītisahagatehi dhammehi ye dhammā. Sukhasahagatehi dhammehi ye dhammā. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā. Dassanena pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Dassanena pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Ācayagāmīhi dhammehi ye dhammā. Apacayagāmīhi dhammehi ye dhammā. Sekkhehi dhammehi ye dhammā. Asekkhehi dhammehi ye dhammā. Mahaggatehi dhammehi ye dhammā. Appamāṇehi dhammehi ye dhammā. Parittārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Mahaggatārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Appamāṇārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Hīnehi dhammehi ye dhammā. Paṇītehi dhammehi ye dhammā. Micchattaniyatehi dhammehi ye dhammā. Sammattaniyatehi dhammehi ye dhammā. Maggārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Maggahetukehi dhammehi ye dhammā. Maggādhipatīhi dhammehi ye dhammā. Atītārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Anāgatārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Paccuppannārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Ajjhattārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Bahiddhārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Ajjhattabahiddhārammaṇehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

211. Sanidassanasappaṭighehi dhammehi ye dhammā. Anidassanasappaṭighehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi asaṅgahitā.

2. Duka

212. Hetūhi dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva sahetukehi ca dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva hetusampayuttehi ca dhammehi ye dhammā. Khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

213. Sahetukehi dhammehi ye dhammā. Hetusampayuttehi dhammehi ye dhammā. Sahetukehi ceva na ca hetūhi dhammehi ye dhammā. Hetusampayuttehi ceva na ca hetūhi dhammehi ye dhammā. Na hetusahetukehi[1] dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

214. Appaccayehi dhammehi ye dhammā. Asaṅkhatehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

215. Sanidassanehi dhammehi ye dhammā. Sappaṭighehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi asaṅgahitā.

216. Rūpīhi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi

1. Na hetū sahetukehi (Sī), na hetūhi sahetukehi (Syā, Ka)

ye dhammā -pa- te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

217. Arūpīhi dhammehi ye dhammā. Lokuttarehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

218. Āsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva sāsavehi ca dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva āsavasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

219. Anāsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Āsavasampayuttehi ceva no ca āsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavavippayuttehi anāsavehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

220. Saṁyojanehi dhammehi ye dhammā. Ganthehi dhammehi ye dhammā. Oghehi dhammehi ye dhammā. Yogehi dhammehi ye dhammā. Nīvaraṇehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsehi ceva parāmaṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

221. Aparāmaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsavippayuttehi aparāmaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Sārammaṇehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

222. Anārammaṇehi dhammehi ye dhammā. No cittehi dhammehi ye dhammā. Cittavippayuttehi dhammehi ye dhammā. Cittavisaṁsaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Cittasamuṭṭhānehi dhammehi ye dhammā. Cittasahabhūhi dhammehi ye dhammā. Cittānuparivattīhi dhammehi ye dhammā. Bāhirehi dhammehi ye dhammā. Upādādhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

223. Cittehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitā.

224. Cetasikehi dhammehi ye dhammā. Cittasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānasahabhūhi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānānuparivattīhi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

225. Ajjhattikehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā asaṅgahitā.

226. Upādānehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkilesikehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkiliṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva kilesasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā -pa- te dhammā dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

227. Asaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā. Saṁkiliṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Kilesasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Saṁkiliṭṭhehi ceva no ca kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesasampayuttehi ceva no ca kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesavippayuttehi asaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā. Dassanena pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Dassanena pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Savitakkehi dhammehi ye dhammā. Savicārehi dhammehi ye dhammā. Sappītikehi dhammehi ye dhammā. Pītisahagatehi dhammehi ye dhammā. Sukhasahagatehi dhammehi ye dhammā. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā. Na kāmāvacarehi dhammehi ye dhammā. Rūpāvacarehi dhammehi ye dhammā. Arūpāvacarehi dhammehi ye dhammā. Apariyāpannehi dhammehi ye dhammā. Niyyānikehi dhammehi ye dhammā. Niyatehi dhammehi ye dhammā. Anuttarehi dhammehi ye dhammā. Saraṇehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā, tehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi asaṅgahitā, te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

Rūpañca dhammāyatanaṁ dhammadhātu,
Itthipumaṁ jīvitaṁ nāmarūpaṁ.
Dve bhavā jātijarā maccurūpaṁ,
Anārammaṇaṁ no cittaṁ cittena vippayuttaṁ.

Visaṁsaṭṭhaṁ samuṭṭhānasahabhu anuparivatti,
Bāhiraṁ upādā dve visayo[1] esanayo subuddho.

Asaṅgahitena asaṅgahitapadaniddeso pañcamo.

---

1. Dvevīsati (Syā)

6. Chaṭṭhanaya

6. Sampayogavippayogapadaniddesa

1. Khandha

228. Rūpakkhandho katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttoti natthi. Katihi vippayutto, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayutto.

229. Vedanākkhandho. Saññākkhandho. Saṅkhārakkhandho tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayutto. Katihi vippayutto, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayutto.

230. Viññāṇakkhandho tīhi khandhehi sampayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayutto. Katihi vippayutto, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayutto.

2. Āyatana

231. Cakkhāyatanaṁ -pa-. Phoṭṭhabbāyatanaṁ -pa- sampayuttanti natthi. Katihi vippayuttaṁ, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttaṁ.

232. Manāyatanaṁ tīhi khandhehi sampayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttaṁ. Katihi vippayuttaṁ, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttaṁ.

3. Dhātu

233. Cakkhudhātu -pa-. Phoṭṭhabbadhātu -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

234. Cakkhuviññāṇadhātu -pa-. Manodhātu. Manoviññāṇadhātu tīhi khandhehi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

4. Saccādi

235. Samudayasaccaṁ. Maggasaccaṁ tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttaṁ, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttaṁ. Katihi vippayuttaṁ, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttaṁ.

236. Nirodhasaccaṁ. Cakkhundriyaṁ -pa-. Kāyindriyaṁ. Itthindriyaṁ. Purisindriyaṁ -pa- sampayuttanti natthi. Katihi vippayuttaṁ, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttaṁ.

237. Manindriyaṁ tīhi khandhehi sampayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttaṁ. Katihi vippayuttaṁ, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttaṁ.

238. Sukhindriyaṁ. Dukkhindriyaṁ. Somanassindriyaṁ. Domanassindriyaṁ tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttaṁ. Katihi vippayuttaṁ, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttaṁ.

239. Upekkhindriyaṁ tīhi khandhehi ekenāyatanena chahi dhātūhi sampayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttaṁ. Katihi vippayuttaṁ, ekena khandhena dasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi vippayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttaṁ.

240. Saddhindriyaṁ. Vīriyindriyaṁ. Satindriyaṁ. Samādhindriyaṁ. Paññindriyaṁ. Anaññātaññassāmītindriyaṁ. Aññindriyaṁ. Aññātāvindriyaṁ. Avijjā. Avijjāpaccayā saṅkhārā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

241. Saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ tīhi khandhehi sampayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttaṁ. Katihi vippayuttaṁ, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttaṁ.

242. Saḷāyatanapaccayā phasso tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayutto, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayutto. Katihi vippayutto, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayutto.

243. Phassapaccayā vedanā tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

244. Vedanāpaccayā taṇhā. Taṇhāpaccayā upādānaṁ. Kammabhavo tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayutto, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayutto. Katihi

vippayutto, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayutto.

245. Rūpabhavo -pa- sampayuttoti natthi. Katihi vippayutto, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi tīhi dhātūhi vippayutto.

246. Arūpabhavo. Nevasaññānāsaññābhavo. Catuvokārabhavo -pa- sampayuttoti natthi. Katihi vippayutto, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayutto.

247. Asaññābhavo. Ekavokārabhavo. Paridevo -pa- sampayuttoti natthi. Katihi vippayutto, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayutto.

248. Soko. Dukkhaṁ. Domanassaṁ tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttaṁ. Katihi vippayuttaṁ, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttaṁ.

249. Upāyāso. Satipaṭṭhānaṁ. Sammappadhānaṁ tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttaṁ, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttaṁ. Katihi vippayuttaṁ, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttaṁ.

250. Iddhipādo dvīhi khandhehi sampayutto, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayutto. Katihi vippayutto, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayutto.

251. Jhānaṁ dvīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttaṁ, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttaṁ. Katihi vippayuttaṁ, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttaṁ.

252. Appamaññā. Pañcindriyāni. Pañca balāni. Satta bojjhaṅgā. Ariyo aṭṭhaṅgiko maggo tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayutto, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayutto. Katihi vippayutto, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayutto.

253. Phasso. Cetanā. Manasikāro tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayutto, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayutto. Katihi vippayutto, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayutto.

254. Vedanā. Saññā tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

255. Cittaṁ tīhi khandhehi sampayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttaṁ. Katihi vippayuttaṁ, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttaṁ, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttaṁ.

256. Adhimokkho tīhi khandhehi ekenāyatanena dvīhi dhātūhi sampayutto, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayutto. Katihi vippayutto, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātuhi vippayutto, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayutto.

5. Tika

257. Kusalā dhammā. Akusalā dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

258. Sukhāya vedanāya sampayuttā dhammā. Dukkhāya vedanāya sampayuttā dhammā ekena khandhena sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

259. Adukkhamasukhāya vedanāya sampayuttā dhammā ekena khandhena sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

260. Vipākā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

261. Vipākadhammadhammā. Saṁkiliṭṭhasaṁkilesikā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

262. Nevavipākanavipākadhammadhammā. Anupādinnupādāniyā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi vippayuttā.

263. Anupādinna-anupādāniyā dhammā. Asaṁkiliṭṭha-asaṁkilesikā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

264. Savitakkasavicārā dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

265. Avitakkavicāramattā dhammā. Pītisahagatā dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

266. Avitakka-avicārā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā vippayuttā.

267. Sukhasahagatā dhammā ekena khandhena sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

268. Upekkhāsahagatā dhammā ekena khandhena sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

269. Dassanena pahātabbā dhammā. Bhāvanāya pahātabbā dhammā. Dassanena pahātabbahetukā dhammā. Bhāvanāya pahātabbahetukā dhammā. Ācayagāmino dhammā. Apacayagāmino dhammā. Sekkhā dhammā. Asekkhā dhammā. Mahaggatā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

270. Appamāṇā dhammā. Paṇītā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

271. Parittārammaṇā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

272. Mahaggatārammaṇā dhammā. Appamāṇārammaṇā dhammā. Hīnā dhammā. Micchattaniyatā dhammā. Sammattaniyatā dhammā. Maggārammaṇā dhammā. Maggahetukā dhammā. Maggādhipatino dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

273. Anuppannā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi vippayuttā.

274. Atītārammaṇā dhammā. Anāgatārammaṇā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

275. Paccuppannārammaṇā dhammā. Ajjhattārammaṇā dhammā. Bahiddhārammaṇā dhammā. Ajjhattabahiddhārammaṇā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

276. Sanidassanasappaṭighā dhammā. Anidassanasappaṭighā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

6. Duka

277. Hetū dhammā. Hetū ceva sahetukā ca dhammā. Hetū ceva hetusampayuttā ca dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi

soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

278. Sahetukā dhammā. Hetusampayuttā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

279. Sahetukā ceva na ca hetū dhammā. Hetusampayuttā ceva na ca hetū dhammā. Na hetusahetukā dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

280. Appaccayā dhammā. Asaṅkhatā dhammā. Sanidassanā dhammā. Sappaṭighā dhammā. Rūpino dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

281. Lokuttarā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

282. Āsavā dhammā. Āsavā ceva sāsavā ca dhammā. Āsavā ceva āsavasampayuttā ca dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

283. Anāsavā dhammā. Āsavavippayuttā anāsavā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

284. Āsavasampayuttā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

285. Āsavasampayuttā ceva no ca āsavā dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

286. Saṁyojanā dhammā. Ganthā dhammā. Oghā dhammā. Yogā dhammā. Nīvaraṇā dhammā. Parāmāsā dhammā. Parāmāsā ceva parāmaṭṭhā ca dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

287. Aparāmaṭṭhā dhammā. Parāmāsavippayuttā aparāmaṭṭhā dhammā sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

288. Parāmāsasampayuttā dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

289. Sārammaṇā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

290. Anārammaṇā dhammā. Cittavippayuttā dhammā. Cittavisaṁsaṭṭhā dhammā. Upādā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

291. Cittā dhammā tīhi khandhehi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

292. Cetasikā dhammā. Cittasampayuttā dhammā. Cittasaṁsaṭṭhā dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānā dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānasahabhuno dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānānuparivattino dhammā ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

293. Anupādinnā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi vippayuttā.

294. Upādānā dhammā. Kilesā dhammā. Kilesā ceva saṁkilesikā ca dhammā. Kilesā ceva saṁkiliṭṭhā ca dhammā. Kilesā ceva kilesasampayuttā ca dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

295. Asaṁkilesikā dhammā. Kilesavippayuttā asaṁkilesikā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

296. Saṁkiliṭṭhā dhammā. Kilesasampayuttā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

297. Saṁkiliṭṭhā ceva no ca kilesā dhammā. Kilesasampayuttā ceva no ca kilesā dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya

dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

298. Dassanena pahātabbā dhammā. Bhāvanāya pahātabbā dhammā dassanena pahātabbahetukā dhammā. Bhāvanāya pahātabbahetukā dhammā sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

299. Savitakkā dhammā. Savicārā dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

300. Avitakkā dhammā. Avicārā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā vippayuttā.

301. Sappītikā dhammā. Pītisahagatā dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

302. Sukhasahagatā dhammā ekena khandhena sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

303. Upekkhāsahagatā dhammā ekena khandhena sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

304. Na kāmāvacarā dhammā. Apariyāpannā dhammā. Anuttarā dhammā -pa- sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

305. Rūpāvacarā dhammā. Arūpāvacarā dhammā. Niyyānikā dhammā. Niyatā dhammā. Saraṇā dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

Dhammāyatanaṁ dhammadhātu, dukkhasaccañca jīvitaṁ.
Saḷāyatanaṁ nāmarūpaṁ, cattāro ca mahābhavā.

Jāti jarā ca maraṇaṁ, tikesvekūnavīsati.
Gocchakesu ca paññāsa, aṭṭha cūḷantare padā.

Mahantare pannarasa, aṭṭhārasa tato pare.
Tevīsa padasataṁ etaṁ, sampayoge na labbhatīti.

Sampayogavippayogapadaniddeso chaṭṭho.

7. Sattamanaya

7. Sampayuttenavippayuttapadaniddesa

306. Vedanākkhandhena ye dhammā. Saññākkhandhena ye dhammā. Saṅkhārakkhandhena ye dhammā. Viññāṇakkhandhena ye dhammā. Manāyatanena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi vippayuttā, te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

307. Cakkhuviññāṇadhātuyā ye dhammā -pa-. Manodhātuyā ye dhammā. Manoviññāṇadhātuyā ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā vippayuttā.

308. Manindriyena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

309. Upekkhindriyena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi vippayuttā.

310. Saṅkhārapaccayā viññāṇena ye dhammā. Saḷāyatanapaccayā phassena ye dhammā. Phassapaccayā vedanāya ye dhammā. Phassena ye dhammā. Vedanāya ye dhammā. Saññāya ye dhammā. Cetanāya ye dhammā. Cittena ye dhammā. Manasikārena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

311. Adhimokkhena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā vippayuttā.

312. Adukkhamasukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi vippayuttā.

313. Savitakkasavicārehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā vippayuttā.

314. Cittehi dhammehi ye dhammā. Cetasikehi dhammehi ye dhammā. Cittasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānasahabhūhi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānānuparivattīhi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

315. Savitakkehi dhammehi ye dhammā. Savicārehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā vippayuttā.

316. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi vippayuttā, te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi vippayuttā.

Khandhā caturo āyatanañca mekaṁ,
Dhātūsu satta dvepi ca indriyato.

Tayo paṭicca tathariva phassapañcamā,
Adhimuccanā manasi tikesu tīṇi.

Sattantarā dve ca manena yuttā,
Vitakkavicāraṇā upekkhakāya cāti.

Sampayuttena vippayuttapadaniddeso sattamo.

8. Aṭṭhamanaya

8. Vippayuttenasampayuttapadaniddesa

317. Rūpakkhandhena ye dhammā vippayuttā, te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttāti natthi.

318. Vedanākkhandhena ye dhammā. Saññākkhandhena ye dhammā. Saṅkhārakkhandhena ye dhammā. Viññāṇakkhandhena ye dhammā -pa-. Saraṇehi dhammehi ye dhammā. Araṇehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttāti natthi.

Dhammāyatanaṁ dhammadhātu, atha jīvitaṁ nāmarūpaṁ.
Saḷāyatanaṁ jātijarāmataṁ, dve ca tike na labbhare.
Paṭhamantare satta ca, gocchake dasa aparante.
Cuddasa cha ca matthake, iccete sattacattālīsa dhammā.
Samucchede na labbhanti, moghapucchakena cāti.

Vippayuttena sampayuttapadaniddeso aṭṭhamo.

9. Navamanaya

9. Sampayuttenasampayuttapadaniddesa

319. Vedanākkhandhena ye dhammā. Saññākkhandhena ye dhammā. Saṅkhārakkhandhena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

320. Viññāṇakkhandhena ye dhammā. Manāyatanena ye dhammā. Cakkhuviññāṇadhātuyā ye dhammā -pa-. Manodhātuyā ye dhammā. Manoviññāṇadhātuyā ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā -pa- te dhammā tīhi khandhehi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

321. Samudayasaccena ye dhammā. Maggasaccena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

322. Manindriyena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

323. Sukhindriyena ye dhammā. Dukkhindriyena ye dhammā. Somanassindriyena ye dhammā. Domanassindriyena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

324. Upekkhindriyena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena chahi dhātūhi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

325. Saddhindriyena ye dhammā. Vīriyindriyena ye dhammā. Satindriyena ye dhammā. Samādhindriyena ye dhammā. Paññindriyena ye dhammā. Anaññātaññassāmītindriyena ye dhammā. Aññindriyena ye dhammā. Aññātāvindriyena ye dhammā. Avijjāya ye dhammā. Avijjāpaccayā saṅkhārehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

326. Saṅkhārapaccayā viññāṇena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

327. Saḷāyatanapaccayā phassena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

328. Phassapaccayā vedanāya ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

329. Vedanāpaccayā taṇhāya ye dhammā. Taṇhāpaccayā upādānena ye dhammā. Kammabhavena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

330. Sokena ye dhammā. Dukkhena ye dhammā. Domanassena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

331. Upāyāsena ye dhammā. Satipaṭṭhānena ye dhammā. Sammappadhānena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

332. Iddhipādena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā dvīhi khandhehi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

333. Jhānena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā dvīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

334. Appamaññāya ye dhammā. Pañcahi indriyehi ye dhammā. Pañcahi balehi ye dhammā. Sattahi bojjhaṅgehi ye dhammā. Ariyena aṭṭhaṅgikena maggena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

335. Phassena ye dhammā. Cetanāya ye dhammā. Manasikārena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

336. Vedanāya ye dhammā. Saññāya ye dhammā sampayuttā, tihi dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

337. Cittena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

338. Adhimokkhena ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena dvīhi dhātūhi sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

339. Sukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Dukkhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Adukkhamasukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā ekena khandhena sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

340. Savitakkasavicārehi dhammehi ye dhammā. Avitakkavicāramattehi dhammehi ye dhammā. Pītisahagatehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

341. Sukhasahagatehi dhammehi ye dhammā, upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā ekena khandhena sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

342. Hetūhi dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva sahetukehi ca dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva hetusampayuttehi ca dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

343. Sahetukehi ceva na ca hetūhi dhammehi ye dhammā. Hetusampayuttehi ceva na ca hetūhi dhammehi ye dhammā. Na hetusahetukehi[1] dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

---

1. Na hetūhi sahetukehi (bahūsu)

344. Āsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva sāsavehi ca dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva āsavasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

345. Āsavasampayuttehi ceva no ca āsavehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

346. Saṁyojanehi. Ganthehi. Oghehi. Yogehi. Nīvaraṇehi. Parāmāsehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsehi ceva parāmaṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

347. Parāmāsasampayuttehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

348. Cittehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

349. Cetasikehi dhammehi ye dhammā. Cittasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānasahabhūhi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānānuparivattīhi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā.

350. Upādānehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkilesikehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkiliṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva

kilesasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

351. Saṁkiliṭṭhehi ceva no ca kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesasampayuttehi ceva no ca kilesehi dhammehi ye dhammā. Savitakkehi dhammehi ye dhammā. Savicārehi dhammehi ye dhammā. Sappītikehi dhammehi ye dhammā. Pītisahagatehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

352. Sukhasahagatehi dhammehi ye dhammā. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, tehi dhammehi ye dhammā sampayuttā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttā, te dhammā ekena khandhena sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā.

Arūpakkhandhā cattāro, manāyatanameva ca.
Viññāṇadhātuyo satta, dve saccā cuddasindriyā.

Paccaye dvādasa padā, tato upari soḷasa.
Tikesu aṭṭha gocchake, tecattālīsameva ca.

Mahantaraduke satta, padā piṭṭhi dukesu cha.
Navamassa padassete, niddese saṅgahaṁ gatāti.

Sampayuttena sampayuttapadaniddeso navamo.

10. Dasamanaya

10. Vippayuttenavippayuttapadaniddesa

353. Rūpakkhandhena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi vippayuttā, te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

354. Vedanākkhandhena ye dhammā. Saññākkhandhena ye dhammā. Saṅkhārakkhandhena ye dhammā. Viññāṇakkhandhena ye dhammā. Manāyatanena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā -pa- te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

355. Cakkhāyatanena ye dhammā -pa-. Phoṭṭhabbāyatanena ye dhammā. Cakkhudhātuyā ye dhammā -pa-. Phoṭṭhabbadhātuyā ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātūyā kehici vippayuttā.

356. Cakkhuviññāṇadhātuyā ye dhammā -pa-. Manoviññāṇadhātuyā ye dhammā. Samudayasaccena ye dhammā. Maggasaccena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

357. Nirodhasaccena ye dhammā. Cakkhundriyena ye dhammā -pa-. Kāyindriyena ye dhammā. Itthindriyena ye dhammā. Purisindriyena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

358. Manindriyena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

359. Sukhindriyena ye dhammā. Dukkhindriyena ye dhammā. Somanassindriyena ye dhammā. Domanassindriyena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

360. Upekkhindriyena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

361. Saddhindriyena ye dhammā. Vīriyindriyena ye dhammā. Satindriyena ye dhammā. Samādhindriyena ye dhammā. Paññindriyena ye dhammā. Anaññātaññassāmītindriyena ye dhammā. Aññindriyena ye dhammā. Aññātāvindriyena ye dhammā. Avijjāya ye dhammā. Avijjāpaccayā saṅkhārehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

362. Saṅkhārapaccayā viññāṇena ye dhammā. Saḷāyatanapaccayā phassena ye dhammā. Phassapaccayā vedanāya ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

363. Vedanāpaccayā taṇhāya ye dhammā. Taṇhāpaccayā upādānena ye dhammā. Kammabhavena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

364. Rūpabhavena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi tīhi dhātūhi vippayuttā.

365. Asaññābhavena ye dhammā. Ekavokārabhavena ye dhammā. Paridevena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

366. Arūpabhavena ye dhammā. Nevasaññānāsaññābhavena ye dhammā. Catuvokārabhavena ye dhammā. Sokena ye dhammā. Dukkhena ye dhammā. Domanassena ye dhammā. Upāyāsena ye dhammā. Satipaṭṭhānena ye dhammā. Sammappadhānena ye dhammā. Iddhipādena ye dhammā. Jhānena ye dhammā. Appamaññāya ye dhammā. Pañcahi indriyehi ye dhammā. Pañcahi balehi ye dhammā. Sattahi bojjhaṅgehi ye dhammā. Ariyena aṭṭhaṅgikena maggena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

367. Phassena ye dhammā. Vedanāya ye dhammā. Saññāya ye dhammā. Cetanāya ye dhammā. Cittena ye dhammā. Manasikārena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

368. Adhimokkhena ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

1. Tika

369. Kusalehi dhammehi ye dhammā. Akusalehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

370. Sukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Dukkhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

371. Adukkhamasukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

372. Vipākehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

373. Vipākadhammadhammehi ye dhammā. Saṁkiliṭṭhasaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

374. Nevavipākanavipākadhammadhammehi ye dhammā. Anupādinnupādāniyehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi vippayuttā.

375. Anupādinna-anupādāyehi dhammehi ye dhammā. Asaṁkiliṭṭha-asaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

376. Savitakkasavicārehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

377. Avitakkavicāramattehi dhammehi ye dhammā. Pītisahagatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

378. Avitakka-avicārehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā vippayuttā.

379. Sukhasahagatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

380. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

381. Dassanena pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Dassanena pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Ācayagāmīhi dhammehi ye dhammā. Apacayagāmīhi dhammehi ye dhammā. Sekkhehi dhammehi ye dhammā. Asekkhehi dhammehi ye dhammā. Mahaggatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

382. Appamāṇehi dhammehi ye dhammā. Paṇītehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

383. Parittārammaṇehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi

dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

384. Mahaggatārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Appamāṇārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Hīnehi dhammehi ye dhammā. Micchattaniyatehi dhammehi ye dhammā. Sammattaniyatehi dhammehi ye dhammā. Maggārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Maggahetukehi dhammehi ye dhammā. Maggādhipatīhi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

385. Anuppannehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi vippayuttā.

386. Atītārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Anāgatārammaṇehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

387. Paccuppannārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Ajjhattārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Bahiddhārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Ajjhattabahiddhārammaṇehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

388. Sanidassanasappaṭighehi dhammehi ye dhammā. Anidassanasappaṭighehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

2. Duka

389. Hetūhi dhammehi ye dhammā. Sahetukehi dhammehi ye dhammā. Hetusampayuttehi dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva sahetukehi ca

dhammehi ye dhammā. Sahetukehi ceva na ca hetūhi dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva hetusampayuttehi ca dhammehi ye dhammā. Hetusampayuttehi ceva na ca hetūhi dhammehi ye dhammā. Na hetusahetukehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

390. Appaccayehi dhammehi ye dhammā. Asaṅkhatehi dhammehi ye dhammā. Sanidassanehi dhammehi ye dhammā. Sappaṭighehi dhammehi ye dhammā. Rūpīhi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

391. Lokuttarehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

392. Āsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva sāsavehi ca dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva āsavasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā. Āsavasampayuttehi ceva no ca āsavehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

393. Anāsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavavippayuttehi anāsavehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

394. Saññojanehi dhammehi ye dhammā. Ganthehi dhammehi ye dhammā. Oghehi dhammehi ye dhammā. Yogehi dhammehi ye dhammā. Nīvaraṇehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsasampayuttehi

dhammehi ye dhammā. Parāmāsehi ceva parāmaṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

395. Aparāmaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsavippayuttehi aparāmaṭṭhehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

396. Sārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Cittehi dhammehi ye dhammā. Cetasikehi dhammehi ye dhammā. Cittasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānasahabhūhi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānānuparivattīhi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

397. Anārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Cittavippayuttehi dhammehi ye dhammā. Cittavisaṁsaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Upādādhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

398. Anupādinnehi[1] dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi vippayuttā.

399. Upādānehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi dhammehi ye dhammā. Saṁkiliṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Kilesasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkilesikehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkiliṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā. Saṁkiliṭṭhehi ceva

1. Anupādiṇṇehi (Sī, Ka)

no ca kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva kilesasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesasampayuttehi ceva no ca kilesehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

400. Asaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā,. Kilesavippayuttehi asaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

401. Dassanena pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Dassanena pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

402. Savitakkehi dhammehi ye dhammā. Savicārehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

403. Avitakkehi dhammehi ye dhammā. Avicārehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā vippayuttā.

404. Sappītikehi dhammehi ye dhammā. Pītisahagatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

405. Sukhasahagatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi

dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

406. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

407. Na kāmāvacarehi dhammehi ye dhammā. Apariyāpannehi dhammehi ye dhammā. Anuttarehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi vippayuttā.

408. Rūpāvacarehi dhammehi ye dhammā. Arūpāvacarehi dhammehi ye dhammā. Niyyānikehi dhammehi ye dhammā. Niyatehi dhammehi ye dhammā. Saraṇehi dhammehi ye dhammā vippayuttā, tehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi vippayuttā, te dhammā ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

Dhammāyatanaṁ dhammadhātu, dukkhasaccañca jīvitaṁ.
Saḷāyatanaṁ nāmarūpaṁ, cattāro ca mahābhavā.

Jāti jarā ca maraṇaṁ, tikesvekūnavīsati.
Gocchakesu ca paññāsa, aṭṭha cūḷantare padā.

Mahantare pannarasa, aṭṭhārasa tato pare.
Tevīsa padasataṁ etaṁ, sampayoge na labbhatīti.

Vippayuttena vippayuttapadaniddeso dasamo.

11. Ekādasamanaya

11. Saṅgahitenasampayuttavippayuttapadaniddesa

409. Samudayasaccena ye dhammā. Maggasaccena ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahitā saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

410. Itthindriyena ye dhammā. Purisindriyena ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

411. Sukhindriyena ye dhammā. Dukkhindriyena ye dhammā. Somanassindriyena ye dhammā. Domanassindriyena ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā -pa- te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

412. Upekkhindriyena ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena dvīhi dhātūhi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

413. Saddhindriyena ye dhammā. Vīriyindriyena ye dhammā. Satindriyena ye dhammā. Samādhindriyena ye dhammā. Paññindriyena ye dhammā. Anaññātaññassāmītindriyena ye dhammā. Aññindriyena ye dhammā. Aññātāvindriyena ye dhammā. Avijjāya ye dhammā. Avijjāpaccayā saṅkhārehi ye dhammā. Saḷāyatanapaccayā phassena ye dhammā. Vedanāpaccayā taṇhāya ye dhammā. Taṇhāpaccayā upādānena ye dhammā. Kammabhavena ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

414. Paridevena ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

415. Sokena ye dhammā. Dukkhena ye dhammā. Domanassena ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

416. Upāyāsena ye dhammā. Satipaṭṭhānena ye dhammā. Sammappadhānena ye dhammā. Appamaññāya ye dhammā. Pañcahi indriyehi ye dhammā. Pañcahi balehi ye dhammā, sattahi bojjhaṅgehi ye dhammā. Ariyena aṭṭhaṅgikena maggena ye dhammā. Phassena ye dhammā. Cetanāya ye dhammā. Adhimokkhena ye dhammā. Manasikārena ye dhammā. Hetūhi dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva sahetukehi ca dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva hetusampayuttehi ca dhammehi ye dhammā. āsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva sāsavehi ca dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva

āsavasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā. Saññojanehi dhammehi ye dhammā. Ganthehi dhammehi ye dhammā. Oghehi dhammehi ye dhammā. Yogehi dhammehi ye dhammā. Nīvaraṇehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsehi dhammehi ye dhammā. Upādānehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkilesikehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkiliṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva kilesasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena saṅgahitā āyatanasaṅgahena saṅgahitā dhātusaṅgahena saṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi sampayuttā, ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

Dve saccā pannarasindriyā, ekādasa paṭiccapadā.
Uddhaṁ puna ekādasa, gocchakapadamettha tiṁsavidhāti.

Saṅgahitena sampayuttavippayuttapadaniddeso ekādasamo.

12. Dvādasamanaya

12. Sampayuttena saṅgahitāsaṅgahitapadaniddesa

417. Vedanākkhandhena ye dhammā. Saññākkhandhena ye dhammā. Saṅkhārakkhandhena ye dhammā sampayuttā, te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, te dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

418. Viññāṇakkhandhena ye dhammā. Manāyatanena ye dhammā. Cakkhuviññāṇadhātuyā ye dhammā -pa-. Manodhātuyā ye dhammā. Manoviññāṇadhātuyā ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

419. Samudayasaccena ye dhammā. Maggasaccena ye dhammā sampayuttā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

420. Manindriyena ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

421. Sukhindriyena ye dhammā. Dukkhindriyena ye dhammā. Somanassindriyena ye dhammā. Domanassindriyena ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

422. Upekkhindriyena ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi sattahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitā.

423. Saddhindriyena ye dhammā. Vīriyindriyena ye dhammā. Satindriyena ye dhammā. Samādhindriyena ye dhammā. Paññindriyena ye dhammā. Anaññātaññassāmītindriyena ye dhammā. Aññindriyena ye dhammā. Aññātāvindriyena ye dhammā. Avijjāya ye dhammā. Avijjāpaccayā saṅkhārehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

424. Saṅkhārapaccayā viññāṇena ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

425. Saḷāyatanapaccayā phassena ye dhammā sampayuttā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

426. Phassapaccayā vedanāya ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

427. Vedanāpaccayā taṇhāya ye dhammā. Taṇhāpaccayā upādānena ye dhammā. Kammabhavena ye dhammā sampayuttā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

428. Sokena ye dhammā. Dukkhena ye dhammā. Domanassena ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

429. Upāyāsena ye dhammā. Satipaṭṭhānena ye dhammā. Sammappadhānena ye dhammā sampayuttā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi

dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

430. Iddhipādena ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

431. Jhānena ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

432. Appamaññāya ye dhammā. Pañcahi indriyehi ye dhammā. Pañcahi balehi ye dhammā. Sattahi bojjhaṅgehi ye dhammā. Ariyena aṭṭhaṅgikena maggena ye dhammā sampayuttā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

433. Phassena ye dhammā. Cetanāya ye dhammā. Manasikārena ye dhammā sampayuttā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

434. Vedanāya ye dhammā. Saññāya ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

435. Cittena ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

436. Adhimokkhena ye dhammā sampayuttā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi tīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

437. Sukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Dukkhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Adukkhamasukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Savitakkasavicārehi dhammehi ye dhammā. Avitakkavicāramattehi dhammehi ye dhammā. Pītisahagatehi dhammehi ye dhammā. Sukhasahagatehi dhammehi ye dhammā. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

438. Hetūhi dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva sahetukehi ca dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva hetusampayuttehi ca dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

439. Sahetukehi ceva na ca hetūhi dhammehi ye dhammā. Hetusampayuttehi ceva na ca hetūhi dhammehi ye dhammā. Na hetusahetukehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

440. Āsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva sāsavehi ca dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva āsavasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

441. Āsavasampayuttehi ceva no ca āsavehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

442. Saññojanehi dhammehi ye dhammā. Ganthehi dhammehi ye dhammā. Oghehi dhammehi ye dhammā. Yogehi dhammehi ye dhammā. Nīvaraṇehi

dhammehi ye dhammā. Parāmāsehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsehi ceva parāmaṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

443. Parāmāsasampayuttehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

444. Cittehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, dvīhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

445. Cetasikehi dhammehi ye dhammā. Cittasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānasahabhūhi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānānuparivattīhi dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena sattahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi asaṅgahitā.

446. Upādānehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkilesikehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkiliṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva kilesasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

447. Saṁkiliṭṭhehi ceva no ca kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesasampayuttehi ceva no ca kilesehi dhammehi ye dhammā. Savitakkehi dhammehi ye dhammā. Savicārehi dhammehi ye dhammā. Sappītikehi dhammehi ye dhammā. Pītisahagatehi dhammehi ye dhammā. Sukhasahagatehi

dhammehi ye dhammā. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā sampayuttā, te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, te dhammā ekena khandhena ekenāyatanena ekāya dhātuyā saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

Arūpakkhandhā cattāro, manāyatanameva ca.
Viññāṇadhātuyo satta, dve saccā cuddasindriyā.

Paccaye dvādasa padā, tato upari soḷasa.
Tikesu aṭṭha gocchake, tecattālīsameva ca.

Mahantaraduke satta, padā piṭṭhidukesu cha.
Navamassa padassete, niddese saṅgahaṁ gatāti.

Sampayuttena saṅgahitāsaṅgahitapadaniddeso dvādasamo.

13. Terasamanaya

13. Asaṅgahitenasampayuttavippayuttapadaniddesa

448. Rūpakkhandhena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

449. Dhammāyatanena ye dhammā. Dhammadhātuyā ye dhammā. Itthindriyena ye dhammā. Purisindriyena ye dhammā. Jīvitindriyena ye dhammā. Viññāṇapaccayā nāmarūpena ye dhammā. Asaññābhavena ye dhammā. Ekavokārabhavena ye dhammā. Jātiyā ye dhammā. Jarāya ye dhammā. Maraṇena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā -pa- te dhammā tīhi khandhehi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

450. Arūpabhavena ye dhammā. Nevasaññānāsaññābhavena ye dhammā. Catuvokārabhavena ye dhammā. Iddhipādena ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

451. Kusalehi dhammehi ye dhammā. Akusalehi dhammehi ye dhammā. Sukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Dukkhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Adukkhamasukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Vipākehi dhammehi ye dhammā. Vipākadhammadhammehi ye dhammā.

Anupādinna-anupādāniyehi dhammehi ye dhammā. Saṁkiliṭṭhasaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā. Asaṁkiliṭṭha-asaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā. Savitakkasavicārehi dhammehi ye dhammā. Avitakkavicāramattehi dhammehi ye dhammā. Pītisahagatehi dhammehi ye dhammā. Sukhasahagatehi dhammehi ye dhammā. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā. Dassanena pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Dassanena pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Ācayagāmīhi dhammehi ye dhammā. Apacayagāmīhi dhammehi ye dhammā. Sekkhehi dhammehi ye dhammā. Asekkhehi dhammehi ye dhammā. Mahaggatehi dhammehi ye dhammā. Appamāṇehi dhammehi ye dhammā. Parittārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Mahaggatārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Appamāṇārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Hīnehi dhammehi ye dhammā. Paṇītehi dhammehi ye dhammā. Micchattaniyatehi dhammehi ye dhammā. Sammattaniyatehi dhammehi ye dhammā. Maggārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Maggahetukehi dhammehi ye dhammā. Maggādhipatīhi dhammehi ye dhammā. Atītārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Anāgatārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Paccuppannārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Ajjhattārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Bahiddhārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Ajjhattabahiddhārammaṇehi dhammehi ye dhammā.

Sahetukehi dhammehi ye dhammā. Hetusampayuttehi dhammehi ye dhammā. Sahetukehi ceva na ca hetūhi dhammehi ye dhammā. Hetusampayuttehi ceva na ca hetūhi dhammehi ye dhammā. Na hetusahetukehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

452. Rūpīhi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā. Te dhammā tīhi khandhehi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi

dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

453. Arūpīhi dhammehi ye dhammā. Lokuttarehi dhammehi ye dhammā. Anāsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Āsavasampayuttehi ceva no ca āsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavavippayuttehi anāsavehi dhammehi ye dhammā. Asaṁyojaniyehi dhammehi ye dhammā. Aganthaniyehi dhammehi ye dhammā. Anoghaniyehi dhammehi ye dhammā. Ayoganiyehi dhammehi ye dhammā. Anīvaraṇiyehi dhammehi ye dhammā. Aparāmaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsavippayuttehi aparāmaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Sārammaṇehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

454. Anārammaṇehi dhammehi ye dhammā. No cittehi dhammehi ye dhammā. Cittavippayuttehi dhammehi ye dhammā. Cittavisaṁsaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Cittasamuṭṭhānehi dhammehi ye dhammā. Cittasahabhūhi dhammehi ye dhammā. Cittānuparivattīhi dhammehi ye dhammā. Bāhirehi dhammehi ye dhammā. Upādādhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā āyatanasaṅgahena asaṅgahitā dhātusaṅgahena asaṅgahitā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttā, te dhammā tīhi khandhehi sampayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici sampayuttā. Katihi vippayuttā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

455. Anupādāniyehi dhammehi ye dhammā. Upādānasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Upādānasampayuttehi ceva no ca upādānehi dhammehi ye dhammā. Upādānavippayuttehi anupādāniyehi dhammehi ye dhammā. Asaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā. Asaṁkiliṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Kilesasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Saṁkiliṭṭhehi ceva no ca

kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesasampayuttehi ceva no ca kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesavippayuttehi asaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā. Dassanena pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Dassanena pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Savitakkehi dhammehi ye dhammā. Savicārehi dhammehi ye dhammā. Sappītikehi dhammehi ye dhammā. Pītisahagatehi dhammehi ye dhammā. Sukhasahagatehi dhammehi ye dhammā. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā. Na kāmāvacarehi dhammehi ye dhammā. Rūpāvacarehi dhammehi ye dhammā. Arūpāvacarehi dhammehi ye dhammā. Apariyāpannehi dhammehi ye dhammā. Niyyānikehi dhammehi ye dhammā. Niyatehi dhammehi ye dhammā. Anuttarehi dhammehi ye dhammā. Saraṇehi dhammehi ye dhammā khandhasaṅgahena asaṅgahitā, āyatanasaṅgahena asaṅgahitā, dhātusaṅgahena asaṅgahitā, te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi sampayuttāti natthi. Katihi vippayuttā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi vippayuttā, ekenāyatanena ekāya dhātuyā kehici vippayuttā.

Rūpañca dhammāyatanaṁ dhammadhātu,
Itthipumaṁ jīvitaṁ nāmarūpaṁ.
Dve bhavā jātijarā maccurūpaṁ,
Anārammaṇaṁ no cittaṁ cittena vippayuttaṁ.

Visaṁsaṭṭhaṁ samuṭṭhānasahabhu, anuparivatti bāhiraṁ upādā.
Dve visayo esanayo subuddhoti.

Asaṅgahitena sampayuttavippayuttapadaniddeso terasamo.

14. Cuddasamanaya

14. Vippayuttenasaṅgahitāsaṅgahitapadaniddesa

1. Khandhādi

456. Rūpakkhandhena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

457. Vedanākkhandhena ye dhammā. Saññākkhandhena ye dhammā. Saṅkhārakkhandhena ye dhammā. Viññāṇakkhandhena ye dhammā. Manāyatanena ye dhammā. Manindriyena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā ekena khandhena ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

458. Cakkhāyatanena ye dhammā -pa-. Phoṭṭhabbāyatanena ye dhammā. Cakkhudhātuyā ye dhammā -pa-. Phoṭṭhabbadhātuyā ye dhammā vippayuttā -pa- te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

459. Cakkhuviññāṇadhātuyā ye dhammā. Sotaviññāṇadhātuyā ye dhammā. Ghānaviññāṇadhātuyā ye dhammā. Jivhāviññāṇadhātuyā ye dhammā. Kāyaviññāṇadhātuyā ye dhammā. Manodhātuyā ye dhammā. Manoviññāṇadhātuyā ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā asaṅgahitā.

2. Saccādi

460. Dukkhasaccena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

461. Samudayasaccena ye dhammā. Maggasaccena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

462. Nirodhasaccena ye dhammā. Cakkhundriyena ye dhammā -pa-. Kāyindriyena ye dhammā. Itthindriyena ye dhammā. Purisindriyena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

463. Sukhindriyena ye dhammā. Dukkhindriyena ye dhammā. Somanassindriyena ye dhammā. Domanassindriyena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

464. Upekkhindriyena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi terasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi asaṅgahitā.

465. Saddhindriyena ye dhammā. Vīriyindriyena ye dhammā. Satindriyena ye dhammā. Samādhindriyena ye dhammā. Paññindriyena ye dhammā. Anaññātaññassāmītindriyena ye dhammā. Aññindriyena ye dhammā. Aññātāvindriyena ye dhammā. Avijjāya ye dhammā. Avijjāpaccayā saṅkhārehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi

aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

466. Saṅkhārapaccayā viññāṇena ye dhammā. Saḷāyatanapaccayā phassena ye dhammā. Phassapaccayā vedanāya ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā ekena khandhena ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

467. Vedanāpaccayā taṇhāya ye dhammā. Taṇhāpaccayā upādānena ye dhammā. Kammabhavena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

468. Upapattibhavena ye dhammā. Saññābhavena ye dhammā. Pañcavokārabhavena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi tīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

469. Kāmabhavena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi pañcahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā. Ekena khandhena dasahāyatanehi terasahi dhātūhi asaṅgahitā.

470. Rūpabhavena ye dhammā. Asaññābhavena ye dhammā. Ekavokārabhavena ye dhammā. Paridevena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

471. Arūpabhavena ye dhammā. Nevasaññānāsaññābhavena ye dhammā. Catuvokārabhavena ye dhammā. Sokena ye dhammā. Dukkhena ye dhammā. Domanassena ye dhammā. Upāyāsena ye dhammā. Satipaṭṭhānena ye dhammā. Sammappadhānena ye dhammā. Iddhipādena ye dhammā. Jhānena ye dhammā. Appamaññāya ye dhammā. Pañcahi indriyehi ye dhammā. Pañcahi balehi ye

dhammā. Sattahi bojjhaṅgehi ye dhammā. Ariyena aṭṭhaṅgikena maggena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

3. Phassādisattaka

472. Phassena ye dhammā. Vedanāya ye dhammā. Saññāya ye dhammā. Cetanāya ye dhammā. Cittena ye dhammā. Manasikārena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā ekena khandhena ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

473. Adhimokkhena ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā asaṅgahitā.

4. Tika

474. Kusalehi dhammehi ye dhammā. Akusalehi dhammehi ye dhammā. Sukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Dukkhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

475. Abyākatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

476. Adukkhamasukhāya vedanāya sampayuttehi dhammehi ye dhammā. Vipākehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi terasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi asaṅgahitā.

477. Vipākadhammadhammehi ye dhammā. Saṁkiliṭṭhasaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

478. Nevavipākanavipākadhammadhammehi ye dhammā. Anupādinnupādāniyehi dhammehi ye dhammā. Anupādinna-anupādāniyehi dhammehi ye dhammā. Asaṁkiliṭṭha-asaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

479. Upādinnupādāniyehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi tīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

480. Asaṁkiliṭṭhasaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

481. Savitakkasavicārehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā asaṅgahitā.

482. Avitakkavicāramattehi dhammehi ye dhammā. Pītisahagatehi dhammehi ye dhammā. Sukhasahagatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

483. Avitakka-avicārehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi tīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

484. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi terasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi asaṅgahitā.

485. Dassanena pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Dassanena pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Ācayagāmīhi dhammehi ye dhammā. Apacayagāmīhi dhammehi ye dhammā. Sekkhehi dhammehi ye dhammā. Asekkhehi dhammehi ye dhammā. Mahaggatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

486. Neva dassanena na bhāvanāya pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Neva dassanena na bhāvanāya pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Nevācayagāminācayagāmīhi dhammehi ye dhammā. Nevasekkhanāsekkhehi dhammehi ye dhammā. Parittehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

487. Appamāṇehi dhammehi ye dhammā. Paṇītehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

488. Parittārammaṇehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi dvādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi asaṅgahitā.

489. Mahaggatārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Appamāṇārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Hīnehi dhammehi ye dhammā. Micchattaniyatehi dhammehi ye dhammā. Sammattaniyatehi dhammehi ye dhammā. Maggārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Maggahetukehi dhammehi ye dhammā. Maggādhipatīhi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

490. Majjhimehi dhammehi ye dhammā. Aniyatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

491. Uppannehi dhammehi ye dhammā. Anuppannehi dhammehi ye dhammā. Uppādīhi dhammehi ye dhammā. Atītehi dhammehi ye dhammā. Anāgatehi dhammehi ye dhammā. Paccuppannehi dhammehi ye dhammā. Ajjhattehi dhammehi ye dhammā. Bahiddhāhi dhammehi ye dhammā. Sanidassanasappaṭighehi dhammehi ye dhammā. Anidassanasappaṭighehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

492. Atītārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Anāgatārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Ajjhattārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Bahiddhārammaṇehi

dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

493. Paccuppannārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Ajjhattabahiddhārammaṇehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi dvādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi chahi dhātūhi asaṅgahitā.

5. Duka

494. Hetūhi dhammehi ye dhammā. Sahetukehi dhammehi ye dhammā. Hetusampayuttehi dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva sahetukehi ca dhammehi ye dhammā. Sahetukehi ceva na ca hetūhi dhammehi ye dhammā. Hetūhi ceva hetusampayuttehi ca dhammehi ye dhammā. Hetusampayuttehi ceva na ca hetūhi dhammehi ye dhammā. Na hetusahetukehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

495. Ahetukehi dhammehi ye dhammā. Hetuvippayuttehi dhammehi ye dhammā. Na hetu-ahetukehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

496. Appaccayehi dhammehi ye dhammā. Asaṅkhatehi dhammehi ye dhammā. Sanidassanehi dhammehi ye dhammā. Sappaṭighehi dhammehi ye dhammā. Rūpīhi dhammehi ye dhammā. Lokuttarehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā.

Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

497. Lokiyehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

498. Āsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva sāsavehi ca dhammehi ye dhammā. Āsavehi ceva āsavasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā. Āsavasampayuttehi ceva no ca āsavehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

499. Sāsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavavippayuttehi dhammehi ye dhammā. Sāsavehi ceva no ca āsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavavippayuttehi sāsavehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

500. Anāsavehi dhammehi ye dhammā. Āsavavippayuttehi anāsavehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

501. Saññojanehi dhammehi ye dhammā. Ganthehi dhammehi ye dhammā. Oghehi dhammehi ye dhammā. Yogehi dhammehi ye dhammā. Nīvaraṇehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsehi ceva parāmaṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi

asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

502. Parāmaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsavippayuttehi dhammehi ye dhammā. Parāmaṭṭhehi ceva no ca parāmāsehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsavippayuttehi parāmaṭṭhehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

503. Aparāmaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Parāmāsavippayuttehi aparāmaṭṭhehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

504. Sārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Cittehi dhammehi ye dhammā. Cetasikehi dhammehi ye dhammā. Cittasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānasahabhūhi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhasamuṭṭhānānuparittīhi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā ekena khandhena ekādasahāyatanehi ekādasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, catūhi khandhehi ekenāyatanena sattahi dhātūhi asaṅgahitā.

505. Anārammaṇehi dhammehi ye dhammā. Cittavippayuttehi dhammehi ye dhammā. Cittasaṁsaṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Upādādhammehi ye dhammā. Anupādinnehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

506. Upādinnehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi tīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi pannarasahi dhātūhi asaṅgahitā.

507. Upādānehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi dhammehi ye dhammā. Saṁkiliṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Kilesasampayuttehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkilesikehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva saṁkiliṭṭhehi ca dhammehi ye dhammā. Saṁkiliṭṭhehi ceva no ca kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesehi ceva kilesasampayuttehi ca dhammehi ye dhammā. Kilesasampayuttehi ceva no ca kilesehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

508. Saṁkilesikehi dhammehi ye dhammā. Asaṁkiliṭṭhehi dhammehi ye dhammā. Kilesavippayuttehi dhammehi ye dhammā. Saṁkilesikehi ceva no ca kilesehi dhammehi ye dhammā. Kilesavippayuttehi saṁkilesikehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

509. Asaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā. Kilesavippayuttehi asaṁkilesikehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

510. Dassanena pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Dassanena pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Bhāvanāya pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

511. Na dassanena pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Na bhāvanāya pahātabbehi dhammehi ye dhammā. Na dassanena pahātabbahetukehi dhammehi ye dhammā. Na bhāvanāya pahātabbahetukehi dhammehi ye

dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

512. Savitakkehi dhammehi ye dhammā. Savicārehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi sattarasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi ekāya dhātuyā asaṅgahitā.

513. Sappītikehi dhammehi ye dhammā. Pītisahagatehi dhammehi ye dhammā. Sukhasahagatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

514. Upekkhāsahagatehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi terasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi pañcahi dhātūhi asaṅgahitā.

515. Kāmāvacarehi dhammehi ye dhammā. Pariyāpannehi dhammehi ye dhammā. Sa-uttarehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

516. Na kāmāvacarehi dhammehi ye dhammā. Apariyāpannehi dhammehi ye dhammā. Anuttarehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi aṭṭhahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi dasahi dhātūhi asaṅgahitā.

517. Rūpāvacarehi dhammehi ye dhammā. Arūpāvacarehi dhammehi ye dhammā. Niyyānikehi dhammehi ye dhammā. Niyatehi dhammehi ye dhammā. Saraṇehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā asaṅkhataṁ khandhato

ṭhapetvā pañcahi khandhehi dvādasahāyatanehi aṭṭhārasahi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, na kehici khandhehi na kehici āyatanehi na kāhici dhātūhi asaṅgahitā.

518. Na rūpāvacarehi dhammehi ye dhammā. Na arūpāvacarehi dhammehi ye dhammā. Aniyyānikehi dhammehi ye dhammā. Aniyatehi dhammehi ye dhammā. Araṇehi dhammehi ye dhammā vippayuttā. Te dhammā katihi khandhehi katihāyatanehi katihi dhātūhi saṅgahitā, te dhammā catūhi khandhehi dvīhāyatanehi dvīhi dhātūhi saṅgahitā. Katihi asaṅgahitā, ekena khandhena dasahāyatanehi soḷasahi dhātūhi asaṅgahitā.

Dhammāyatanaṁ dhammadhātu, atha jīvitaṁ nāmarūpaṁ.
Saḷāyatanaṁ jātijarāmataṁ, dve ca tike na labbhare.
Paṭhamantare satta ca, gocchake dasa aparante.
Cuddasa cha ca matthake, iccete sattacattālīsa dhammā.
Samucchede na labbhanti, moghapucchakena cāti.

Vippayuttena saṅgahitāsaṅgahitapadaniddeso cuddasamo.

Dhātukathāpakaraṇaṁ niṭṭhitaṁ.

Abhidhammapiṭaka

Puggalapaññattipāḷi

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

Mātikā

1. Ekaka-uddesa

1. Cha paññattiyo—khandhapaññatti āyatanapaññatti dhātupaññatti saccapaññatti indriyapaññatti puggalapaññattīti.

2. Kittāvatā khandhānaṁ khandhapaññatti, yāvatā pañcakkhandhā—rūpakkhandho vedanākkhandho saññākkhandho saṅkhārakkhandho viññāṇakkhandho, ettāvatā khandhānaṁ khandhapaññatti.

3. Kittāvatā āyatanānaṁ āyatanapaññatti, yāvatā dvādasāyatanāni—cakkhāyatanaṁ rūpāyatanaṁ sotāyatanaṁ saddāyatanaṁ ghānāyatanaṁ gandhāyatanaṁ jivhāyatanaṁ rasāyatanaṁ kāyāyatanaṁ phoṭṭhabbāyatanaṁ manāyatanaṁ dhammāyatanaṁ, ettāvatā āyatanānaṁ āyatanapaññatti.

4. Kittāvatā dhātūnaṁ dhātupaññatti, yāvatā aṭṭhārasa dhātuyo—cakkhudhātu rūpadhātu cakkhuviññāṇadhātu sotadhātu saddadhātu sotaviññāṇadhātu ghānadhātu gandhadhātu ghānaviññāṇadhātu jivhādhātu rasadhātu jivhāviññāṇadhātu kāyadhātu phoṭṭhabbadhātu kāyaviññāṇadhātu manodhātu dhammadhātu manoviññāṇadhātu, ettāvatā dhātūnaṁ dhātupaññatti.

5. Kittāvatā saccānaṁ saccapaññatti, yāvatā cattāri saccāni—dukkhasaccaṁ samudayasaccaṁ nirodhasaccaṁ maggasaccaṁ, ettāvatā saccānaṁ saccapaññatti.

6. Kittāvatā indriyānaṁ indriyapaññatti, yāvatā bāvīsatindriyāni—cakkhundriyaṁ sotindriyaṁ ghānindriyaṁ jivhindriyaṁ kāyindriyaṁ manindriyaṁ itthindriyaṁ purisindriyaṁ jīvitindriyaṁ sukhindriyaṁ dukkhindriyaṁ somanassindriyaṁ domanassindriyaṁ upekkhindriyaṁ saddhindriyaṁ vīriyindriyaṁ satindriyaṁ samādhindriyaṁ paññindriyaṁ anaññātaññassāmītindriyaṁ aññindriyaṁ aññātāvindriyaṁ, ettāvatā indriyānaṁ indriyapaññatti.

7. Kittāvatā puggalānaṁ puggalapaññatti,

1. Samayavimutto,
2. Asamayavimutto,
3. Kuppadhammo,
4. Akuppadhammo,
5. Parihānadhammo,
6. Aparihānadhammo,
7. Cetanābhabbo,
8. Anurakkhaṇābhabbo,
9. Puthujjano,
10. Gotrabhū,
11. Bhayūparato,
12. Abhayūparato,
13. Bhabbāgamano,
14. Abhabbāgamano,
15. Niyato,
16. Aniyato,

17. Paṭipannako,
18. Phaleṭhito,
19. Samasīsī,
20. Ṭhitakappī,
21. Ariyo,
22. Anariyo,
23. Sekkho,
24. Asekkho,
25. Nevasekkhanāsekkho,
26. Tevijjo,
27. Chaḷabhiñño,
28. Sammāsambuddho,
29. Paccekasambuddho[1],
30. Ubhatobhāgavimutto,
31. Paññāvimutto,
32. Kāyasakkhī,
33. Diṭṭhippatto,
34. Saddhāvimutto,
35. Dhammānusārī,
36. Saddhānusārī,
37. Sattakkhattuparamo,
38. Kolaṁkolo,
39. Ekabījī,

---

1. Paccekabuddho (Sī)

40. Sakadāgāmī,
41. Anāgāmī,
42. Antarāparinibbāyī,
43. Upahaccaparinibbāyī,
44. Asaṅkhāraparinibbāyī,
45. Sasaṅkhāraparinibbāyī,
46. Uddhaṁsoto-akaniṭṭhagāmī,
47. Sotāpanno,
48. Sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno,
49. Sakadāgāmī,
50. Sakadāgāmiphalasacchikiriyāya paṭipanno,
51. Anāgāmī,
52. Anāgāmiphalasacchikiriyāya paṭipanno,
53. Arahā,
54. Arahattaphalasacchikiriyāya[1] paṭipanno,

Ekakaṁ.

2. Duka-uddesa

8. Dve puggalā—

1. Kodhano ca, upanāhī ca.
2. Makkhī ca, paḷāsī[2] ca.
3. Issukī ca, maccharī ca.
4. Saṭho ca, māyāvī ca.

1. Arahattāya (I) 2. Palāsī (Syā, Ka)

5. Ahiriko ca, anottappī ca.
6. Dubbaco ca, pāpamitto ca.
7. Indriyesu aguttadvāro ca, bhojane amattaññū ca.
8. Muṭṭhassati ca, asampajāno ca.
9. Sīlavipanno ca, diṭṭhivipanno ca.
10. Ajjhattasaṁyojano ca, bahiddhāsaṁyojano ca.
11. Akkodhano ca, anupanāhī ca.
12. Amakkhī ca, apaḷāsī ca.
13. Anissukī ca, amaccharī ca.
14. Asaṭho ca, amāyāvī ca.
15. Hirimā ca, ottappī ca.
16. Suvaco ca, kalyāṇamitto ca.
17. Indriyesu guttadvāro ca, bhojane mattaññū ca.
18. Upaṭṭhitassati ca, sampajāno ca.
19. Sīlasampanno ca, diṭṭhisampanno ca.
20. Dve puggalā dullabhā lokasmiṁ.
21. Dve puggalā duttappayā.
22. Dve puggalā sutappayā.
23. Dvinnaṁ puggalānaṁ āsavā vaḍḍhanti.
24. Dvinnaṁ puggalānaṁ āsavā na vaḍḍhanti.
25. Hīnādhimutto ca, paṇītādhimutto ca.
26. Titto ca, tappetā ca.

Dukaṁ.

3. Tika-uddesa

9. Tayo puggalā—

1. Nirāso, āsaṁso, vigatāso.

2. Tayo gilānūpamā puggalā.

3. Kāyasakkhī, diṭṭhippatto, saddhāvimutto.

4. Gūthabhāṇī, pupphabhāṇī, madhubhāṇī.

5. Arukūpamacitto puggalo, vijjūpamacitto puggalo, vajirūpamacitto puggalo.

6. Andho, ekacakkhu, dvicakkhu.

7. Avakujjapañño puggalo, ucchaṅgapañño[1] puggalo, puthupañño puggalo.

8. Atthekacco puggalo kāmesu ca bhavesu ca avītarāgo, atthekacco puggalo kāmesu vītarāgo bhavesu avītarāgo, atthekacco puggalo kāmesu ca bhavesu ca vītarāgo.

9. Pāsāṇalekhūpamo puggalo, pathavilekhūpamo puggalo, udakalekhūpamo puggalo.

10. Tayo potthakūpamā puggalā.

11. Tayo kāsikavatthūpamā puggalā.

12. Suppameyyo, duppameyyo, appameyyo.

13. Atthekacco puggalo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitabbo, atthekacco puggalo sevitabbo bhajitabbo payirupāsitabbo, atthekacco puggalo sakkatvā garuṁ katvā[2] sevitabbo bhajitabbo payirupasitabbo.

---

1. Uccaṅgapañño (Syā) 2. Garukatvā (Sī)

14. Atthekacco puggalo jigucchitabbo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitabbo, atthekacco puggalo ajjhupekkhitabbo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitabbo, atthekacco puggalo sevitabbo bhajitabbo payirupāsitabbo.

15. Atthekacco puggalo sīlesu paripūrakārī[1] samādhismiṁ mattaso kārī paññāya mattaso kārī, atthekacco puggalo sīlesu ca paripūrakārī samādhismiñca paripūrakārī paññāya mattaso kārī, atthekacco puggalo sīlesu ca paripūrakārī samādhismiñca paripūrakārī paññāya ca paripūrakārī.

16. Tayo satthāro.

17. Aparepi tayo satthāro.

Tikaṁ.

---

4. Catukka-uddesa

10. Cattāro puggalā—

1. Asappuriso, asappurisena asappurisataro, sappuriso, sappurisena sappurisataro.

2. Pāpo, pāpena pāpataro, kalyāṇo, kalyāṇena kalyāṇataro.

3. Pāpadhammo, pāpadhammena pāpadhammataro, kalyāṇadhammo, kalyāṇadhammena kalyāṇadhammataro.

4. Sāvajjo, vajjabahulo, appavajjo[2], anavajjo.

5. Ugghaṭitaññū, vipañcitaññū[3], neyyo, padaparamo.

---

1. Paripūrīkārī (Syā)
2. Appasāvajjo (Syā, Ka) Aṁ 1. 452 piṭṭhepi.
3. Vipacitaññū (Sī) Aṁ 1. 452 piṭṭhepi.

6. Yuttappaṭibhāno no muttappaṭibhāno, muttappaṭibhāno no yuttappaṭibhāno, yuttappaṭibhāno ca muttappaṭibhāno ca, neva yuttappaṭibhāno no muttappaṭibhāno.

7. Cattāro dhammakathikā puggalā.

8. Cattāro valāhakūpamā puggalā.

9. Cattāro mūsikūpamā puggalā.

10. Cattāro ambūpamā puggalā.

11. Cattāro kumbhūpamā puggalā.

12. Cattāro udakarahadūpamā puggalā.

13. Cattāro balībaddūpamā[1] puggalā.

14. Cattāro āsīvisūpamā puggalā.

15. Atthekacco puggalo ananuvicca apariyogāhetvā avaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti, atthekacco puggalo ananuvicca apariyogāhetvā vaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti, atthekacco puggalo ananuvicca apariyogāhetvā appasādanīye ṭhāne pasādaṁ upadaṁsitā hoti, atthekacco puggalo ananuvicca apariyogāhetvā pasādanīye ṭhāne appasādaṁ upadaṁsitā hoti.

16. Atthekacco puggalo anuvicca pariyogāhetvā avaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti, atthekacco puggalo anuvicca pariyogāhetvā vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti, atthekacco puggalo anuvicca pariyogāhetvā appasādanīye ṭhāne appasādaṁ upadaṁsitā hoti, atthekacco puggalo anuvicca pariyogāhetvā pasādanīye ṭhāne pasādaṁ upadaṁsitā hoti.

17. Atthekacco puggalo avaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, no ca kho vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena. Atthekacco puggalo vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ

---

1. Balibaddūpamā (Sī)

bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, no ca kho avaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena. Atthekacco puggalo avaṇṇārahassa ca avaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, vaṇṇārahassa ca vaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena. Atthekacco puggalo neva avaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, no ca vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena.

18. Uṭṭhānaphalūpajīvī no puññaphalūpajīvī, puññaphalūpajīvī no uṭṭhānaphalūpajīvī, uṭṭhānaphalūpajīvī ca puññaphalūpajīvī ca, neva uṭṭhānaphalūpajīvī no puññaphalūpajīvī.

19. Tamo tamaparāyano, tamo jotiparāyano, joti tamaparāyano, joti jotiparāyano.

20. Oṇatoṇato, oṇatuṇṇato, uṇṇatoṇato, uṇṇatuṇṇato.

21. Cattāro rukkhūpamā puggalā.

22. Rūpappamāṇo, rūpappasanno, ghosappamāṇo, ghosappasanno.

23. Lūkhappamāṇo, lūkhappasanno, dhammappamāṇo, dhammappasanno.

24. Atthekacco puggalo attahitāya paṭipanno hoti no parahitāya, atthekacco puggalo parahitāya paṭipanno hoti no attahitāya, atthekacco puggalo attahitāya ceva paṭipanno hoti parahitāya ca, atthekacco puggalo neva attahitāya paṭipanno hoti no parahitāya.

25. Atthekacco puggalo attantapo hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto, atthekacco puggalo parantapo hoti paraparitāpanānuyogamanuyutto, atthekacco puggalo attantapo ca hoti

attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto, atthekacco puggalo neva attantapo hoti na attaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto. So anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto[1] sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati.

26. Sarāgo, sadoso, samoho, samāno.

27. Atthekacco puggalo lābhī hoti ajjhattaṁ cetosamathassa na lābhī adhipaññādhammavipassanāya, atthekacco puggalo lābhī hoti adhipaññādhammavipassanāya na lābhī ajjhattaṁ cetosamathassa, atthekacco puggalo lābhī ceva hoti ajjhattaṁ cetosamathassa lābhī ca adhipaññādhammavipassanāya, atthekacco puggalo neva lābhī hoti ajjhattaṁ cetosamathassa na lābhī adhipaññādhammavipassanāya.

28. Anusotagāmī puggalo, paṭisotagāmī puggalo, ṭhitatto puggalo, tiṇṇo pāraṅgato[2] thale tiṭṭhati brāhmaṇo.

29. Appassuto sutena anupapanno, appassuto sutena upapanno, bahussuto sutena anupapanno, bahussuto sutena upapanno.

30. Samaṇamacalo, samaṇapadumo, samaṇapuṇḍarīko, samaṇesu samaṇasukhumālo.

Catukkaṁ.

---

5. Pañcaka-uddesa

11. Pañca puggalā—

1. Atthekacco puggalo ārabhati[3] ca vippaṭisārī ca hoti, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā

---

1. Sītibhūto (Sī, Ka) 2. Pāragato (Sī,Syā) 3. Ārambhati (Sī, Syā)

pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. Atthekacco puggalo ārabhati na vippaṭisārī ca hoti, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. Atthekacco puggalo nārabhati vippaṭisārī ca hoti, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. Atthekacco puggalo nārabhati na vippaṭisārī hoti, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti. Atthekacco puggalo nārabhati na vippaṭisārī hoti, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ pajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti.

2. Datvā avajānāti, saṁvāsena avajānāti, ādheyyamukho hoti, lolo hoti, mando momūho hoti.

3. Pañca yodhājīvūpamā puggalā.

4. Pañca piṇḍapātikā.

5. Pañca khalupacchābhattikā.

6. Pañca ekāsanikā.

7. Pañca paṁsukūlikā.

8. Pañca tecīvarikā.

9. Pañca āraññikā.

10. Pañca rukkhamūlikā.

11. Pañca abbhokāsikā.

12. Pañca nesajjikā.

13. Pañca yathāsanthatikā.

14. Pañca sosānikā.

Pañcakaṁ.

6. Chakka-uddesa

12. Cha puggalā—

1. Atthekacco puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni abhisambujjhati, tattha ca sabbaññutaṁ pāpuṇāti balesu[1] ca vasībhāvaṁ. Atthekacco puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni abhisambujjhati, na ca tattha sabbaññutaṁ pāpuṇāti na ca balesu vasībhāvaṁ. Atthekacco puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni anabhisambujjhati, diṭṭhe ceva dhamme dukkhassantakaro hoti, sāvakapāramiñca pāpuṇāti. Atthekacco puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni anabhisambujjhati, diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro hoti, na ca sāvakapāramiṁ pāpuṇāti. Atthekacco puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni anabhisambujjhati, na ca diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro hoti, anāgāmī hoti anāgantā[2] itthattaṁ. Atthekacco puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni anabhisambujjhati, na ca diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro hoti, āgāmī[3] hoti āgantā itthattaṁ.

Chakkaṁ.

---

7. Sattaka-uddesa

13. Satta puggalā—

1. Satta udakūpamā puggalā. Sakiṁ nimuggo nimuggova hoti, ummujjitvā nimujjati, ummujjitvā ṭhito hoti, ummujjitvā vipassati viloketi, ummujjitvā patarati, ummujjitvā paṭigādhappatto hoti, ummujjitvā tiṇṇo hoti pāraṅgato thale tiṭṭhati brāhmaṇo.

---

1. Phalesu (I)
2. Anāgantvā (Syā, Ka) Aṁ 1. 478 piṭṭhepi.
3. Sotāpannasakadāgāmī (Syā, Ka)

2. Ubhatobhāgavimutto, paññāvimutto, kāyasakkhī, diṭṭhippatto, saddhāvimutto, dhammānusārī, saddhānusārī.

Sattakaṁ.

---

8. Aṭṭhaka-uddesa

14. Aṭṭha puggalā—

1. Cattāro maggasamaṅgino, cattāro phalasamaṅgino puggalā.

Aṭṭhakaṁ.

---

9. Navaka-uddesa

15. Nava puggalā—

1. Sammāsambuddho, Paccekasambuddho, ubhatobhāgavimutto, paññāvimutto, kāyasakkhī, diṭṭhippatto, saddhāvimutto, dhammānusārī, saddhānusārī.

Navakaṁ.

---

10. Dasaka-uddesa

16. Dasa puggalā—

1. Pañcannaṁ idha niṭṭhā, pañcannaṁ idha vihāya niṭṭhā.

Dasakaṁ.

Puggalapaññattimātikā niṭṭhitā.

Niddesa

1. Ekakapuggalapaññatti

1. Katamo ca puggalo samayavimutto, idhekacco puggalo kālena kālaṁ samayena samayaṁ aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā[1] viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo samayavimutto.

2. Katamo ca puggalo asamayavimutto, idhekacco puggalo na heva kho kālena kālaṁ samayena samayaṁ aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo asamayavimutto. Sabbepi ariyapuggalā ariye vimokkhe asamayavimuttā.

3. Katamo ca puggalo kuppadhammo, idhekacco puggalo lābhī hoti rūpasahagatānaṁ vā arūpasahagatānaṁ vā samāpattīnaṁ, so ca kho na nikāmalābhī hoti na akicchalābhī na akasiralābhī, na yatthicchakaṁ yadicchakaṁ yāvaticchakaṁ samāpajjatipi vuṭṭhātipi. Ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ tassa puggalassa pamādamāgamma tā samāpattiyo kuppeyyuṁ. Ayaṁ vuccati puggalo kuppadhammo.

4. Katamo ca puggalo akuppadhammo, idhekacco puggalo lābhī hoti rūpasahagatānaṁ vā arūpasahagatānaṁ vā samāpattīnaṁ, so ca kho nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī, yatthicchakaṁ yadicchakaṁ yāvaticchakaṁ samāpajjatipi vuṭṭhātipi. Aṭṭhānametaṁ anavakāso, yaṁ tassa puggalassa pamādamāgamma tā samāpattiyo kuppeyyuṁ. Ayaṁ vuccati puggalo akuppadhammo. Sabbepi ariyapuggalā ariye vimokkhe akuppadhammā.

5. Katamo ca puggalo parihānadhammo, idhekacco puggalo lābhī hoti rūpasahagatānaṁ vā arūpasahagatānaṁ vā samāpattīnaṁ, so ca kho na nikāmalābhī hoti na akicchalābhī na akasiralābhī,

---

1. Phassitvā (Sī, I)

na yatthicchakaṁ yadicchakaṁ yāvaticchakaṁ samāpajjatipi vuṭṭhātipi. Ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ so puggalo pamādamāgamma tāhi samāpattīhi parihāyeyya. Ayaṁ vuccati puggalo parihānadhammo.

6. Katamo ca puggalo aparihānadhammo, idhekacco puggalo lābhī hoti rūpasahagatānaṁ vā arūpasahagatānaṁ vā samāppattīnaṁ, so ca kho nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī, yatthicchakaṁ yadicchakaṁ yāvaticchakaṁ samāpajjatipi vuṭṭhātipi. Aṭṭhānametaṁ anavakāso, yaṁ so puggalo pamādamāgamma tāhi samāpattīhi parihāyeyya. Ayaṁ vuccati puggalo aparihānadhammo. Sabbepi ariyapuggalā ariye vimokkhe aparihānadhammā.

7. Katamo ca puggalo cetanābhabbo, idhekacco puggalo lābhī hoti rūpasahagatānaṁ vā arūpasahagatānaṁ vā samāpattīnaṁ, so ca kho na nikāmalābhī hoti na akicchalābhī na akasiralābhī, na yatthicchakaṁ yadicchakaṁ yāvaticchakaṁ samāpajjatipi vuṭṭhātipi. Sace anusañceteti, na parihāyati tāhi samāpattīhi. Sace na anusañceteti, parihāyati tāhi samāpattīhi. Ayaṁ vuccati puggalo cetanābhabbo.

8. Katamo ca puggalo anurakkhaṇābhabbo, idhekacco puggalo lābhī hoti rūpasahagatānaṁ vā arūpasahagatānaṁ vā samāpattīnaṁ, so ca kho na nikāmalābhī hoti na akicchalābhī na akasiralābhī, na yatthicchakaṁ yadicchakaṁ yāvaticchakaṁ samāpajjatipi vuṭṭhātipi. Sace anurakkhati, na parihāyati tāhi samāpattīhi. Sace na anurakkhati, parihāyati tāhi samāpattīhi. Ayaṁ vuccati puggalo anurakkhaṇābhabbo.

9. Katamo ca puggalo puthujjano, yassa puggalassa tīṇi saṁyojanāni appahīnāni, na ca tesaṁ dhammānaṁ pahānāya paṭipanno. Ayaṁ vuccati puggalo puthujjano.

10. Katamo ca puggalo gotrabhū, yesaṁ dhammānaṁ samanantarā ariyadhammassa avakkanti hoti tehi dhammehi samannāgato. Ayaṁ vuccati puggalo gotrabhū.

11. Katamo ca puggalo bhayūparato, satta sekkhā bhayūparatā, ye ca puthujjanā sīlavanto. Arahā abhayūparato.

12. Katamo ca puggalo abhabbāgamano, ye te puggalā kammāvaraṇena samannāgatā kilesāvaraṇena samannāgatā vipākāvaraṇena samannāgatā assaddhā acchandikā duppaññā eḷā abhabbā niyāmaṁ okkamituṁ kusalesu dhammesu sammattaṁ. Ime vuccanti puggalā abhabbāgamanā.

13. Katamo ca puggalo bhabbāgamano, ye te puggalā na kammāvaraṇena samannāgatā na kilesāvaraṇena samannāgatā na vipākāvaraṇena samannāgatā saddhā chandikā paññavanto[1] aneḷā bhabbā niyāmaṁ okkamituṁ kusalesu dhammesu sammattaṁ. Ime vuccanti puggalā bhabbāgamanā.

14. Katamo ca puggalo niyato, pañca puggalā ānantarikā, ye ca micchādiṭṭhikā niyatā, aṭṭha ca ariyapuggalā niyatā. Avasesā puggalā aniyatā.

15. Katamo ca puggalo paṭipannako, cattāro maggasamaṅgino puggalā paṭipannakā, cattāro phalasamaṅgino puggalā phale ṭhitā.

16. Katamo ca puggalo samasīsī, yassa puggalassa apubbaṁ acarimaṁ āsavapariyādānañca hoti jīvitapariyādānañca. Ayaṁ vuccati puggalo samasīsī.

17. Katamo ca puggalo ṭhitakappī, ayañca puggalo sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno assa, kappassa ca uḍḍayhanavelā assa, neva tāva kappo uḍḍayheyya, yāvāyaṁ puggalo na sotāpattiphalaṁ sacchikaroti. Ayaṁ vuccati puggalo ṭhitakappī. Sabbepi maggasamaṅgino puggalā ṭhitakappino.

18. Katamo ca puggalo ariyo, aṭṭha ariyapuggalā ariyā. Avasesā puggalā anariyā.

---

1. Paññavantā (Sī)

19. Katamo ca puggalo sekkho, cattāro maggasamaṅgino tayo phalasamaṅgino puggalā sekkhā. Arahā asekkho. Avasesā puggalā nevasekkhanāsekkhā.

20. Katamo ca puggalo tevijjo, tīhi vijjāhi samannāgato puggalo tevijjo.

21. Katamo ca puggalo chaḷabhiñño, chahi abhiññāhi samannāgato puggalo chaḷabhiñño.

22. Katamo ca puggalo Sammāsambuddho, idhekacco puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni abhisambujjhati, tattha ca sabbaññutaṁ pāpuṇāti balesu ca vasībhāvaṁ. Ayaṁ vuccati puggalo Sammāsambuddho.

23. Katamo ca puggalo Paccekasambuddho, idhekacco puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni abhisambujjhati, na ca tattha sabbaññutaṁ pāpuṇāti na ca balesu vasībhāvaṁ. Ayaṁ vuccati puggalo Paccekasambuddho.

24. Katamo ca puggalo ubhatobhāgavimutto, idhekacco puggalo aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo ubhatobhāgavimutto.

25. Katamo ca puggalo paññāvimutto, idhekacco puggalo na heva kho aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo paññāvimutto.

26. Katamo ca puggalo kāyasakkhī, idhekacco puggalo aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo kāyasakkhī.

27. Katamo ca puggalo diṭṭhippatto, idhekacco puggalo "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodho"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, Tathāgatappaveditā

cassa dhammā paññāya voditthā honti vocaritā, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo diṭṭhippatto.

28. Katamo ca puggalo saddhāvimutto, idhekacco puggalo "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodho"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, Tathāgatappaveditā cassa dhammā paññāya voditthā honti vocaritā, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti, no ca kho yathā diṭṭhippattassa. Ayaṁ vuccati puggalo saddhāvimutto.

29. Katamo ca puggalo dhammānusārī, yassa puggalassa sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipannassa paññindriyaṁ adhimattaṁ hoti, paññāvāhiṁ paññāpubbaṅgamaṁ ariyamaggaṁ bhāveti. Ayaṁ vuccati puggalo dhammānusārī. Sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno puggalo dhammānusārī, phale ṭhito diṭṭhippatto.

30. Katamo ca puggalo saddhānusārī, yassa puggalassa sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipannassa saddhindriyaṁ adhimattaṁ hoti, saddhāvāhiṁ saddhāpubbaṅgamaṁ ariyamaggaṁ bhāveti, Ayaṁ vuccati puggalo saddhānusārī. Sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno puggalo saddhānusārī, phale ṭhito saddhāvimutto.

31. Katamo ca puggalo sattakkhattuparamo idhekacco puggalo tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpanno hoti avinipātadhammo niyato sambodhiparāyano[1], so sattakkhattuṁ deve ca mānuse ca sandhāvitvā saṁsaritvā dukkhassantaṁ karoti. Ayaṁ vuccati puggalo sattakkhattuparamo.

32. Katamo ca puggalo kolaṁkolo, idhekacco puggalo tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpanno hoti avinipātadhammo

1. Sambodhiparāyaṇo (Sī, Ka)

niyato sambodhiparāyano, so dve vā tīṇi vā kulāni sandhāvitvā saṁsaritvā dukkhassantaṁ karoti. Ayaṁ vuccati puggalo kolaṁkolo.

33. Katamo ca puggalo ekabījī, idhekacco puggalo tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpanno hoti avinipātadhammo niyato sambodhiparāyano, so ekaṁyeva mānusakaṁ bhavaṁ nibbattetvā dukkhassantaṁ karoti. Ayaṁ vuccati puggalo ekabījī.

34. Katamo ca puggalo sakadāgāmī, idhekacco puggalo tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāmī hoti sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ karoti. Ayaṁ vuccati puggalo sakadāgāmī.

35. Katamo ca puggalo anāgāmī, idhekacco puggalo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti, tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā. Ayaṁ vuccati puggalo anāgāmī.

36. Katamo ca puggalo antarāparinibbāyī, idhekacco puggalo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti, tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā, so upapannaṁ vā samanantarā appattaṁ vā vemajjhaṁ āyuppamāṇaṁ ariyamaggaṁ sañjaneti upariṭṭhimānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya. Ayaṁ vuccati puggalo antarāparinibbāyī.

37. Katamo ca puggalo upahaccaparinibbāyī, idhekacco puggalo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti, tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā, so atikkamitvā vemajjhaṁ āyuppamāṇaṁ upahacca vā kālakiriyaṁ[1] ariyamaggaṁ sañjaneti upariṭṭhimānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya. Ayaṁ vuccati puggalo upahaccaparinibbāyī.

38. Katamo ca puggalo asaṅkhāraparinibbāyī, idhekacco puggalo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti, tattha

1. Kālaṁ kiriyaṁ (Ka)

parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā, so asaṅkhārena ariyamaggaṁ sañjaneti upariṭṭhimānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya. Ayaṁ vuccati puggalo asaṅkhāraparinibbāyī.

39. Katamo ca puggalo sasaṅkhāraparinibbāyī, idhekacco puggalo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti, tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā, so sasaṅkhārena ariyamaggaṁ sañjaneti upariṭṭhimānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya. Ayaṁ vuccati puggalo sasaṅkhāraparinibbāyī.

40. Katamo ca puggalo uddhaṁsoto Akaniṭṭhagāmī, idhekacco puggalo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti, tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā, so Avihā cuto Atappaṁ gacchati, Atappā cuto Sudassaṁ gacchati, Sudassā cuto Sudassiṁ gacchati, Sudassiyā cuto Akaniṭṭhaṁ gacchati, Akaniṭṭhe ariyamaggaṁ sañjaneti upariṭṭhimānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya. Ayaṁ vuccati puggalo uddhaṁsoto akaniṭṭhagāmī.

41. Katamo ca puggalo sotāpanno, sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno, tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya paṭipanno puggalo sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno, yassa puggalassa tīṇi saṁyojanāni pahīnāni. Ayaṁ vuccati puggalo sotāpanno.

42. Kāmarāgabyāpādānaṁ tanubhāvāya paṭipanno puggalo sakadāgāmiphalasacchikiriyāya paṭipanno, yassa puggalassa kāmarāgabyāpādā tanubhūtā. Ayaṁ vuccati puggalo sakadāgāmī.

43. Kāmarāgabyāpādānaṁ anavasesappahānāya paṭipanno puggalo anāgāmiphalasacchikiriyāya paṭipanno, yassa puggalassa kāmarāgabyāpādā anavasesā pahīnā. Ayaṁ vuccati puggalo anāgāmī.

44. Rūparāga-arūparāgamāna-uddhacca-avijjāya anavasesappahānāya paṭipanno puggalo arahattaphalasacchikiriyāya paṭipanno, yassa puggalassa

rūparāgo arūparāgo māno uddhaccaṁ avijjā anavasesā pahīnā. Ayaṁ vuccati puggalo arahā.

Ekakaniddeso.

---

2. Dukapuggalapaññatti

45. Katamo ca puggalo kodhano, tattha katamo kodho, yo kodho kujjhanā kujjhitattaṁ doso dussanā dussitattaṁ[1] byāpatti byāpajjanā byāpajjitattaṁ virodho paṭivirodho caṇḍikkaṁ asuropo anattamanatā cittassa, ayaṁ vuccati kodho. Yassa puggalassa ayaṁ kodho appahīno, ayaṁ vuccati puggalo kodhano.

46. Katamo ca puggalo upanāhī, tattha katamo upanāho, pubbakālaṁ kodho, aparakālaṁ upanāho, yo evarūpo upanāho upanayhanā upanayhitattaṁ aṭṭhapanā[2] ṭhapanā saṇṭhapanā anusaṁsandanā anuppabandhanā daḷhīkammaṁ kodhassa, ayaṁ vuccati upanāho. Yassa puggalassa ayaṁ upanāho appahīno, ayaṁ vuccati puggalo upanāhī.

47. Katamo ca puggalo makkhī, tattha katamo makkho, yo makkho makkhāyanā makkhāyitattaṁ[3] niṭṭhuriyaṁ niṭṭhuriyakammaṁ, ayaṁ vuccati makkho. Yassa puggalassa ayaṁ makkho appahīno, ayaṁ vuccati puggalo makkhī.

48. Katamo ca puggalo paḷāsī, tattha katamo paḷāso, yo paḷāso paḷāsāyanā paḷāsāyitattaṁ paḷāsāhāro vivādaṭṭhānaṁ yugaggāho appaṭinissaggo, ayaṁ vuccati paḷāso. Yassa puggalassa ayaṁ paḷāso appahīno, ayaṁ vuccati puggalo paḷāsī.

---

1. Dūsanā dūsitattaṁ (Syā)
2. Āṭhapanā (Ka) Abhi 2. 371 piṭṭhepi.
3. Makkhīyanā makkhīyitattaṁ (Sī), makkhiyanā makkhiyitattaṁ (Ka)

49. Katamo ca puggalo issukī, tattha katamā issā, yā paralābhasakkāragarukāramānanavandanapūjanāsu issā issāyanā issāyitattaṁ usūyā usūyanā[1] usūyitattaṁ, ayaṁ vuccati issā. Yassa puggalassa ayaṁ issā appahīnā, ayaṁ vuccati puggalo issukī.

50. Katamo ca puggalo maccharī, tattha katamaṁ macchariyaṁ, pañca macchariyāni āvāsamacchariyaṁ kulamacchariyaṁ lābhamacchariyaṁ vaṇṇamacchariyaṁ dhammamacchariyaṁ, yaṁ evarūpaṁ maccheraṁ maccharāyanā maccharāyitattaṁ vevicchaṁ kadariyaṁ kaṭukañcukatā aggahitattaṁ cittassa, idaṁ vuccati macchariyaṁ. Yassa puggalassa idaṁ macchariyaṁ appahīnaṁ, ayaṁ vuccati puggalo maccharī.

51. Katamo ca puggalo saṭho, tattha katamaṁ sāṭheyyaṁ, idhekacco saṭho hoti parisaṭho, yaṁ tattha saṭhaṁ saṭhatā sāṭheyyaṁ kakkaratā kakkariyaṁ[2] parikkhattatā pārikkhattiyaṁ, idaṁ vuccati sāṭheyyaṁ. Yassa puggalassa idaṁ sāṭheyyaṁ appahīnaṁ, ayaṁ vuccati puggalo saṭho.

52. Katamo ca puggalo māyāvī, tattha katamā māyā, idhekacco kāyena duccaritaṁ caritvā vācāya duccaritaṁ caritvā manasā duccaritaṁ caritvā tassa paṭicchādanahetu pāpikaṁ icchaṁ paṇidahati, "mā maṁ jaññā"ti icchati, "mā maṁ jaññā"ti saṅkappati, "mā maṁ jaññā"ti vācaṁ bhāsati, "mā maṁ jaññā"ti kāyena parakkamati, yā evarūpā māyā māyāvitā accāsarā vañcanā nikati vikiraṇā pariharaṇā gūhanā parigūhanā chādanā paṭicchādanā anuttānīkammaṁ anāvikammaṁ vocchādanā pāpakiriyā, ayaṁ vuccati māyā. Yassa puggalassa ayaṁ māyā appahīnā, ayaṁ vuccati puggalo māyāvī.

53. Katamo ca puggalo ahiriko, tattha katamaṁ ahirikaṁ, yaṁ na hirīyati hiriyitabbena, na hirīyati pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ samāpattiyā, idaṁ vuccati ahirikaṁ. Iminā ahirikena samannāgato puggalo ahiriko.

---

1. Ussuyā ussuyanā (Ka) Abhi 2. 372 piṭṭhepi.
2. Kakkhaḷatā kakkhaḷiyaṁ (Syā) evaṁ Khuddakavibhaṅgadukaniddesepi.

54. Katamo ca puggalo anottappī, tattha katamaṁ anottappaṁ, yaṁ na ottappati ottappitabbena, na ottappati pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ samāpattiyā, idaṁ vuccati anottappaṁ. Iminā anottappena samannāgato puggalo anottappī.

55. Katamo ca puggalo dubbaco, tattha katamā dovacassatā, sahadhammike vuccamāne dovacassāyaṁ dovacassiyaṁ dovacassatā vippaṭikulaggāhitā vipaccanīkasātatā anādariyaṁ anādariyatā agāravatā appatissavatā, ayaṁ vuccati dovacassatā. Imāya dovacassatāya samannāgato puggalo dubbaco.

56. Katamo ca puggalo pāpamitto, tattha katamā pāpamittatā, ye te puggalā assaddhā dussīlā appassutā maccharino duppaññā, yā tesaṁ sevanā nisevanā saṁsevanā bhajanā sambhajanā bhatti sambhatti sampavaṅkatā, ayaṁ vuccati pāpamittatā. Imāya pāpamittatāya samannāgato puggalo pāpamitto.

57. Katamo ca puggalo indriyesu aguttadvāro, tattha katamā indriyesu aguttadvāratā, idhekacco puggalo cakkhunā rūpaṁ disvā nimittaggāhī hoti anubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya na paṭipajjati, na rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye na saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā -pa-. Ghānena gandhaṁ ghāyitvā -pa-. Jivhāya rasaṁ sāyitvā -pa-. Kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā -pa-. Manasā dhammaṁ viññāya nimittaggāhī hoti anubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya na paṭipajjati, na rakkhati manindriyaṁ, manindriye na saṁvaraṁ āpajjati, yā imesaṁ channaṁ indriyānaṁ agutti agopanā anārakkho asaṁvaro, ayaṁ vuccati indriyesu aguttadvāratā. Imāya indriyesu aguttadvāratāya samannāgato puggalo indriyesu aguttadvāro.

58. Katamo ca puggalo bhojane amattaññū, tattha katamā bhojane amattaññutā, idhekacco puggalo appaṭisaṅkhā ayoniso

āhāraṁ āhāreti davāya madāya maṇḍanāya vibhūsanāya, yā tattha asantuṭṭhitā amattaññutā appaṭisaṅkhā bhojane, ayaṁ vuccati bhojane amattaññutā. Imāya bhojane amattaññutāya samannāgato puggalo bhojane amattaññū.

59. Katamo ca puggalo muṭṭhassati, tattha katamaṁ muṭṭhassaccaṁ, yā assati ananussati appaṭissati assati assaraṇatā adhāraṇatā pilāpanatā sammusanatā, idaṁ vuccati muṭṭhassaccaṁ. Iminā muṭṭhassaccena samannāgato puggalo muṭṭhassati.

60. Katamo ca puggalo asampajāno, tattha katamaṁ asampajaññaṁ, yaṁ aññāṇaṁ adassanaṁ anabhisamayo ananubodho asambodho appaṭivedho asaṅgāhaṇā apariyogāhaṇā[1] asamapekkhaṇā apaccavekkhaṇā apaccakkhakammaṁ dummejjhaṁ bālyaṁ asampajaññaṁ moho pamoho sammoho avijjā avijjogho avijjāyogo avijjānusayo avijjāpariyuṭṭhānaṁ avijjālaṅgī moho akusalamūlaṁ, idhaṁ vuccati asampajaññaṁ. Iminā asampajaññena samannāgato puggalo asampajāno.

61. Katamo ca puggalo sīlavipanno, tattha katamā sīlavipatti, kāyiko vītikkamo vācasiko vītikkamo kāyikavācasiko vītikkamo, ayaṁ vuccati sīlavipatti. Sabbampi dussilyaṁ sīlavipatti. Imāya sīlavipattiyā samannāgato puggalo sīlavipanno.

62. Katamo ca puggalo diṭṭhivipanno, tattha katamā diṭṭhivipatti, "natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ, natthi sukatadukkaṭānaṁ[2] kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paro loko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā[3] sammāpaṭipannā, ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī"ti, yā evarūpā diṭṭhi diṭṭhigataṁ diṭṭhikantāro diṭṭhivisūkāyikaṁ diṭṭhivipphanditaṁ diṭṭhisaṁyojanaṁ gāho paṭiggāho abhiniveso parāmāso kummaggo micchāpatho micchattaṁ titthāyatanaṁ vipariyāsaggāho[4],

---

1. Asaṁgāhanā apariyogāhanā (Sī, Syā, Ka)
2. Sukaṭadukkaṭānaṁ (Sī)
3. Samaggatā (Ka)
4. Vipariyesaggāho (sabbattha) padasiddhi cintetabbā.

ayaṁ vuccati diṭṭhivipatti. Sabbāpi micchādiṭṭhi diṭṭhivipatti. Imāya diṭṭhivipattiyā samannāgato puggalo diṭṭhivipanno.

63. Katamo ca puggalo ajjhattasaṁyojano, yassa puggalassa pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni appahīnāni, ayaṁ vuccati puggalo ajjhattasaṁyojano.

64. Katamo ca puggalo bahiddhāsaṁyojano, yassa puggalassa pañcuddhambhāgiyāni saṁyojanāni appahīnāni, ayaṁ vuccati puggalo bahiddhāsaṁyojano.

65. Katamo ca puggalo akkodhano, tattha katamo kodho, yo kodho kujjhanā kujjhitattaṁ doso dussanā dussitattaṁ byāpatti byāpajjanā byāpajjitattaṁ virodho paṭivirodho caṇḍikkaṁ asuropo anattamanatā cittassa, ayaṁ vuccati kodho. Yassa puggalassa ayaṁ kodho pahīno, ayaṁ vuccati puggalo akkodhano.

66. Katamo ca puggalo anupanāhī, tattha katamo upanāho, pubbakālaṁ kodho, aparakālaṁ upanāho, yo evarūpo upanāho upanayhanā upanayhitattaṁ aṭṭhapanā ṭhapanā saṇṭhapanā anusaṁsandanā anuppabandhanā daḷīkammaṁ kodhassa, ayaṁ vuccati upanāho. Yassa puggalassa ayaṁ upanāho pahīno, ayaṁ vuccati puggalo anupanāhī.

67. Katamo ca puggalo amakkhī, tattha katamo makkho, yo makkho makkhāyanā makkhāyitattaṁ niṭṭhuriyaṁ niṭṭhuriyakammaṁ, ayaṁ vuccati makkho. Yassa puggalassa ayaṁ makkho pahīno, ayaṁ vuccati puggalo amakkhī.

68. Katamo ca puggalo apaḷāsī, tattha katamo paḷāso, yo paḷāso paḷāsāyanā paḷāsāyitattaṁ paḷāsāhāro vivādaṭṭhānaṁ yugaggāho appaṭinissaggo, ayaṁ vuccati paḷāso. Yassa puggalassa ayaṁ paḷāso pahīno, ayaṁ vuccati puggalo apaḷāsī.

69. Katamo ca puggalo anissukī, tattha katamā issā, yā paralābhasakkāragarukāramānanavandanapūjanāsu issā issāyanā issāyitattaṁ usūyā usūyanā usūyitattaṁ, ayaṁ vuccati issā. Yassa puggalassa ayaṁ issā pahīnā, ayaṁ vuccati puggalo anissukī.

70. Katamo ca puggalo amaccharī, tattha katamaṁ macchariyaṁ, pañca macchariyāni āvāsamacchariyaṁ kulamacchariyaṁ lābhamacchariyaṁ vaṇṇamacchariyaṁ dhammamacchariyaṁ, yaṁ evarūpaṁ maccheraṁ maccharāyanā maccharāyitattaṁ vevicchaṁ kadariyaṁ kaṭukañcukatā aggahitattaṁ cittassa, idaṁ vuccati macchariyaṁ. Yassa pugalassa idaṁ macchariyaṁ pahīnaṁ, ayaṁ vuccati puggalo amaccharī.

71. Katamo ca puggalo asaṭho, tattha katamaṁ sāṭheyyaṁ, idhekacco saṭho hoti parisaṭho, yaṁ tattha saṭhaṁ saṭhatā sāṭheyyaṁ kakkaratā kakkariyaṁ parikkhattatā pārikkhattiyaṁ, idaṁ vuccati sāṭheyyaṁ. Yassa puggalassa idaṁ sāṭheyyaṁ pahīnaṁ, ayaṁ vuccati puggalo asaṭho.

72. Katamo ca puggalo amāyāvī, tattha katamā māyā, idhekacco puggalo kāyena duccaritaṁ caritvā vācāya duccaritaṁ caritvā manasā duccaritaṁ caritvā tassa paṭicchādanahetu pāpikaṁ icchaṁ paṇidahati, "mā maṁ jaññā"ti icchati, "mā maṁ jaññā"ti saṅkappati, "mā maṁ jaññā"ti vācaṁ bhāsati, "mā maṁ jaññā"ti kāyena parakkamati, yā evarūpā māyā māyāvitā accāsarā vañcanā nikati vikiraṇā pariharaṇā gūhanā parigūhanā chādanā paṭicchādanā anuttānīkammaṁ anāvikammaṁ vocchādanā pāpakiriyā, ayaṁ vuccati māyā. Yassa puggalassa ayaṁ māyā pahīnā, ayaṁ vuccati puggalo amāyāvī.

73. Katamo ca puggalo hirimā, tattha katamā hirī, yaṁ hirīyati hiriyitabbena, hirīyati pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ samāpattiyā, ayaṁ vuccati hirī. Imāya hiriyā samannāgato puggalo hirimā.

74. Katamo ca puggalo ottappī, tattha katamaṁ ottappaṁ, yaṁ ottappati ottappitabbena, ottappati pāpakānaṁ akusalānaṁ dhammānaṁ samāpattiyā, idaṁ vuccati ottappaṁ. Iminā ottappena samannāgato puggalo ottappī.

75. Katamo ca puggalo suvaco, tattha katamā sovacassatā, sahadhammike vuccamāne sovacassāyaṁ sovacassiyaṁ sovacassatā avippaṭikulaggāhitā avipaccanīkasātatā sādariyaṁ sādariyatā sagāravatā sappatissavatā, ayaṁ vuccati sovacassatā. Imāya sovacassatāya samannāgato puggalo suvaco.

76. Katamo ca puggalo kalyāṇamitto, tattha katamā kalyāṇamittatā, ye te puggalā saddhā sīlavanto bahussutā cāgavanto paññavanto, yā tesaṁ sevanā nisevanā saṁsevanā bhajanā sambhajanā bhatti sambhatti sampavaṅkatā, ayaṁ vuccati kalyāṇamittatā. Imāya kalyāṇamittatāya samannāgato puggalo kalyāṇamitto.

77. Katamo ca puggalo indriyesu guttadvāro, tattha katamā indriyesu guttadvāratā, idhekacco puggalo cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sobhena saddaṁ sutvā -pa-. Ghānena gandhaṁ ghāyitvā -pa-. Jivhāya rasaṁ sāyitvā -pa-. Kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā -pa-. Manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjati. Yā imesaṁ channaṁ indriyānaṁ gutti gopanā ārakkho saṁvaro, ayaṁ vuccati indriyesu guttadvāratā. Imāya indriyesu guttadvāratāya samannāgato puggalo indriyesu guttadvāro.

78. Katamo ca puggalo bhojane mattaññū, tattha katamā bhojane mattaññutā, idhekacco puggalo paṭisaṅkhā yoniso āhāraṁ āhāreti neva davāya na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya vihiṁsūparatiyā brahmacariyānuggahāya, iti purāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi, navañca vedanaṁ na uppādessāmi, yātrā ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro cāti. Yā tattha santuṭṭhitā

mattaññutā paṭisaṅkhā bhojane, ayaṁ vuccati bhojane mattaññutā. Imāya bhojane mattaññutāya samannāgato puggalo bhojane mattaññū.

79. Katamo ca puggalo upaṭṭhitassati, tattha katamā sati, yā sati anussati paṭissati sati saraṇatā dhāraṇatā apilāpanatā asammusanatā sati satindriyaṁ satibalaṁ sammāsati, ayaṁ vuccati sati. Imāya satiyā samannāgato puggalo upaṭṭhitassati.

80. Katamo ca puggalo sampajāno, tattha katamaṁ sampajaññaṁ, yā paññā pajānanā vicayo pavicayo dhammavicayo sallakkhaṇā upalakkhaṇā paccupalakkhaṇā paṇḍiccaṁ kosallaṁ nepuññaṁ vebhabyā cintā upaparikkhā bhūrī medhā pariṇāyikā vipassanā sampajaññaṁ patodo paññā paññindriyaṁ paññābalaṁ paññāsatthaṁ paññāpāsādo paññā-āloko paññā-obhāso paññāpajjoto paññāratanaṁ amoho dhammavicayo sammādiṭṭhi, idaṁ vuccati sampajaññaṁ. Iminā sampajaññena samannāgato puggalo sampajāno.

81. Katamo ca puggalo sīlasampanno, tattha katamā sīlasampadā, kāyiko avītikkamo vācasiko avītikkamo kāyikavācasiko avītikkamo, ayaṁ vuccati sīlasampadā, sabbopi sīlasaṁvaro sīlasampadā. Imāya sīlasampadāya samannāgato puggalo sīlasampanno.

82. Katamo ca puggalo diṭṭhisampanno. Tattha katamā diṭṭhisampadā, "atthi dinnaṁ, atthi yiṭṭhaṁ, atthi hutaṁ, atthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, atthi ayaṁ loko, atthi paro loko, atthi mātā, atthi pitā, atthi sattā opapātikā, atthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā, ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī"ti, yā evarūpā paññā pajānanā -pa- amoho dhammavicayo sammādiṭṭhi, ayaṁ vuccati diṭṭhisampadā, sabbāpi sammādiṭṭhi diṭṭhisampadā. Imāya diṭṭhisampadāya samannāgato puggalo diṭṭhisampanno.

83. Katame dve puggalā dullabhā lokasmiṁ, yo ca pubbakārī, yo ca kataññū katavedī. Ime dve puggalā dullabhā lokasmiṁ.

84. Katame dve puggalā duttappayā, yo ca laddhaṁ laddhaṁ nikkhipati, yo ca laddhaṁ laddhaṁ vissajjeti. Ime dve puggalā duttappayā.

85. Katame dve puggalā sutappayā, yo ca laddhaṁ laddhaṁ na nikkhipati, yo ca laddhaṁ laddhaṁ na vissajjeti. Ime dve puggalā sutappayā.

86. Katamesaṁ dvinnaṁ puggalānaṁ āsavā vaḍḍhanti, yo ca na kukkuccāyitabbaṁ kukkuccāyati, yo ca kukkuccāyitabbaṁ na kukkuccāyati. Imesaṁ dvinnaṁ puggalānaṁ āsavā vaḍḍhanti.

87. Katamesaṁ dvinnaṁ puggalānaṁ āsavā na vaḍḍhanti, yo ca na kukkuccāyitabbaṁ na kukkuccāyati, yo ca kukkuccāyitabbaṁ kukkuccāyati. Imesaṁ dvinnaṁ puggalānaṁ āsavā na vaḍḍhanti.

88. Katamo ca puggalo hīnādhimutto, idhekacco puggalo dussīlo hoti pāpadhammo, so aññaṁ dussīlaṁ pāpadhammaṁ sevati bhajati payirupāsati, ayaṁ vuccati puggalo hīnādhimutto.

89. Katamo ca puggalo paṇītādhimutto, idhekacco puggalo sīlavā hoti kalyāṇadhammo, so aññaṁ sīlavantaṁ kalyāṇadhammaṁ sevati bhajati payirupāsati, ayaṁ vuccati puggalo paṇītādhimutto.

90. Katamo ca puggalo titto, Paccekasambuddhā[1] ye ca Tathāgatassa sāvakā arahanto tittā. Sammāsambuddho titto ca tappetā ca[2].

Dukaniddeso.

---

3. Tikapuggalapaññatti

91. Katamo ca puggalo nirāso, idhekacco puggalo dussīlo hoti pāpadhammo asuci saṅkassarasamācāro paṭicchannakammanto

---

1. Paccekabuddho (Sī)
2. Tappetā ca, ayaṁ vuccati puggalo titto (Sī)

assamaṇo samaṇapaṭiñño abrahmacārī brahmacāripaṭiñño antopūti avassuto kasambujāto, so suṇāti "itthannāmo kira bhikkhu āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī"ti, tassa na evaṁ hoti "kudāssu nāmāhampi āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissāmī"ti. Ayaṁ vuccati puggalo nirāso.

92. Katamo ca puggalo āsaṁso, idhekacco puggalo sīlavā hoti kalyāṇadhammo, so suṇāti "itthannāmo kira bhikkhu āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī"ti, tassa evaṁ hoti "kudāssu nāmāhampi āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissāmī"ti. Ayaṁ vuccati puggalo āsaṁso.

93. Katamo ca puggalo vigatāso, idhekacco puggalo āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati, so suṇāti "itthannāmo kira bhikkhu āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī"ti, tassa na evaṁ hoti "kudāssu nāmāhampi āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissāmī"ti. Taṁ kissa hetu, yā hissa pubbe avimuttassa vimuttāsā, sā paṭippassaddhā, ayaṁ vuccati puggalo vigatāso.

94. Tattha katame tayo gilānūpamā puggalā. Tayo gilānā—idhekacco gilāno labhanto vā sappāyāni bhojanāni alabhanto vā sappāyāni bhojanāni labhanto vā sappāyāni bhesajjāni alabhanto vā sappāyāni bhesajjāni labhanto vā patirūpaṁ upaṭṭhākaṁ alabhanto vā patirūpaṁ upaṭṭhākaṁ neva vuṭṭhāti tamhā ābādhā. (1)

Idha panekacco gilāno labhanto vā sappāyāni bhojanāni alabhanto vā sappāyāni bhojanāni labhanto vā sappāyāni

bhesajjāni alabhanto vā sappāyāni bhesajjāni labhanto vā patirūpaṁ upaṭṭhākaṁ alabhanto vā patirūpaṁ upaṭṭhākaṁ vuṭṭhāti tamhā ābādhā. (2)

Idha panekacco gilāno labhanto sappāyāni bhojanāni no alabhanto, labhanto sappāyāni bhesajjāni no alabhanto, labhanto patirūpaṁ upaṭṭhākaṁ no alabhanto vuṭṭhāti tamhā ābādhā. (3)

Tatra yvāyaṁ gilāno labhanto sappāyāni bhojanāni no alabhanto, labhanto sappāyāni bhesajjāni no alabhanto, labhanto patirūpaṁ upaṭṭhākaṁ no alabhanto vuṭṭhāti tamhā ābādhā, imaṁ gilānaṁ paṭicca Bhagavatā gilānabhattaṁ anuññātaṁ, gilānabhesajjaṁ anuññātaṁ, gilānupaṭṭhāko anuññāto, imañca pana gilānaṁ paṭicca aññepi gilānā upaṭṭhātabbā.

Evamevaṁ[1] tayo gilānūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame tayo, idhekacco puggalo labhanto vā Tathāgataṁ dassanāya alabhanto vā Tathāgataṁ dassanāya, labhanto vā Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ savaṇāya alabhanto vā Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ savaṇāya neva okkamati niyāmaṁ kusalesu dhammesu sammattaṁ. (1)

Idha panekacco puggalo labhanto vā Tathāgataṁ dassanāya alabhanto vā Tathāgataṁ dassanāya, labhanto vā Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ savaṇāya alabhanto vā Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ savaṇāya okkamati niyāmaṁ kusalesu dhammesu sammattaṁ. (2)

Idha panekacco puggalo labhanto Tathāgataṁ dassanāya no alabhanto, labhanto Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ savaṇāya no alabhanto okkamati niyāmaṁ kusalesu dhammesu sammattaṁ. (3)

Tatra yvāyaṁ puggalo labhanto Tathāgataṁ dassanāya no alabhanto, labhanto Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ savaṇāya no

---

1. Evameva (Sī)

alabhanto okkamati niyāmaṁ kusalesu dhammesu sammattaṁ, imaṁ puggalaṁ paṭicca Bhagavatā dhammadesanā anuññātā, imañca puggalaṁ paṭicca aññesampi dhammo desetabbo. Ime tayo gilānūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ.

95. Katamo ca puggalo kāyasakkhī, idhekacco puggalo aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo kāyasakkhī.

96. Katamo ca puggalo diṭṭhippatto, idhekacco puggalo "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodho"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, Tathāgatappaveditā cassa dhammā paññāya vodiṭṭhā honti vocaritā, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo diṭṭhippatto.

97. Katamo ca puggalo saddhāvimutto, idhekacco puggalo "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti -pa- Tathāgatappaveditā cassa dhammā paññāya vodiṭṭhā honti vocaritā, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti, no ca kho yathā diṭṭhippattassa. Ayaṁ vuccati puggalo saddhāvimutto.

98. Katamo ca puggalo gūthabhāṇī, idhekacco puggalo musāvādī hoti sabhaggato vā parisaggato vā ñātimajjhagato vā pūgamajjhagato vā rājakulamajjhagato vā abhinīto sakkhipuṭṭho "ehambho[1] purisa yaṁ jānāsi, taṁ vadehī"ti, so ajānaṁ vā āha "jānāmī"ti, jānaṁ vā āha "na jānāmī"ti, apassaṁ vā āha "passāmī"ti, passaṁ vā āha "na passāmī"ti. Iti attahetu vā parahetu vā āmisakiñcikkhahetu vā sampajānamusā bhāsitā hoti. Ayaṁ vuccati puggalo gūthabhāṇī.

---

1. Ehi bho (Syā, Ka) Ma 1. 355; Aṁ 1. 125 piṭṭhesupi.

99. Katamo ca puggalo pupphabhāṇī, idhekacco puggalo musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti sabhaggato vā parisaggato vā ñātimajjhagato vā pūgamajjhagato vā rājakulamajjhagato vā abhinīto sakkhipuṭṭho "ehambho purisa yaṁ jānāsi, taṁ vadehī"ti, so ajānaṁ vā āha "na jānāmī"ti, jānaṁ vā āha "jānāmī"ti, apassaṁ vā āha "na passāmī"ti, passaṁ vā āha "passāmī"ti. Iti attahetu vā parahetu vā āmisakiñcikkhahetu vā na sampajānamusā bhāsitā hoti. Ayaṁ vuccati puggalo pupphabhāṇī.

100. Katamo ca puggalo madhubhāṇī, idhekacco puggalo yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemaniyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā, tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti. Ayaṁ vuccati puggalo madhubhāṇī.

101. Katamo ca puggalo arukūpamacitto, idhekacco puggalo kodhano hoti upāyāsabahulo, appampi vutto samāno abhisajjati kuppati byāpajjati patitthīyati[1], kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti. Seyyathāpi nāma duṭṭhāruko kaṭṭhena vā kaṭhalāya[2] vā ghaṭṭito bhiyyoso mattāya āsavaṁ deti[3], evamevaṁ idhekacco puggalo kodhano hoti upāyāsabahulo, appampi vutto samāno abhisajjati kuppati byāpajjati patitthīyati, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti. Ayaṁ vuccati puggalo arukūpamacitto.

102. Katamo ca puggalo vijjūpamacitto, idhekacco puggalo "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodho"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Seyyathāpi nāma cakkhumā puriso rattandhakāratimisāya vijjantarikāya rūpāni passeyya, evamevaṁ idhekacco puggalo "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodho"ti yathābhūtaṁ

---

1. Patiṭṭhīyati (Syā, Ka) Aṁ 1. 122 piṭṭhepi.
2. Kathalāya (Ka), kathalena (Aṭṭhakathā) Aṁ 1. 122 piṭṭhepi. 3. Assavanoti (Sī)

pajānāti, “ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā”ti yathābhūtaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccati puggalo vijjūpamacitto.

103. Katamo ca puggalo vajirūpamacitto, idhekacco puggalo āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Seyyathāpi nāma vajirassa natthi kiñci abhejjaṁ maṇi vā pāsāṇo vā, evamevaṁ idhekacco puggalo āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati puggalo vajirūpamacitto.

104. Katamo ca puggalo andho, idhekaccassa puggalassa tathārūpaṁ cakkhu na hoti, yathārūpena cakkhunā anadhigataṁ vā bhogaṁ adhigaccheyya, adhigataṁ vā bhogaṁ phātiṁ kareyya. Tathārūpampissa cakkhu na hoti, yathārūpena cakkhunā kusalākusale dhamme jāneyya, sāvajjānavajje dhamme jāneyya, hīnappaṇīte dhamme jāneyya, kaṇhasukkasappaṭibhāge dhamme jāneyya. Ayaṁ vuccati puggalo andho.

105. Katamo ca puggalo ekacakkhu, idhekaccassa puggalassa tathārūpaṁ cakkhu hoti, yathārūpena cakkhunā anadhigataṁ vā bhogaṁ adhigaccheyya, adhigataṁ vā bhogaṁ phātiṁ kareyya. Tathārūpampissa cakkhu na hoti, yathārūpena cakkunā kusalākusale dhamme jāneyya, sāvajjānavajje dhamme jāneyya, hīnappaṇīte dhamme jāneyya, kaṇhasukkasappaṭibhāge dhamme jāneyya. Ayaṁ vuccati puggalo ekacakkhu.

106. Katamo ca puggalo dvicakkhu, idhekaccassa puggalassa tathārūpaṁ cakkhu hoti, yathārūpena cakkhunā anadhigataṁ vā bhogaṁ adhigaccheyya, adhigataṁ vā bhogaṁ phātiṁ kareyya. Tathārūpampissa cakkhu hoti, yathārūpena cakkhunā kusalākusale dhamme jāneyya, sāvajjānavajje dhamme jāneyya, hīnappaṇīte dhamme jāneyya, kaṇhasukkasappaṭibhāge dhamme jāneyya. Ayaṁ vuccati puggalo dvicakkhu.

107. Katamo ca puggalo avakujjapañño, idhekacco puggalo ārāmaṁ gantā[1] hoti abhikkhaṇaṁ bhikkhūnaṁ santike dhammassavaṇāya[2], tassa bhikkhū dhammaṁ desenti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsenti. So tasmiṁ āsane nisinno tassā kathāya neva ādiṁ manasi karoti, na majjhaṁ manasi karoti, na pariyosānaṁ manasi karoti, vuṭṭhitopi tamhā āsanā tassā kathāya neva ādiṁ manasi karoti, na majjhaṁ manasi karoti, na pariyosānaṁ manasi karoti. Seyyathāpi nāma kumbho nikkujjo[3] tatra udakaṁ āsittaṁ vivaṭṭati no saṇṭhāti. Evamevaṁ idhekacco puggalo ārāmaṁ gantā hoti abhikkhaṇaṁ bhikkhūnaṁ santike dhammassavaṇāya, tassa bhikkhū dhammaṁ desenti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsenti. So tasmiṁ āsane nisinno tassā kathāya neva ādiṁ manasi karoti, na majjhaṁ manasi karoti, na pariyosānaṁ manasi karoti, vuṭṭhitopi tamhā āsanā tassā kathāya neva ādiṁ manasi karoti, na majjhaṁ manasi karoti, na pariyosānaṁ manasi karoti. Ayaṁ vuccati puggalo avakujjapañño.

108. Katamo ca puggalo ucchaṅgapañño, idhekacco puggalo ārāmaṁ gantā hoti abhikkhaṇaṁ bhikkhūnaṁ santike dhammassavaṇāya, tassa bhikkhū dhammaṁ desenti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsenti. So tasmiṁ āsane nisinno tassā kathāya ādimpi manasi karoti, majjhampi manasi karoti, pariyosānampi manasi karoti. Vuṭṭhito ca kho tamhā āsanā tassā kathāya neva ādiṁ manasi karoti, na majjhaṁ manasi karoti, na pariyosānaṁ manasi karoti. Seyyathāpi nāma purisassa ucchaṅge nānākhajjakāni ākiṇṇāni tilā taṇḍulā[4] modakā badarā. So tamhā āsanā vuṭṭhahanto satisammosā pakireyya. Evamevaṁ idhekacco puggalo ārāmaṁ gantā hoti abhikkhaṇaṁ bhikkhūnaṁ santike dhammassavaṇāya, tassa bhikkhū dhammaṁ desenti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ

---

1. Gato (Sī), gantvā (Syā)
2. Dhammassavanāya (Syā)
3. Nikujjo (Syā) Aṁ 1. 128 piṭṭhepi.
4. Tilataṇḍulā (Ka) Aṁ 1. 128 piṭṭhepi.

pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsenti. So tasmiṁ āsane nisinno tassā kathāya ādimpi manasi karoti, majjhampi manasi karoti, pariyosānampi manasi karoti, vuṭṭhito ca kho tamhā āsanā tassā kathāya neva ādimpi manasi karoti, na majjhampi manasi karoti, na pariyosānampi manasi karoti. Ayaṁ vuccati puggalo ucchaṅgapañño.

109. Katamo ca puggalo puthupañño, idhekacco puggalo ārāmaṁ gantā hoti abhikkhaṇaṁ bhikkhūnaṁ santike dhammassavaṇāya, tassa bhikkhū dhammaṁ desenti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsenti. So tasmiṁ āsane nisinno tassā kathāya ādimpi manasi karoti, majjhampi manasi karoti, pariyosānampi manasi karoti, vuṭṭhitopi tamhā āsanā tassā kathāya ādimpi manasi karoti, majjhampi manasi karoti, pariyosānampi manasi karoti. Seyyathāpi nāma kumbho ukkujjo tatra udakaṁ āsittaṁ saṇṭhāti no vivaṭṭati. Evamevaṁ idhekacco puggalo ārāmaṁ gantā hoti abhikkhaṇaṁ bhikkhūṇaṁ santike dhammassavaṇāya, tassa bhikkhū dhammaṁ desenti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsenti. So tasmiṁ āsane nisinno tassā kathāya ādimpi manasi karoti, majjhampi manasi karoti, pariyosānampi manasi karoti, vuṭṭhitopi tamhā āsanā tassā kathāya ādimpi manasi karoti, majjhampi manasi karoti, pariyosānampi manasi karoti. Ayaṁ vuccati puggalo puthupañño.

110. Katamo ca puggalo kāmesu ca bhavesu ca avītarāgo, sotāpannasakadāgāmino. Ime vuccanti puggalā kāmesu ca bhavesu ca avītarāgā.

111. Katamo ca puggalo kāmesu vītarāgo bhavesu avītarāgo, anāgāmī. Ayaṁ vuccati puggalo kāmesu vītarāgo bhavesu avītarāgo.

112. Katamo ca puggalo kāmesu ca bhavesu ca vītarāgo, arahā. Ayaṁ vuccati puggalo kāmesu ca bhavesu ca vītarāgo.

113. Katamo ca puggalo pāsāṇalekhūpamo, idhekacco puggalo abhiṇhaṁ kujjhati, so ca khvassa kodho ciraṁ dīgharattaṁ anuseti. Seyyathāpi nāma pāsāṇe lekhā na khippaṁ lujjati vātena vā udakena vā, ciraṭṭhitikā hoti. Evamevaṁ idhekacco puggalo abhiṇhaṁ kujjhati, so ca khvassa kodho ciraṁ dīgharattaṁ anuseti. Ayaṁ vuccati puggalo pāsāṇalekhūpamo.

114. Katamo ca puggalo pathavilekhūpamo, idhekacco puggalo abhiṇhaṁ kujjhati, so ca khvassa kodho na ciraṁ dīgharattaṁ anuseti. Seyyathāpi nāma pathaviyā[1] lekhā khippaṁ lujjati vātena vā udakena vā, na ciraṭṭhitikā hoti. Evamevaṁ idhekacco puggalo abhiṇhaṁ kujjhati, so ca khvassa kodho na ciraṁ dīgharattaṁ anuseti. Ayaṁ vuccati puggalo pathavilekhūpamo.

115. Katamo ca puggalo udakalekhūpamo, idhekacco puggalo āgāḷhenapi vuccamāno pharusenapi vuccamāno amanāpenapi vuccamāno saṁsandatimeva[2] sandhiyatimeva[2] sammodatimeva[2]. Seyyathāpi nāma udake lekhā khippaṁ lujjati, na ciraṭṭhitikā hoti. Evamevaṁ idhekacco puggalo āgāḷhenapi vuccamāno pharusenapi vuccamāno amanāpenapi vuccamāno saṁsandatimeva sandhiyatimeva sammodatimeva. Ayaṁ vuccati puggalo udakalekhūpamo.

116. Tattha katame tayo potthakūpamā puggalā. Tayo potthakā navopi potthako dubbaṇṇo ceva hoti dukkhasamphasso ca appaggho ca, majjhimopi potthako dubbaṇṇo ceva hoti dukkhasamphasso ca appaggho ca, jiṇṇopi potthako dubbaṇṇo ceva hoti dukkhasamphasso ca appaggho ca, jiṇṇampi potthakaṁ ukkhaliparimajjanaṁ vā karonti, saṅkārakūṭe vā naṁ chaḍḍenti.

Evamevaṁ tayome potthakūpamā puggalā santo saṁvijjamānā bhikkhūsu. Katame tayo, navo cepi bhikkhu hoti dussīlo pāpadhammo, imassa dubbaṇṇatāya. Seyyathāpi so potthako dubbaṇṇo,

---

1. Paṭhaviyā (Sī, Syā)

2. ...ceva (Syā) Aṁ 1. 287 piṭṭhepi.

tathūpamo ayaṁ puggalo. Ye kho panassa sevanti bhajanti payirupāsanti diṭṭhānugatiṁ āpajjanti, tesaṁ taṁ hoti dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya, idamassa dukkhasamphassatāya. Seyyathāpi so potthako dukkhasamphasso, tathūpamo ayaṁ puggalo. Yesaṁ kho pana so[1] paṭiggaṇhāti[2] cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhāraṁ, tesaṁ taṁ na mahapphalaṁ hoti na mahānisaṁsaṁ, idamassa appagghatāya. Seyyathāpi so potthako appaggho, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Majjhimo cepi bhikkhu hoti -pa-. Thero cepi bhikkhu hoti dussīlo pāpadhammo, idamassa dubbaṇṇatāya. Seyyathāpi so potthako dubbaṇṇo, tathūpamo ayaṁ puggalo. Ye kho panassa sevanti bhajanti payirupāsanti diṭṭhānugatiṁ āppajjanti, tesaṁ taṁ hoti dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya, idamassa dukkhasamphassatāya. Seyyathāpi so potthako dukkhasamphasso, tathūpamo ayaṁ puggalo. Yesaṁ kho pana so paṭiggaṇhāti cīvara piṇḍapāta senāsana gilānapaccaya bhesajjaparikkhāraṁ, tesaṁ taṁ na mahapphalaṁ hoti na mahānisaṁsaṁ, idamassa appagghatāya. Seyyathāpi so potthako appaggho, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Evarūpo ce thero bhikkhu saṁghamajjhe bhaṇati, tamenaṁ bhikkhū evamāhaṁsu "kiṁ nu kho tuyhaṁ bālassa abyattassa bhaṇitena, tvampi nāma bhaṇitabbaṁ maññasī"ti. So kupito anattamano tathārūpiṁ vācaṁ nacchāreti, yathārūpāya vācāya saṁgho taṁ ukkhipati saṅkārakūṭeva naṁ potthakaṁ. Ime tayo potthakūpamā puggalā santo saṁvijjamānā bhikkhūsu.

117. Tattha katame tayo kāsikavatthūpamā puggalā. Tīṇi kāsikavatthāni navampi kāsikavatthaṁ vaṇṇavantañceva hoti sukhasamphassañca mahagghañca, majjhimampi kāsikavatthaṁ vaṇṇavantañceva hoti sukhasamphassañca mahagghañca, jiṇṇampi kāsikavatthaṁ vaṇṇavantañceva hoti sukhasamphassañca mahagghañca, jiṇṇampi kāsikavatthaṁ ratanapaliveṭhanaṁ vā karonti gandhakaraṇḍake vā naṁ nikkhipanti.

---

1. Yesaṁ kho pana (sabbattha) Aṁ 1. 249 piṭṭhepi.
2. Patigaṇhāti (Sī) Rūpasiddhiṭīkāya pana sameti.

Evamevaṁ tayome kāsikavatthūpamā puggalā santo saṁvijjamānā bhikkhūsu. Katame tayo, navo cepi bhikkhu hoti sīlavā kalyāṇadhammo, idamassa suvaṇṇatāya. Seyyathāpi taṁ kāsikavatthaṁ vaṇṇavantaṁ tathūpamo ayaṁ puggalo. Ye kho panassa sevanti bhajanti payirupāsanti diṭṭhānugatiṁ āpajjanti, tesaṁ taṁ hoti dīgharattaṁ hitāya sukhāya idamassa sukhasamphassatāya. Seyyathāpi taṁ kāsikavatthaṁ sukhasamphassaṁ, tathūpamo ayaṁ puggalo. Yesaṁ kho pana so paṭiggaṇhāti cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhāraṁ. Tesaṁ taṁ mahapphalaṁ hoti mahānisaṁsaṁ, idamassa mahagghatāya. Seyyathāpi taṁ kāsikavatthaṁ mahagghaṁ, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Majjhimo cepi bhikkhu -pa-. Thero cepi bhikkhu hoti sīlavā kalyāṇadhammo, idamassa suvaṇṇatāya. Seyyathāpi taṁ kāsikavatthaṁ vaṇṇavantaṁ, tathūpamo ayaṁ puggalo. Ye kho panassa sevanti bhajanti payirupāsanti diṭṭhānugatiṁ āpajjanti, tesaṁ taṁ hoti dīgharattaṁ hitāya sukhāya, idamassa sukhasamphassatāya. Seyyathāpi taṁ kāsikavatthaṁ sukhasamphassaṁ, tathūpamo ayaṁ puggalo. Yesaṁ kho pana so paṭiggaṇhāti cīvara piṇḍapāta senāsana gilānapaccaya bhesajja parikkhāraṁ, tesaṁ taṁ mahapphalaṁ hoti mahānisaṁsaṁ, idamassa mahagghatāya. Seyyathāpi taṁ kāsikavatthaṁ mahagghaṁ, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Evarūpo ce thero bhikkhu saṁghamajjhe bhaṇati, tamenaṁ bhikkhū evamāhaṁsu "appasaddā āyasmanto hotha, thero bhikkhu dhammañca vinayañca bhaṇatī"ti. Tassa taṁ vacanaṁ ādheyyaṁ gacchati, gandhakaraṇḍakeva naṁ kāsikavatthaṁ. Ime tayo kāsikavatthūpamā puggalā santo saṁvijjamānā bhikkhūsu.

118. Katamo ca puggalo suppameyyo, idhekacco puggalo uddhato hoti unnaḷo capalo mukharo vikiṇṇavāco muṭṭhassati asampajāno asamāhito vibbhantacitto pākaṭindriyo. Ayaṁ vuccati puggalo suppameyyo.

119. Katamo ca puggalo duppameyyo, idhekacco puggalo anuddhato hoti anunnaḷo acapalo amukharo avikiṇṇavāco

upaṭṭhitassati sampajāno samāhito ekaggacitto saṁvutindriyo. Ayaṁ vuccati puggalo duppameyyo.

120. Katamo ca puggalo appameyyo, idhekacco puggalo āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati puggalo appameyyo.

121. Katamo ca puggalo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitabbo, idhekacco puggalo hīno hoti sīlena samādhinā paññāya, evarūpo puggalo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitabbo aññatra anuddayā aññatra anukampā.

122. Katamo ca puggalo sevitabbo bhajitabbo payirupāsitabbo, idhekacco puggalo sadiso hoti sīlena samādhinā paññāya, evarūpo puggalo sevitabbo bhajitabbo payirupāsitabbo. Taṁ kissa hetu, sīlasāmaññagatānaṁ sataṁ sīlakathā ca no bhavissati, sā ca no phāsu bhavissati, sā ca no pavattinī[1] bhavissati. Samādhisāmaññagatānaṁ sataṁ samādhikathā ca no bhavissati, sā ca no phāsu bhavissati, sā ca no pavattinī bhavissati. Paññāsāmaññagatānaṁ sataṁ paññākathā ca no bhavissati, sā ca no phāsu bhavissati, sā ca no pavattinī bhavissatīti. Tasmā evarūpo puggalo sevitabbo bhajitabbo payirupāsitabbo.

123. Katamo ca puggalo sakkatvā garuṁ katvā sevitabbo bhajitabbo payirupāsitabbo, idhekacco puggalo adhiko hoti sīlena samādhinā paññāya, evarūpo puggalo sakkatvā garuṁ katvā sevitabbo bhajitabbo payirupāsitabbo. Taṁ kissa hetu, aparipūraṁ vā sīlakkhandhaṁ paripūressāmi, paripūraṁ vā sīlakkhandhaṁ tattha tattha paññāya anuggahessāmi. Aparipūraṁ vā samādhikkhandhaṁ paripūressāmi, paripūraṁ vā samādhikkhandhaṁ tattha tattha paññāya anuggahessāmi. Aparipūraṁ vā paññākkhandhaṁ paripūressāmi, paripūraṁ vā paññākkhandhaṁ tattha tattha paññāya anuggahessāmīti. Tasmā evarūpo puggalo sakkatvā garuṁ katvā sevitabbo bhajitabbo payirupāsitabbo.

---

1. Pavattanī (Sī) Aṁ 1. 123 piṭṭhepi.

124. Katamo ca puggalo jigucchitabbo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitabbo, idhekacco puggalo dussīlo hoti pāpadhammo asuci saṅkassarasamācāro paṭicchannakammanto assamaṇo samaṇapaṭiñño abrahmacārī brahmacāripaṭiñño antopūti avassuto kasambujāto. Evarūpo puggalo jigucchitabbo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitabbo. Taṁ kissa hetu, kiñcāpi evarūpassa puggalassa na diṭṭhānugatiṁ āpajjati, atha kho naṁ pāpako kittisaddo abbhuggacchati "pāpamitto purisapuggalo pāpasahāyo pāpasampavaṅko"ti. Seyyathāpi nāma ahi gūthagato kiñcāpi na ḍaṁsati, atha kho naṁ makkheti. Evamevaṁ kiñcāpi evarūpassa puggalassa na diṭṭhānugatiṁ āpajjati, atha kho naṁ pāpako kittisaddo abbhuggacchati "pāpamitto purisapuggalo pāpasahāyo pāpasampavaṅko"ti. Tasmā evarūpo puggalo jigucchitabbo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsotabbo.

125. Katamo ca puggalo ajjhupekkhitabbo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitabbo, idhekacco puggalo kodhano hoti upāyāsabahulo, appampi vutto samāno abhisajjati kuppati byāpajjati patitthīyati, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti. Seyyathāpi nāma duṭṭhāruko kaṭṭhena vā kaṭhalāya vā ghaṭṭito bhiyyoso mattāya āsavaṁ deti. Evamevaṁ idhekacco puggalo kodhano hoti upāyāsabahulo, appampi vutto samāno abhisajjati kuppati byāpajjati patitthīyati, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti. Seyyathāpi nāma tindukālātaṁ kaṭṭhena vā kaṭhalāya vā ghaṭṭitaṁ bhiyyoso mattāya cicciṭāyati ciṭiciṭāyati. Evamevaṁ idhekacco puggalo kodhano hoti upāyāsabahulo, appampi vutto samāno abhisajjati kuppati byāpajjati patitthīyati, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti. Seyyathāpi nāma gūthakūpo kaṭṭhena vā kaṭhalāya vā ghaṭṭito bhiyyoso mattāya duggandho hoti. Evamevaṁ idhekacco puggalo kodhano hoti upāyāsabahulo, appampi vutto samāno abhisajjati kuppati byāpajjati patitthīyati, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, evarūpo puggalo ajjhupekkhitabbo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitabbo. Taṁ kissa hetu, akkoseyyapi maṁ, paribhāseyyapi maṁ,

anatthampi me kareyyāti. Tasmā evarūpo puggalo ajjhupekkhitabbo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitabbo.

126. Katamo ca puggalo sevitabbo bhajitabbo payirupāsitabbo, idhekacco puggalo sīlavā hoti kalyāṇadhammo, evarūpo puggalo sevitabbo bhajitabbo payirupāsitabbo. Taṁ kissa hetu, kiñcāpi evarūpassa puggalassa na diṭṭhānugatiṁ āpajjati, atha kho naṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggacchati "kalyāṇamitto purisapuggalo kalyāṇasahāyo kalyāṇasampavaṅko"ti. Tasmā evarūpo puggalo sevitabbo bhajitabbo payirupāsitabbo.

127. Katamo ca puggalo sīlesu paripūrakārī samādhismiṁ mattaso kārī paññāya mattaso kārī, sotāpannasakadāgāmino. Ime vuccanti puggalā sīlesu paripūrakārino samādhismiṁ mattaso kārino paññāya mattaso kārino.

128. Katamo ca puggalo sīlesu ca paripūrakārī samā dhismiñca paripūrakārī paññāya mattaso kārī, anāgāmī. Ayaṁ vuccati puggalo sīlesu ca paripūrakārī samādhismiñca paripūrakārī paññāya mattaso kārī.

129. Katamo ca puggalo sīlesu ca paripūrakārī samādhismiñca paripūrakārī paññāya ca paripūrakārī, arahā. Ayaṁ vuccati puggalo sīlesu ca paripūrakārī samādhismiñca paripūrakārī paññāya ca paripūrakārī.

130. Tattha katame tayo satthāro, idhekacco satthā kāmānaṁ pariññaṁ paññapeti[1], na rūpānaṁ pariññaṁ paññapeti, na vedanānaṁ pariññaṁ paññapeti. Idha panekacco satthā kāmānañca pariññaṁ paññapeti, rūpānañca pariññaṁ paññapeti, na vedanānaṁ pariññaṁ paññapeti. Idha panekacco satthā kāmānañca pariññaṁ paññapeti, rūpānañca pariññaṁ paññapeti, vedanānañca pariññaṁ paññapeti.

Tatra yvāyaṁ satthā kāmānaṁ pariññaṁ paññapeti, na rūpānaṁ pariññaṁ paññapeti, na vedanānaṁ pariññaṁ paññapeti, rūpāvacarasamāpattiyā lābhī satthā tena daṭṭhabbo. Tatra yvāyaṁ satthā kāmānañca pariññaṁ paññapeti,

1. Paññāpeti (Sī, Syā)

rūpānañca pariññaṁ paññapeti, na vedanānaṁ pariññaṁ paññapeti, arūpāvacarasamāpattiyā lābhī satthā tena daṭṭhabbo. Tatra yvāyaṁ satthā kāmānañca pariññaṁ paññapeti, rūpānañca pariññaṁ paññapeti, vedanānañca pariññaṁ paññapeti, Sammāsambuddho satthā tena daṭṭhabbo. Ime tayo satthāro.

131. Tattha katame aparepi tayo satthāro, idhekacco satthā diṭṭhe ceva dhamme attānaṁ saccato thetato paññapeti, abhisamparāyañca attānaṁ saccato thetato paññapeti. Idha panekacco satthā diṭṭhe ceva dhamme attānaṁ saccato thetato paññapeti, no ca kho abhisamparāyaṁ attānaṁ saccato thetato paññapeti. Idha panekacco satthā diṭṭhe ceva dhamme attānaṁ saccato thetato na paññapeti, abhisamparāyañca attānaṁ saccato thetato na paññapeti.

Tatra yvāyaṁ satthā diṭṭhe ceva dhamme attānaṁ saccato thetato paññapeti, abhisamparāyañca attānaṁ saccato thetato paññapeti, sassatavādo satthā tena daṭṭhabbo. Tatra yvāyaṁ satthā diṭṭhe ceva dhamme attānaṁ saccato thetato paññapeti, no ca kho abhisamparāyaṁ attānaṁ saccato thetato paññapeti, ucchedavādo satthā tena daṭṭhabbo. Tatra yvāyaṁ satthā diṭṭhe ceva dhamme attānaṁ saccato thetato na paññapeti, abhisamparāyañca attānaṁ saccato thetato na paññapeti, Sammāsambuddho satthā tena daṭṭhabbo. Ime aparepi tayo satthāro.

Tikaniddeso.

---

4. Catukkapuggalapaññatti

132. Katamo ca puggalo asappuriso, idhekacco puggalo pāṇātipātī hoti, adinnādāyī hoti, kāmesumicchācārī hoti, musāvādī hoti, surāmerayamajjapamādaṭṭhāyī hoti. Ayaṁ vuccati puggalo asappuriso.

133. Katamo ca puggalo asappurisena asappurisataro, idhekacco puggalo attanā ca pāṇātipātī hoti, parañca pāṇātipāte

samādapeti. Attanā ca adinnādāyī hoti, parañca adinnādāne samādapeti. Attanā ca kāmesumicchācārī hoti, parañca kāmesumicchācāre samādapeti. Attanā ca musāvādī hoti, parañca musāvāde samādapeti. Attanā ca surāmerayamajjapamādaṭṭhāyī hoti, parañca surāmerayamajjapamādaṭṭhāne samādapeti. Ayaṁ vuccati puggalo asappurisena asappurisataro.

134. Katamo ca puggalo sappuriso, idhekacco puggalo pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, surāmerayamajjapamādaṭṭhānā paṭivirato hoti. Ayaṁ vuccati puggalo sappuriso.

135. Katamo ca puggalo sappurisena sappurisataro, idhekacco puggalo attanā ca pāṇātipātā paṭivirato hoti, parañca pāṇātipātā veramaṇiyā samādapeti. Attanā ca adinnādānā paṭivirato hoti, parañca adinnādānā veramaṇiyā samādapeti. Attanā ca kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, parañca kāmesumicchācārā veramaṇiyā samādapeti. Attanā ca musāvādā paṭivirato hoti, parañca musāvādā veramaṇiyā samādapeti. Attanā ca surāmerayamajjapamādaṭṭhānā paṭivirato hoti, parañca surāmerayamajjapamādaṭṭhanā veramaṇiyā samādapeti. Ayaṁ vuccati puggalo sappurisena sappurisataro.

136. Katamo ca puggalo pāpo, idhekacco puggalo pāṇātipātī hoti, adinnādāyī hoti, kāmesumicchācārī hoti, musāvādī hoti, pisuṇavāco[1] hoti, pharusavāco[2] hoti, samphappalāpī hoti, abhijjhālu hoti, byāpannacitto hoti, micchādiṭṭhi[3] hoti. Ayaṁ vuccati puggalo pāpo.

137. Katamo ca puggalo pāpena pāpataro, idhekacco puggalo attanā ca pāṇātipātī hoti, parañca pāṇātipāte samādapeti.

---

1. Pisuṇāvāco 2. Pharusāvāco (Sī) Dī 3. 67 piṭṭhepi. 3. Micchādiṭṭhī (Ka)

attanā ca adinnādāyī hoti, parañca adinnādāne samādapeti. Attanā ca kāmesumicchācārī hoti, parañca kāmesumicchācāre samādapeti. Attanā ca musāvādī hoti, parañca musāvāde samādapeti. Attanā ca pisuṇāvāco hoti, parañca pisuṇāya vācāya samādapeti. Attanā ca pharusavāco hoti, parañca pharusāya vācāya samādapeti. Attanā ca samphappalāpī hoti, parañca samphappalāpe samādapeti. Attanā ca abhijjhālu hoti, parañca abhijjhāya samādapeti. Attanā ca byāpannacitto hoti, parañca byāpāde samādapeti. Attanā ca micchādiṭṭhi hoti, parañca micchādiṭṭhiyā samādapeti. Ayaṁ vuccati puggalo pāpena pāpataro.

138. Katamo ca puggalo kalyāṇo, idhekacco puggalo, pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, pharusāya vācāya paṭivirato hoti, samphappalāpā paṭivirato hoti, anabhijjhālu hoti, abyāpannacitto hoti, sammādiṭṭhi[1] hoti. Ayaṁ vuccati puggalo kalyāṇo.

139. Katamo ca puggalo kalyāṇena kalyāṇataro, idhekacco puggalo attanā ca pāṇātipātā paṭivirato hoti, parañca pāṇātipātā veramaṇiyā samādapeti. Attanā ca adinnādānā paṭivirato hoti, parañca adinnādānā veramaṇiyā samādapeti. Attanā ca kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, parañca kāmesumicchācārā veramaṇiyā samādapeti. Attanā ca musāvādā paṭivirato hoti, parañca musāvādā veramaṇiyā samādapeti. Attanā ca pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, parañca pisuṇāya vācāya veramaṇiyā samādapeti. Attanā ca pharusāya vācāya paṭivirato hoti, parañca pharusāya vācāya veramaṇiyā samādapeti. Attanā ca samphappalāpā paṭivirato hoti, parañca samphappalāpā veramaṇiyā samādapeti. Attanā ca anabhijjhālu hoti, parañca anabhijjhāya samādapeti. Attanā ca abyāpannacitto hoti, parañca abyāpāde samādapeti. Attanā ca sammādiṭṭhi hoti,

---

1. Sammādiṭṭhī (Ka)

parañca sammādiṭṭhiyā samādapeti. Ayaṁ vuccati puggalo kalyāṇena kalyāṇataro.

140. Katamo ca puggalo pāpadhammo, idhekacco puggalo pāṇātipātī hoti, adinnādāyī hoti -pa- micchādiṭṭhi hoti. Ayaṁ vuccati puggalo pāpadhammo.

141. Katamo ca puggalo pāpadhammena pāpadhammataro, idhekacco puggalo attanā ca pāṇātipātī hoti, parañca pāṇātipāte samādapeti. Attanā ca adinnādāyī hoti, parañca adinnādāne samādapeti -pa-. Attanā ca micchādiṭṭhi hoti, parañca micchādiṭṭhiyā samādapeti. Ayaṁ vuccati puggalo pāpadhammena pāpadhammataro.

142. Katamo ca puggalo kalyāṇadhammo, idhekacco puggalo pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti -pa- sammādiṭṭhi hoti. Ayaṁ vuccati puggalo kalyāṇadhammo.

143. Katamo ca puggalo kalyāṇadhammena kalyāṇadhammataro, idhekacco puggalo attanā ca pāṇātipātā paṭivirato hoti, parañca pāṇātipātā veramaṇiyā samādapeti -pa-. Attanā ca sammādiṭṭhi hoti, parañca sammādiṭṭhiyā samādapeti. Ayaṁ vuccati puggalo kalyāṇadhammena kalyāṇadhammataro.

144. Katamo ca puggalo sāvajjo, idhekacco puggalo sāvajjena kāyakammena samannāgato hoti, sāvajjena vacīkammena samannāgato hoti, sāvajjena manokammena samannāgato hoti. Ayaṁ vuccati puggalo sāvajjo.

145. Katamo ca puggalo vajjabahulo, idhekacco puggalo sāvajjena bahulaṁ kāyakammena samannāgato hoti appaṁ anavajjena, sāvajjena bahulaṁ vacīkammena samannāgato hoti appaṁ anavajjena, sāvajjena bahulaṁ manokammena samannāgato hoti appaṁ anavajjena. Ayaṁ vuccati puggalo vajjabahulo.

146. Katamo ca puggalo appavajjo, idhekacco puggalo anavajjena bahulaṁ kāyakammena samannāgato hoti appaṁ sāvajjena, anavajjena bahulaṁ vacīkammena samannāgato hoti appaṁ sāvajjena, anavajjena bahulaṁ manokammena samannāgato hoti appaṁ sāvajjena. Ayaṁ vuccati puggalo appavajjo.

147. Katamo ca puggalo anavajjo, idhekacco puggalo anavajjena kāyakammena samannāgato hoti, anavajjena vacīkammena samannāgato hoti, anavajjena manokammena samannāgato hoti. Ayaṁ vuccati puggalo anavajjo.

148. Katamo ca puggalo ugghaṭitaññū, yassa puggalassa saha udāhaṭavelāya dhammābhisamayo hoti. Ayaṁ vuccati puggalo ugghaṭitaññū.

149. Katamo ca puggalo vipañcitaññū, yassa puggalassa saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthe vibhajiyamāne dhammābhisamayo hoti. Ayaṁ vuccati puggalo vipañcitaññū.

150. Katamo ca puggalo neyyo, yassa puggalassa uddesato paripucchato yoniso manasikaroto kalyāṇamitte sevato bhajato payirupāsato evaṁ anupubbena dhammābhisamayo hoti. Ayaṁ vuccati puggalo neyyo.

151. Katamo ca puggalo padaparamo, yassa puggalassa bahumpi suṇato bahumpi bhaṇato bahumpi dhārayato bahumpi vācayato na tāya jātiyā dhammābhisamayo hoti. Ayaṁ vuccati puggalo padaparamo.

152. Katamo ca puggalo yuttappaṭibhāno[1] no muttappaṭibhāno, idhekacco puggalo pañhaṁ puṭṭho samāno yuttaṁ vadati no sīghaṁ. Ayaṁ vuccati puggalo yuttappaṭibhāno no muttappaṭibhāno.

1. Yuttapaṭibhāṇo (Syā) Aṁ 1. 452 piṭṭhepi.

153. Katamo ca puggalo muttappaṭibhāno no yuttappaṭibhāno, idhekacco puggalo pañhaṁ puṭṭho samāno sīghaṁ vadati no yuttaṁ. Ayaṁ vuccati puggalo muttappaṭibhāno no yuttappaṭibhāno.

154. Katamo ca puggalo yuttappaṭibhāno ca muttappaṭabhāno ca, idhekacco puggalo pañhaṁ puṭṭho samāno yuttañca vadati sīghañca. Ayaṁ vuccati puggalo yuttappaṭibhāno ca muttappaṭibhāno ca.

155. Katamo ca puggalo neva yuttappaṭibhāno no muttappaṭibhāno, idhekacco puggalo pañhaṁ puṭṭho samāno neva yuttaṁ vadati no sīghaṁ. Ayaṁ vuccati puggalo neva yuttappaṭibhāno no muttappaṭibhāno.

156. Kattha katame cattāro dhammakathikā puggalā, idhekacco dhammakathiko appañca bhāsati asahitañca, parisā cassa na kusalā hoti sahitāsahitassa, evarūpo dhammakathiko evarūpāya parisāya dhammakathikotveva saṅkhaṁ gacchati.

Idha panekacco dhammakathiko appañca bhāsati sahitañca, parisā cassa kusalā hoti sahitāsahitassa, evarūpo dhammakathiko evarūpāya parisāya dhammakathikotveva saṅkhaṁ gacchati.

Idha panekacco dhammakathiko bahuñca bhāsati asahitañca, parisā cassa na kusalā hoti sahitāsahitassa, evarūpo dhammakathiko evarūpāya parisāya dhammakathikotveva saṅkhaṁ gacchati.

Idha panekacco dhammakathiko bahuñca bhāsati sahitañca, parisā cassa kusalā hoti sahitāsahitassa, evarūpo dhammakathiko evarūpāya parisāya dhammakathikotveva saṅkhaṁ gacchati. Ime cattāro dhammakathikā puggalā.

157. Tattha katame cattāro valāhakūpamā puggalā. Cattāro valāhakā, gajjitā no vassitā, vassitā no gajjitā, gajjitā ca vassitā ca, neva gajjitā no vassitā. Evamevaṁ cattārome valāhakūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame

cattāro, gajjitā no vassitā, vassitā no gajjitā, gajjitā ca vassitā ca, neva gajjitā no vassitā.

Kathañca puggalo gajjitā hoti no vassitā, idhekacco puggalo bhāsitā hoti no kattā, evaṁ puggalo gajjitā hoti no vassitā. Seyyathāpi so valāhako gajjitā no vassitā, tathūpamo ayaṁ puggalo. (1)

Kathañca puggalo vassitā hoti no gajjitā, idhekacco puggalo kattā hoti no bhāsitā, evaṁ puggalo vassitā hoti no gajjitā. Seyyathāpi so valāhako vassitā no gajjitā, tathūpamo ayaṁ puggalo. (2)

Kathañca puggalo gajjitā ca hoti vassitā ca, idhekacco puggalo bhāsitā ca hoti kattā ca, evaṁ puggalo gajjitā ca hoti vassitā ca. Seyyathāpi so valāhako gajjitā ca vassitā ca, tathūpamo ayaṁ puggalo. (3)

Kathañca puggalo neva gajjitā hoti no vassitā, idhekacco puggalo neva bhāsitā hoti no kattā, evaṁ puggalo neva gajjitā hoti no vassitā. Seyyathāpi so valāhako neva gajjitā no vassitā, tathūpamo ayaṁ puggalo. (4)

Ime cattāro valāhakūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ.

158. Tattha katame cattāro mūsikūpamā puggalā. Catasso mūsikā, gādhaṁ kattā no vasitā, vasitā no gādhaṁ kattā, gādhaṁ kattā ca vasitā ca, neva gādhaṁ kattā no vasitā. Evamevaṁ cattārome mūsikūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro, gādhaṁ kattā no vasitā, vasitā no gādhaṁ kattā, gādhaṁ kattā ca vasitā ca, neva gādhaṁ kattā no vasitā.

Kathañca puggalo gādhaṁ kattā hoti no vasitā, idhekacco puggalo dhammaṁ pariyāpuṇāti Suttaṁ Geyyaṁ Veyyākaraṇaṁ Gāthaṁ Udānaṁ Itivuttakaṁ Jātakaṁ Abbhutadhammaṁ Vedallaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, "ayaṁ

dukkhanirodho"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, evaṁ puggalo gādhaṁ kattā hoti no vasitā. Seyyathāpi sā mūsikā gādhaṁ kattā no vasitā, tathūpamo ayaṁ puggalo. (1)

Kathañca puggalo vasitā hoti no gādhaṁ kattā, idhekacco puggalo dhammaṁ na pariyāpuṇāti Suttaṁ Geyyaṁ Veyyākaraṇaṁ Gāthaṁ Udānaṁ Itivuttakaṁ Jātakaṁ Abbhutadhammaṁ Vedallaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodho"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, evaṁ puggalo vasitā hoti no gādhaṁ kattā. Seyyathāpi sā mūsikā vasitā no gādhaṁ kattā, tathūpamo ayaṁ puggalo. (2)

Kathañca puggalo gādhaṁ kattā ca hoti vasitā ca, idhekacco puggalo dhammaṁ pariyāpuṇāti Suttaṁ Geyyaṁ Veyyākaraṇaṁ Gāthaṁ Udānaṁ Itivuttakaṁ Jātakaṁ Abbhutadhammaṁ Vedallaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodho"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, evaṁ puggalo gādhaṁ kattā ca hoti vasitā ca. Seyyathāpi sā mūsikā gādhaṁ kattā ca vasitā ca, tathūpamo ayaṁ puggalo. (3)

Kathañca puggalo neva gādhaṁ kattā hoti no vasitā, idhekacco puggalo dhammaṁ na pariyāpuṇāti Suttaṁ Geyyaṁ Veyyākaraṇaṁ Gāthaṁ Udānaṁ Itivuttakaṁ Jātakaṁ Abbhutadhammaṁ Vedallaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, "ayaṁ dukkhanirodho"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, evaṁ puggalo neva gādhaṁ kattā hoti no vasitā. Seyyathāpi sā mūsikā neva gādhaṁ kattā no vasitā, tathūpamo ayaṁ puggalo. (4)

Ime cattāro mūsikūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ.

159. Tattha katame cattāro ambūpamā puggalā. Cattāri ambāni, āmaṁ pakkavaṇṇi[1], pakkaṁ āmavaṇṇi[2], āmaṁ āmavaṇṇi, pakkaṁ pakkavaṇṇi. Evamevaṁ cattārome ambūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro, āmo pakkavaṇṇī, pakko āmavaṇṇī, āmo āmavaṇṇī, pakko pakkavaṇṇī.

Kathañca puggalo āmo hoti pakkavaṇṇī, idhekaccassa puggalassa pāsādikaṁ hoti abhikkantaṁ paṭikkantaṁ ālokitaṁ vilokitaṁ samiñjitaṁ[3] pasāritaṁ saṅghāṭipattacīvaradhāraṇaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, "ayaṁ dukkhanirodho"ti yathābhūtaṁ nappajānāti, "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Evaṁ puggalo āmo hoti pakkavaṇṇī. Seyyathāpi taṁ ambaṁ āmaṁ pakkavaṇṇi, tathūpamo ayaṁ puggalo. (1)

Kathañca puggalo pakko hoti āmavaṇṇī, idhekaccassa puggalassa na pāsādikaṁ hoti abhikkantaṁ paṭikkantaṁ ālokitaṁ vilokitaṁ samiñjitaṁ pasāritaṁ saṅghāṭipattacīvaradhāraṇaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodho"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Evaṁ puggalo pakko hoti āmavaṇṇī seyyathāpi taṁ ambaṁ pakkaṁ āmavaṇṇi, tathūpamo ayaṁ puggalo. (2)

Kathañca puggalo āmo hoti āmavaṇṇī, idhekaccassa puggalassa na pāsādikaṁ hoti abhikkantaṁ paṭikkantaṁ ālokitaṁ vilokitaṁ samiñjitaṁ pasāritaṁ saṅghāṭipattacīvaradhāraṇaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti -pa- "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Evaṁ puggalo āmo hoti āmavaṇṇī. Seyyathāpi taṁ ambaṁ āmaṁ āmavaṇṇi, tathūpamo ayaṁ puggalo. (3)

Kathañca puggalo pakko hoti pakkavaṇṇī, idhekaccassa puggalassa pāsādikaṁ hoti abhikkantaṁ paṭikkantaṁ ālokitaṁ vilokitaṁ samiñjitaṁ pasāritaṁ saṅghāṭipattacīvaradhāraṇaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ

---

1. Pakkavaṇṇī
2. Āmavaṇṇī (Syā, Ka) Aṁ 1. 421 piṭṭhepi.
3. Sammiñjitaṁ (Sī, Syā)

pajānāti -pa- "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Evaṁ puggalo pakko hoti pakkavaṇṇī. Seyyathāpi taṁ ambaṁ pakkaṁ pakkavaṇṇi, tathūpamo ayaṁ puggalo. (4)

Ime cattāro ambūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ.

160. Tattha katame cattāro kumbhūpamā puggalā. Cattāro kumbhā, tuccho pihito, pūro vivaṭo, tuccho vivaṭo, pūro pihito. Evamevaṁ cattārome kumbhūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro, tuccho pihito, pūro vivaṭo, tuccho vivaṭo, pūro pihito.

Kathañca puggalo tuccho hoti pihito, idhekaccassa puggalassa pāsādikaṁ hoti abhikkantaṁ paṭikkantaṁ ālokitaṁ vilokitaṁ samiñjitaṁ pasāritaṁ saṅghāṭipattacīvaradhāraṇaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti -pa- "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Evaṁ puggalo tuccho hoti pihito. Seyyathāpi so kumbho tuccho pihito, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo pūro hoti vivaṭo, idhekaccassa puggalassa na pāsādikaṁ hoti abhikkantaṁ paṭikkantaṁ ālokitaṁ vilokitaṁ samiñjitaṁ pasāritaṁ saṅghāṭipattacīvaradhāraṇaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti -pa- "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Evaṁ puggalo pūro hoti vivaṭo. Seyyathāpi so kumbho pūro vivaṭo, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo tuccho hoti vivaṭo, idhekaccassa puggalassa na pāsādikaṁ hoti abhikkantaṁ paṭikkantaṁ ālokitaṁ vilokitaṁ samiñjitaṁ pasāritaṁ saṅghāṭipattacīvaradhāraṇaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti -pa- "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Evaṁ puggalo tuccho hoti vivaṭo. Seyyathāpi so kumbho tuccho vivaṭo, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo pūro hoti pihito, idhekaccassa puggalassa pāsādikaṁ hoti abhikkantaṁ paṭikkantaṁ ālokitaṁ vilokitaṁ

samiñjitaṁ pasāritaṁ saṅghāṭipattacīvaradhāraṇaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti -pa- "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Evaṁ puggalo pūro hoti pihito. Seyyathāpi so kumbho pūro pihito, tathūpamo ayaṁ puggalo. Ime cattāro kumbhūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ.

161. Tattha katame cattāro udakarahadūpamā puggalā. Cattāro udakarahadā—uttāno gambhīrobhāso, gambhīro uttānobhāso, uttāno uttānobhāso, gambhīro gambhīrobhāso. Evamevaṁ cattārome udakarahadūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro, uttāno gambhīrobhāso, gambhīro uttānobhāso, uttāno uttānobhāso, gambhīro gambhīrobhāso.

Kathañca puggalo uttāno hoti gambhīrobhāso, idhekaccassa puggalassa pāsādikaṁ hoti abhikkantaṁ paṭikkantaṁ ālokitaṁ vilokitaṁ samiñjitaṁ pasāritaṁ saṅghāṭipattacīvaradhāraṇaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti -pa- "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ nappajānāti. Evaṁ puggalo uttāno hoti gambhīrobhāso. Seyyathāpi so udakarahado uttāno gambhīrobhāso, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo gambhīro hoti uttānobhāso, idhekaccassa puggalassa na pāsādikaṁ hoti abhikkantaṁ paṭikkantaṁ ālokitaṁ vilokitaṁ samiñjitaṁ pasāritaṁ saṅghāṭipattacīvaradhāraṇaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti -pa- "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Evaṁ puggalo gambhīro hoti uttānobhāso. Seyyathāpi so udakarahado gambhīro uttānobhāso, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo uttāno hoti uttānobhāso, idhekaccassa puggalassa na pāsādikaṁ hoti abhikkantaṁ paṭikkantaṁ ālokitaṁ vilokitaṁ samiñjitaṁ pasāritaṁ saṅghāṭipattacīvaradhāraṇaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ nappajānāti -pa- "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti

yathābhūtaṁ nappajāti. Evaṁ puggalo uttāno hoti uttānobhāso. Seyyathāpi so udakarahado uttāno uttānobhāso, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo gambhīro hoti gambhīrobhāso, idhekaccassa puggalassa pāsādikaṁ hoti abhikkantaṁ paṭikkantaṁ ālokitaṁ vilokitaṁ samiñjitaṁ pasāritaṁ saṅghāṭipattacīvaradhāraṇaṁ, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti -pa- "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti. Evaṁ puggalo gambhīro hoti gambhīrobhāso. Seyyathāpi so udakarahado gambhīro gambhīrobhāso, tathūpamo ayaṁ puggalo. Ime cattāro udakarahadūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ.

162. Tattha katame cattāro balībaddūpamā puggalā. Cattāro balībaddā[1]—sakagavacaṇḍo[2] no paragavacaṇḍo, paragavacaṇḍo no sakagavacaṇḍo, sakagavacaṇḍo ca paragavacaṇḍo ca, neva sakagavacaṇḍo no paragavacaṇḍo. Evamevaṁ cattārome balībaddūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro, sakagavacaṇḍo no paragavacaṇḍo, paragavacaṇḍo no sakagavacaṇḍo, sakagavacaṇḍo ca paragavacaṇḍo ca, neva sakagavacaṇḍo no paragavacaṇḍo.

Kathañca puggalo sakagavacaṇḍo hoti no paragavacaṇḍo, idhekacco puggalo sakaparisaṁ ubbejitā hoti no paraparisaṁ. Evaṁ puggalo sakagavacaṇḍo hoti no paragavacaṇḍo. Seyyathāpi so balībaddo sakagavacaṇḍo no paragavacaṇḍo, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo paragavacaṇḍo hoti no sakagavacaṇḍo, idhekacco puggalo paraparisaṁ ubbejitā hoti no sakaparisaṁ. Evaṁ puggalo paragavacaṇḍo hoti no sakagavacaṇḍo. Seyyathāpi so balībaddo paragavacaṇḍo no sakagavacaṇḍo, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo sakagavacaṇḍo ca hoti paragavacaṇḍo ca, idhekacco puggalo sakaparisañca ubbejitā hoti paraparisañca. Evaṁ

---

1. Balibaddhā (Syā)
2. Sagavacaṇḍo (Ka-Sī) Aṁ 1. 423 piṭṭhepi.

puggalo sakagavacaṇḍo ca hoti paragavacaṇḍo ca. Seyyathāpi so balībaddo sakagavacaṇḍo ca paragavacaṇḍo ca, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo neva sakagavacaṇḍo hoti no paragavacaṇḍo, idhekacco puggalo neva sakaparisaṁ ubbejitā hoti no paraparisaṁ. Evaṁ puggalo neva sakagavacaṇḍo hoti no paragavacaṇḍo. Seyyathāpi so balībaddo neva sakagavacaṇḍo no paragavacaṇḍo, tathūpamo ayaṁ puggalo. Ime cattāro balībaddūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ.

163. Tattha katame cattāro āsīvisūpamā puggalā. Cattāro āsīvisā[1]—āgataviso no ghoraviso, ghoraviso no āgataviso, āgataviso ca ghoraviso ca, neva āgataviso no ghoraviso. Evamevaṁ cattārome āsīvisūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro, āgataviso no ghoraviso, ghoraviso no āgataviso, āgataviso ca ghoraviso ca, neva āgataviso no ghoraviso.

Kathañca puggalo āgataviso hoti no ghoraviso, idhekacco puggalo abhiṇhaṁ kujjhati, so ca khvassa kodho na ciraṁ dīgharattaṁ anuseti. Evaṁ puggalo āgataviso hoti no ghoraviso. Seyyathāpi so āsīviso āgataviso no ghoraviso, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo ghoraviso hoti no āgataviso, idhekacco puggalo naheva kho[2] abhiṇhaṁ kujjhati, so ca khvassa kodho ciraṁ dīgharattaṁ anuseti. Evaṁ puggalo ghoraviso hoti no āgataviso. Seyyathāpi so āsīviso ghoraviso no āgataviso, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo āgataviso ca hoti ghoraviso ca, idhekacco puggalo abhiṇhaṁ kujjhati, so ca khvassa kodho ciraṁ dīgharattaṁ anuseti. Evaṁ puggalo āgataviso ca hoti ghoraviso ca.

---

1. Āsivisā (Syā)
2. Neva kho (Sī) Aṁ 1.426 piṭṭhepi.

seyyathāpi so āsīviso āgataviso ca ghoraviso ca, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo neva āgataviso hoti no ghoraviso, idhekacco puggalo naheva kho abhiṇhaṁ kujjhati, so ca khvassa kodho na ciraṁ dīgharattaṁ anuseti. Evaṁ puggalo neva āgataviso hoti no ghoraviso. Seyyathāpi so āsīviso neva āgataviso no ghoraviso, tathūpamo ayaṁ puggalo. Ime cattāro āsīvisūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ.

164. Kathañca puggalo ananuvicca apariyogāhetvā avaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti, idhekacco puggalo duppaṭipannānaṁ micchāpaṭipannānaṁ titthiyānaṁ titthiyasāvakānaṁ vaṇṇaṁ bhāsati "suppaṭipannā itipi 'sammā paṭipannā' itipī"ti. Evaṁ puggalo ananuvicca apariyogāhetvā avaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti. (1)

Kathañca puggalo ananuvicca apariyogāhetvā vaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti, idhekacco puggalo suppaṭipannānaṁ sammāpaṭipannānaṁ Buddhānaṁ Buddhasāvakānaṁ avaṇṇaṁ bhāsati "duppaṭipannā itipi 'micchāpaṭipannā' itipī"ti. Evaṁ puggalo ananuvicca apariyogāhetvā vaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti. (2)

Kathañca puggalo ananuvicca apariyogāhetvā appasādanīye ṭhāne pasādaṁ upadaṁsitā hoti, idhekacco puggalo duppaṭipadāya micchāpaṭipadāya pasādaṁ janeti "suppaṭipadā itipi 'sammāpaṭipadā' itipī"ti. Evaṁ puggalo ananuvicca apariyogāhetvā appasādanīye ṭhāne pasādaṁ upadaṁsitā hoti. (3)

Kathañca puggalo ananuvicca apariyogāhetvā pasādanīye ṭhāne appasādaṁ upadaṁsitā hoti, idhekacco puggalo suppaṭipadāya sammāpaṭipadāya appasādaṁ janeti "duppaṭipadā itipi 'micchāpaṭipadā' itipī"ti. Evaṁ puggalo ananuvicca apariyogāhetvā pasādanīye ṭhāne appasādaṁ upadaṁsitā hoti. (4)

165. Kathañca puggalo anuvicca pariyogāhetvā avaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti, idhekacco puggalo duppaṭipannānaṁ micchāpaṭipannānaṁ titthiyānaṁ titthiyasāvakānaṁ avaṇṇaṁ bhāsati "duppaṭipannā itipi 'micchāpaṭipannā' itipī"ti. Evaṁ puggalo anuvicca pariyogāhetvā avaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti. (1)

Kathañca puggalo anuvicca pariyogāhetvā vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti, idhekacco puggalo suppaṭipannānaṁ sammāpaṭipannānaṁ Buddhānaṁ Buddhasāvakānaṁ vaṇṇaṁ bhāsati "suppaṭipannā itipi 'sammāpaṭipannā' itipī"ti. Evaṁ puggalo anuvicca pariyogāhetvā vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti. (2)

Kathañca puggalo anuvicca pariyogāhetvā appasādanīye ṭhāne appasādaṁ upadaṁsitā hoti, idhekacco puggalo duppaṭipadāya micchāpaṭipadāya appasādaṁ janeti "duppaṭipadā itipi 'micchāpaṭipadā' itipī"ti. Evaṁ puggalo anuvicca pariyogāhetvā appasādanīye ṭhāne appasādaṁ upadaṁsitā hoti. (3)

Kathañca puggalo anuvicca pariyogāhetvā pasādanīye ṭhāne pasādaṁ upadaṁsitā hoti, idhekacco puggalo suppaṭipadāya sammāpaṭipadāya pasādaṁ janeti "suppaṭipadā itipi 'sammāpaṭipadā' itipī"ti. Evaṁ puggalo anuvicca pariyogāhetvā pasādanīye ṭhāne pasādaṁ upadaṁsitā hoti. (4)

166. Kathañca puggalo avaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, no ca kho vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, idhekacco puggalo vaṇṇopi saṁvijjati, avaṇṇopi saṁvijjati. Yo tattha avaṇṇo, taṁ bhaṇati bhūtaṁ tacchaṁ kālena. Yo tattha vaṇṇo, taṁ na bhaṇati bhūtaṁ tacchaṁ kālena. Evaṁ puggalo avaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, no ca kho vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena. (1)

Kathañca puggalo vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, no ca kho avaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, idhekacco puggalo vaṇṇopi saṁvijjati, avaṇṇopi

saṁvijjati. Yo tattha vaṇṇo, taṁ bhaṇati bhūtaṁ tacchaṁ kālena. Yo tattha avaṇṇo, taṁ na bhaṇati bhūtaṁ tacchaṁ kālena. Evaṁ puggalo vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, no ca kho avaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena. (2)

Kathañca puggalo avaṇṇārahassa ca avaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, vaṇṇārahassa ca vaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, idhekacco puggalo vaṇṇopi saṁvijjati, avaṇṇopi saṁvijjati. Yo tattha avaṇṇo, taṁ bhaṇati bhūtaṁ tacchaṁ kālena. Yopi tattha vaṇṇo, tampi bhaṇati bhūtaṁ tacchaṁ kālena. Tatra kālaññū hoti tassa pañhassa veyyākaraṇāya. Evaṁ puggalo avaṇṇārahassa ca avaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, vaṇṇārahassa ca vaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena. (3)

Kathañca puggalo neva avaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, nopi vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, idhekacco puggalo vaṇṇopi saṁvijjati, avaṇṇopi saṁvijjati. Yo tattha avaṇṇo, taṁ na bhaṇati bhūtaṁ tacchaṁ kālena. Yopi tattha vaṇṇo, tampi na bhaṇati bhūtaṁ tacchaṁ kālena. Upekkhako viharati sato sampajāno. Evaṁ puggalo neva avaṇṇārahassa avaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena, nopi vaṇṇārahassa vaṇṇaṁ bhāsitā hoti bhūtaṁ tacchaṁ kālena. (4)

167. Katamo ca puggalo uṭṭhānaphalūpajīvī no puññaphalūpajīvī, yassa puggalassa uṭṭhahato ghaṭato vāyamato ājīvo abhinibbattati no puññato. Ayaṁ vuccati puggalo uṭṭhānaphalūpajīvī no puññaphalūpajīvī.

Katamo ca puggalo puññaphalūpajīvī no uṭṭhānaphalūpajīvī, paranimmitavasavattī deve[1] upādāya tatūpari devā puññaphalūpajīvino na uṭṭhānaphalūpajīvino.

---

1. Paranimmitavasavattideve (Sī, Syā)

Katamo ca puggalo uṭṭhānaphalūpajīvī ca puññaphalūpajīvī ca, yassa puggalassa uṭṭhahato ghaṭato vāyamato ājīvo abhinibbattati puññato ca. Ayaṁ vuccati puggalo uṭṭhānaphalūpajīvī ca puññaphalūpajīvī ca.

Katamo ca puggalo neva uṭṭhānaphalūpajīvī no puññaphalūpajīvī nerayikā neva uṭṭhānaphalūpajīvino no puññaphalūpajīvino.

168. Kathañca puggalo tamo hoti tamaparāyano, idhekacco puggalo nīce kule paccājāto hoti caṇḍālakule vā nesādakule vā venakule[1] vā rathakārakule vā pukkusakule vā dalidde[2] appannapānabhojane kasiravuttike, yattha kasirena ghāsacchādo labbhati, so ca hoti dubbaṇṇo duddasiko okoṭimako bahvābādho kāṇo vā kuṇī vā khañjo vā pakkhahato vā, na lābhī annassa pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena duccaritaṁ carati, vācāya duccaritaṁ carati, manasā duccaritaṁ carati. So kāyena duccaritaṁ caritvā vācāya duccaritaṁ caritvā manasā duccaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Evaṁ puggalo tamo hoti tamaparāyano. (1)

Kathañca puggalo tamo hoti jotiparāyano, idhekacco puggalo nīce kule paccājāto hoti caṇḍālakule vā nesādakule vā venakule vā rathakārakule vā pukkusakule vā dalidde appannapānabhojane kasiravuttike, yattha kasirena ghāsacchādo labbhati, so ca hoti dubbaṇṇo duddasiko okoṭimako bahvābādho kāṇo vā kuṇī vā khañjo vā pakkhahato vā, na lābhī annassa pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati. So kāyena sucaritaṁ caritvā vācāya sucaritaṁ caritvā manasā sucaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Evaṁ puggalo tamo hoti jotiparāyano. (2)

Kathañca puggalo joti hoti tamaparāyano, idhekacco puggalo ucce kule paccājāto hoti khattiyamahāsālakule vā

---

1. Veṇakule (Sī, Syā)
2. Daḷidde (Sī) Aṁ 1. 497 piṭṭhepi.

brāhmaṇamahāsālakule vā gahapatimahāsālakule vā aḍḍhe mahaddhane mahābhoge pahūtajātarūparajate pahūtavittūpakaraṇe pahūtadhanadhaññe, so ca hoti abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato lābhī annasā pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena duccaritaṁ carati, vācāya duccaritaṁ carati, manasā duccaritaṁ carati. So kāyena duccaritaṁ caritvā vācāya duccaritaṁ caritvā manasā duccaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati. Evaṁ puggalo joti hoti tamaparāyano. (3)

Kathañca puggalo joti hoti jotiparāyano, idhekacco puggalo ucce kule paccājāto hoti khattiyamahāsālakule vā brāhmaṇamahāsālakule vā gahapatimahāsālakule vā aḍḍhe mahaddhane mahābhoge pahūtajātarūparajate pahūtavittūpakaraṇe pahūtadhanadhaññe, so ca hoti abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato lābhī annassa pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati. So kāyena sucaritaṁ caritvā vācāya sucaritaṁ caritvā manasā sucaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati. Evaṁ puggalo joti hoti jotiparāyano. (4)

169. Kathañca puggalo oṇatoṇato hoti -pa-. Evaṁ puggalo oṇatoṇato hoti.

Kathañca puggalo oṇatuṇṇato hoti -pa-. Evaṁ puggalo oṇatuṇṇato hoti.

Kathañca puggalo uṇṇatoṇato hoti -pa-. Evaṁ puggalo uṇṇatoṇato hoti.

Kathañca puggalo uṇṇatuṇṇato hoti -pa-. Evaṁ puggalo uṇṇatuṇṇato hoti.

170. Tattha katame cattāro rukkhūpamā puggalā. Cattāro rukkhā, pheggu sāraparivāro, sāro phegguparivāro, pheggu phegguparivāro, sāro sāraparivāro. Evamevaṁ cattārome rukkhūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro pheggu sāraparivāro, sāro phegguparivāro, pheggu phegguparivāro, sāro sāraparivāro.

Kathañca puggalo pheggu hoti sāraparivāro, idhekacco puggalo dussīlo hoti pāpadhammo, parisā ca khvassa hoti sīlavatī kalyāṇadhammā. Evaṁ puggalo pheggu hoti sāraparivāro. Seyyathāpi so rukkho pheggu sāraparivāro, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo sāro hoti phegguparivāro, idhekacco puggalo sīlavā hoti kalyāṇadhammo, parisā ca khvassa hoti dussīlā pāpadhammā. Evaṁ puggalo sāro hoti phegguparivāro. Seyyathāpi so rukkho sāro phegguparivāro, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo pheggu hoti phegguparivāro, idhekacco puggalo dussīlo hoti pāpadhammo, parisāpissa hoti dussīlā pāpadhammā. Evaṁ puggalo pheggu hoti phegguparivāro. Seyyathāpi so rukkho pheggu phegguparivāro, tathūpamo ayaṁ puggalo.

Kathañca puggalo sāro hoti sāraparivāro, idhekacco puggalo sīlavā hoti kalyāṇadhammo, parisāpissa hoti sīlavatī kalyāṇadhammā. Evaṁ puggalo sāro hoti sāraparivāro. Seyyathāpi so rukkho sāro sāraparivāro, tathūpamo ayaṁ puggalo. Ime cattāro rukkhūpamā puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ.

171. Katamo ca puggalo rūpappamāṇo rūpappasanno, idhekacco puggalo ārohaṁ vā passitvā pariṇāhaṁ vā passitvā saṇṭhānaṁ vā passitvā pāripūriṁ vā passitvā tattha pamāṇaṁ gahetvā pasādaṁ janeti, ayaṁ vuccati puggalo rūpappamāṇo rūpappasanno.

Katamo ca puggalo ghosappamāṇo ghosappasanno, idhekacco puggalo paravaṇṇanāya parathomanāya parapasaṁsanāya paravaṇṇahārikāya[1] tattha pamāṇaṁ gahetvā pasādaṁ janeti, ayaṁ vuccati puggalo ghosappamāṇo ghosappasanno.

172. Katamo ca puggalo lūkhappamāṇo lūkhappasanno, idhekacco puggalo cīvaralūkhaṁ vā passitvā pattalūkhaṁ vā passitvā senāsanalūkhaṁ vā passitvā vividhaṁ vā dukkarakārikaṁ passitvā tattha pamāṇaṁ gahetvā pasādaṁ janeti, ayaṁ vuccati puggalo lūkhappamāṇo lūkhappasanno.

Katamo ca puggalo dhammappamāṇo dhammappasanno, idhekacco puggalo sīlaṁ vā passitvā samādhiṁ vā passitvā paññaṁ vā passitvā tattha pamāṇaṁ gahetvā pasādaṁ janeti, ayaṁ vuccati puggalo dhammappamāṇo dhammappasanno.

173. Kathañca puggalo attahitāya paṭipanno hoti no parahitāya, idhekacco puggalo attanā sīlasampanno hoti, no paraṁ sīlasampadāya samādapeti. Attanā samādhisampanno hoti, no paraṁ samādhisampadāya samādapeti. Attanā paññāsampanno hoti, no paraṁ paññāsampadāya samādapeti. Attanā vimuttisampanno hoti, no paraṁ vimuttisampadāya samādapeti. Attanā vimuttiñāṇadassanasampanno hoti, no paraṁ vimuttiñāṇadassanasampadāya samādapeti. Evaṁ puggalo attahitāya paṭipanno hoti no parahitāya.

Kathañca puggalo parahitāya paṭipanno hoti no attahitāya, idhekacco puggalo attanā na sīlasampanno hoti, paraṁ sīlasampadāya samādapeti. Attanā na samādhisampanno hoti, paraṁ samādhisampadāya samādapeti. Attanā na paññāsampanno hoti, paraṁ paññāsampadāya samādapeti. Attanā na vimuttisampanno hoti, paraṁ vimuttisampadāya samādapeti. Attanā na vimuttiñāṇadassanasampanno hoti, paraṁ vimuttiñāṇadassanasampadāya samādapeti. Evaṁ puggalo parahitāya paṭipanno hoti no attahitāya.

---

1. Paravaṇṇahāriyā (Sī)

Kathañca puggalo attahitāya ceva paṭipanno hoti parahitāya ca, idhekacco puggalo attanā ca sīlasampanno hoti, parañca sīlasampadāya samādapeti. Attanā ca samādhisampanno hoti, parañca samādhisampadāya samādapeti. Attanā ca paññāsampanno hoti, parañca paññāsampadāya samādapeti, attanā ca vimuttisampanno hoti, parañca vimuttisampadāya samādapeti. Attanā ca vimuttiñāṇadassanasampanno hoti, parañca vimuttiñāṇadassanasampadāya samādapeti. Evaṁ puggalo attahitāya ceva paṭipanno hoti parahitāya ca.

Kathañca puggalo neva attahitāya paṭipanno hoti no parahitāya, idhekacco puggalo attanā na sīlasampanno hoti, no paraṁ sīlasampadāya samādapeti. Attanā na samādhisampanno hoti, no paraṁ samādhisampadāya samādapeti. Attanā na paññāsampanno hoti, no paraṁ paññāsampadāya samādapeti. Attanā na vimuttisampanno hoti, no paraṁ vimuttisampadāya samādapeti. Attanā na vimuttiñāṇadassanasampanno hoti, no paraṁ vimuttiñāṇadassanasampadāya samādapeti. Evaṁ puggalo neva attahitāya paṭipanno hoti no parahitāya.

174. Kathañca puggalo attantapo hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto, idhekacco puggalo acelako hoti muttācāro, hatthāpalekhano[1], na-ehibhaddantiko, natiṭṭhabhaddantiko, nābhihaṭaṁ, na uddissakataṁ, na nimantanaṁ sādiyati, so na kumbhimukhā paṭiggaṇhāti, na kaḷopimukhā[2] paṭiggaṇhāti, na eḷakamantaraṁ, na daṇḍamantaraṁ, na musalamantaraṁ, na dvinnaṁ bhuñjamānānaṁ, na gabbhiniyā, na pāyamānāya, na purisantaragatāya, na saṅkittīsu, na yattha sā upaṭṭhito hoti, na yattha makkhikā saṇḍasaṇḍacārinī, na macchaṁ, na maṁsaṁ, na suraṁ, na merayaṁ, na thusodakaṁ pivati, so ekāgāriko vā hoti ekālopiko, dvāgāriko vā hoti dvālopiko -pa- sattāgāriko vā hoti sattālopiko, ekissāpi dattiyā yāpeti, dvīhipi dattīhi yāpeti -pa- sattahipi dattīhi yāpeti, ekāhikampi āhāraṁ āhāreti, dvīhikampi[3] āhāraṁ āhāreti -pa- sattāhikampi āhāraṁ āhārehi, iti

---

1. Hatthāvalekhano (Syā)
2. Kalopimukhā (Sī, Syā) Ma 2. 5 piṭṭhepi.
3. Dvāhikampi (Sī)

evarūpaṁ aḍḍhamāsikampi pariyāyabhattabhojanānuyogamanuyutto viharati. So sākabhakkho vā hoti, sāmākabhakkho vā hoti, nīvārabhakkho vā hoti, daddulabhakkho vā hoti, haṭabhakkho vā hoti, kaṇabhakkho vā hoti, ācāmabhakkho vā hoti, piññākabhakkho vā hoti, tiṇabhakkho vā hoti, gomayabhakkho vā hoti, vanamūlaphalāhāro yāpeti pavattaphalabhojī. So sāṇānipi dhāreti, masāṇānipi dhāreti, chavadussānipi dhāreti, paṁsukūlānipi dhāreti, tirīṭānipi dhāreti, ajinampi dhāreti, ajinakkhipampi dhāreti, kusacīrampi dhāreti, vākacīrampi dhāreti, phalakacīrampi dhāreti, kesakambalampi dhāreti, vāḷakambalampi dhāreti, ulūkapakkhampi[1] dhāreti, kesamassulocakopi hoti kesamassulocanānuyogamanuyutto, ubbhaṭṭhakopi hoti āsanapaṭikkhitto, ukkuṭikopi hoti ukkuṭikappadhānamanuyutto, kaṇṭakāpassayikopi hoti kaṇṭakāpassaye seyyaṁ kappeti, sāyatatiyakampi[2] udakorohanānuyogamanuyutto viharati, iti evarūpaṁ anekavihitaṁ kāyassa ātāpanaparitāpanānuyogamanuyutto viharati. Evaṁ puggalo attantapo hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto.

175. Kathañca puggalo parantapo hoti paraparitāpanānuyogamanuyutto, idhekacco puggalo orabbhiko hoti sūkariko sākuṇiko māgaviko luddo macchaghātako coro coraghātako goghātako bandhanāgāriko, ye vā panaññepi keci kurūrakammantā. Evaṁ puggalo parantapo hoti paraparitāpanānuyogamanuyutto.

176. Kathañca puggalo attantapo ca hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto, idhekacco puggalo rājā vā hoti khattiyo muddhāvasitto[3] brāhmaṇo vā mahāsālo, so puratthimena nagarassa navaṁ sandhāgāraṁ[4] kārāpetvā kesamassuṁ ohāretvā kharājinaṁ[5] nivāsetvā sappitelena kāyaṁ

---

1. Ulukapakkhampi (Sī, Syā)
2. Sāyaṁtatiyakampi (Syā, Ka) Ma 2. 6 piṭṭhepi.
3. Muddhābhisitto (Syā, Ka)
4. Santhāgāraṁ (Syā), yaññāgāraṁ (Sī)
5. Khurājinaṁ (Syā, Ka)

abbhañjitvā migavisāṇena piṭṭhiṁ kaṇḍuvamāno[1] sandhāgāraṁ pavisati saddhiṁ mahesiyā brāhmaṇena ca purohitena. So tattha anantarahitāya bhūmiyā haritupalittāya seyyaṁ kappeti. Ekissā gāviyā sarūpavacchāya yaṁ ekasmiṁ thane khīraṁ hoti, tena rājā yāpeti. Yaṁ dutiyasmiṁ thane khīraṁ hoti, tena mahesī yāpeti. Yaṁ tatiyasmiṁ thane khīraṁ hoti, tena brāhmaṇo purohito yāpeti. Yaṁ catutthasmiṁ thane khīraṁ hoti, tena aggiṁ juhati. Avasesena vacchako yāpeti. So evamāha "ettakā usabhā haññantu yaññatthāya, ettakā vacchatarā haññantu yaññatthāya, ettakā vacchatariyo haññantu yaññatthāya, ettakā ajā haññantu yaññatthāya, ettakā urabbhā haññantu yaññatthāya, (ettakā assā haññantu yaññatthāya)[2] ettakā rukkhā chijjantu yūpatthāya, ettakā dabbhā lūyantu barihisatthāyā"ti[3]. Yepissa te honti dāsāti vā pessāti vā kammakarāti vā, tepi daṇḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā parikammāni karonti. Evaṁ puggalo attantapo ca hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto.

177. Kathañca puggalo neva attantapo ca hoti na attaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati.

Idha Tathāgato loke uppajjati Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā. So imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti, so dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāseti, taṁ dhammaṁ suṇāti gahapati vā gahapatiputto vā aññatarasmiṁ vā kule

1. Kaṇḍūyamāno (Sī)
2. ( ) Natthi Sīhaḷapotthake. Majjhimanikāye Kandarakasuttepi evameva.
3. Parihiṁsatthāyāti (Sī, Syā, Ka) Ma 2. 7 piṭṭhepi.

paccājāto, so taṁ dhammaṁ sutvā Tathāgate saddhaṁ paṭilabhati, so tena saddhāpaṭilābhena samannāgato iti paṭisañcikkhati "sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso pabbajjā, nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ, yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan"ti. So aparena samayena appaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya mahantaṁ vā bhogakkhandhaṁ pahāya appaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya mahantaṁ vā ñātiparivaṭṭaṁ pahāya kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati.

178. So evaṁ pabbajito samāno bhikkhūnaṁ sikkhāsājīvasamāpanno pāṇātipātaṁ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, nihitadaṇḍo nihitasattho lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati.

Adinnādānaṁ pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, dinnādāyī dinnapāṭikaṅkhī athenena sucibhūtena attanā viharati.

Abrahmacariyaṁ pahāya brahmacārī hoti ārācārī[1] paṭivirato methunā gāmadhammā.

Musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti saccavādī saccasandho theto paccayiko avisaṁvādako lokassa.

Pisuṇaṁ vācaṁ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, ito sutvā na amutra akkhātā imesaṁ bhedāya, amutra vā sutvā na imesaṁ akkhātā amūsaṁ bhedāya, iti bhinnānaṁ vā sandhātā sahitānaṁ vā anuppadātā samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

Pharusaṁ vācaṁ pahāya pharusāya vācāya paṭivirato hoti, yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā tathārūpiṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

---

1. Anācārī (Ka)

Samphappalāpaṁ pahāya samphappalāpā paṭivirato hoti kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī nidhānavatiṁ vācaṁ bhāsitā kālena sāpadesaṁ pariyantavatiṁ atthasaṁhitaṁ.

179. So bhījagāmabhūtagāmasamārambhā paṭivirato hoti. Ekabhattiko hoti rattūparato, virato vikālabhojanā. Naccagītavāditavisūkadassanā paṭivirato hoti. Mālāgandhavilepanadhāraṇamaṇḍanavibhūsanaṭṭhānā paṭivirato hoti. Uccāsayanamahāsayanā paṭivirato hoti. Jātarūpa rajata paṭiggahaṇā paṭivirato hoti.

Āmakadhaññapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, āmakamaṁsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, itthikumārikāpaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, dāsidāsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, ajeḷakapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, kukkuṭasūkarapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, hatthigavāssavaḷavapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, khettavatthupaṭiggahaṇā paṭivirato hoti, dūteyyapahiṇagamanānuyogā paṭivirato hoti, kayavikkayā paṭivirato hoti, tulākūṭakaṁsakūṭamānakūṭā paṭivirato hoti, ukkoṭanavañcananikatisāciyogā[1] paṭivirato hoti, chedanavadhabandhanaviparāmosa-ālopasahasākārā paṭivirato hoti.

180. So santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena, so yena yeneva pakkamati, samādāyeva pakkamati. Seyyathāpi nāma pakkhī sakuṇo yena yeneva ḍeti, sapattabhārova ḍeti. Evamevaṁ bhikkhu santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena, so yena yeneva pakkamati, samādāyeva pakkamati. So iminā ariyena sīlakkhandhena samannāgato ajjhattaṁ anavajjasukhaṁ paṭisaṁvedeti.

181. So cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddaṁ sutvā -pa-.

---

1. ...sāviyogā (Syā, Ka)

Ghānena gandhaṁ ghāyitvā -pa-. Jivhāya rasaṁ sāyitvā -pa-. Kāyena phoṭṭhabbaṁ phusitvā -pa-. Manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenaṁ manindriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyuṁ, tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyaṁ, manindriye saṁvaraṁ āpajjati. So iminā ariyena indriyasaṁvarena samannāgato ajjhattaṁ abyāsekasukhaṁ paṭisaṁvedeti.

182. So abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti, samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, saṅghāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī hoti, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāvakamme sampajānakārī hoti, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī hoti.

So iminā ca ariyena sīlakkhandhena samannāgato iminā ca ariyena indriyasaṁvarena samannāgato iminā ca ariyena satisampajaññena samannāgato imāya ca ariyāya santuṭṭhiyā samannāgato[1] vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. So pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā, so abhijjhaṁ loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati, abhijjhāya cittaṁ parisodheti. Byāpādapadosaṁ pahāya abyāpannacitto viharati sabbapāṇabhūtahitānukampī, byāpādapadosā cittaṁ parisodheti. Thinamiddhaṁ[2] pahāya vigatathinamiddho viharati ālokasaññī sato sampajāno, thinamiddhā cittaṁ parisodheti. Uddhaccakukkuccaṁ pahāya anuddhato viharati ajjhattaṁ vūpasantacitto, uddhaccakukkuccā cittaṁ parisodheti. Vicikicchaṁ pahāya tiṇṇavicikiccho viharati akathaṁkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittaṁ parisodheti.

183. So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi

---

1. Passa Ma 2. Kandarakasutte Aṁ 1. attantapasutte ca. 2. Thīnamiddhaṁ (Sī, Syā)

savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti "upekkhako satimā sukhavihārī"ti, tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati.

So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittaṁ abhininnāmeti, so anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati. Seyyathidaṁ, ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi saṁvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe, "amutrāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhapaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādiṁ, tatrāpāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhapaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno"ti, iti sākāraṁ sa-uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati.

184. So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānaṁ cutūpapātañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti, so dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti "ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā, ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā. Ime vā pana bhonto sattā

kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā, ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā”ti. So iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti.

185. So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti, so “idaṁ dukkhan”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “ayaṁ dukkhasamudayo”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “ayaṁ dukkhanirodho”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “ime āsavā”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “ayaṁ āsavasamudayo”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “ayaṁ āsavanirodho”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā”ti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati, vimuttasmiṁ “vimuttam”iti ñāṇaṁ hoti, “khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā”ti pajānāti. Evaṁ puggalo neva attantapo ca hoti na attaparitāpanānuyogamanutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati.

186. Katamo ca puggalo sarāgo, yassa puggalassa rāgo appahīno, ayaṁ vuccati puggalo sarāgo.

Katamo ca puggalo sadoso, yassa puggalassa doso appahīno, ayaṁ vuccati puggalo sadoso.

Katamo ca puggalo samoho, yassa puggalassa moho appahīno, ayaṁ vuccati puggalo samoho.

Katamo ca puggalo samāno, yassa puggalassa māno appahīno, ayaṁ vuccati puggalo samāno.

187. Kathañca puggalo lābhī hoti ajjhattaṁ cetosamathassa na lābhī adhipaññādhammavipassanāya, idhekacco puggalo lābhī hoti rūpasahagatānaṁ vā arūpasahagatānaṁ vā samāpattīnaṁ, na lābhī lokuttaramaggassa vā phalassa vā, evaṁ puggalo lābhī hoti ajjhattaṁ cetosamathassa na lābhī adhipaññādhammavipassanāya.

Kathañca puggalo lābhī hoti adhipaññādhammavipassanāya na lābhī ajjhattaṁ cetosamathassa, idhekacco puggalo lābhī hoti lokuttaramaggassa vā phalassa vā, na lābhī rūpasahagatānaṁ vā arūpasahagatānaṁ vā samāpattīnaṁ, evaṁ puggalo lābhī hoti adhipaññādhammavipassanāya na lābhī ajjhattaṁ cetosamathassa.

Kathañca puggalo lābhī ceva hoti ajjhattaṁ cetosamathassa lābhī ca adhipaññādhammavipassanāya, idhekacco puggalo lābhī hoti rūpasahagatānaṁ vā arūpasahagatānaṁ vā samāpattīnaṁ, lābhī lokuttaramaggassa vā phalassa vā, evaṁ puggalo lābhī ceva hoti ajjhattaṁ cetosamathassa lābhī ca adhipaññādhammavipassanāya.

Kathañca puggalo neva lābhī hoti ajjhattaṁ cetosamathassa na lābhī adhipaññādhammavipassanāya, idhekacco puggalo neva lābhī hoti rūpasahagatānaṁ vā arūpasahagatānaṁ vā samāpattīnaṁ, na lābhī lokuttaramaggassa vā phalassa vā, evaṁ puggalo neva lābhī hoti ajjhattaṁ cetosamathassa na lābhī adhipaññādhammavipassanāya.

188. Katamo ca puggalo anusotagāmī idhekacco puggalo kāme ca paṭisevati, pāpañca kammaṁ karoti, ayaṁ vuccati puggalo anusotagāmī.

Katamo ca puggalo paṭisotagāmī, idhekacco puggalo kāme ca na paṭisevati pāpañca kammaṁ na karoti, so sahāpi dukkhena sahāpi domanassena assumukhenapi rudamāno paripuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ carati, ayaṁ vuccati puggalo paṭisotagāmī.

Katamo ca puggalo ṭhitatto, idhekacco puggalo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā. Ayaṁ vuccati puggalo ṭhitatto.

Katamo ca puggalo tiṇṇo pāraṅgato thale tiṭṭhati brāhmaṇo, idhekacco puggalo āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati, ayaṁ vuccati puggalo tiṇṇo pāraṅgato thale tiṭṭhati brāhmaṇo.

189. Kathañca puggalo appassuto hoti sutena anupapanno, idhekaccassa puggalassa appakaṁ sutaṁ hoti Suttaṁ Geyyaṁ Veyyākaraṇaṁ Gāthaṁ Udānaṁ Itivuttakaṁ Jātakaṁ Abbhutadhammaṁ Vedallaṁ, so tassa appakassa sutassa na atthamaññāya dhammamaññāya dhammānudhammappaṭipanno[1] hoti. Evaṁ puggalo appassuto hoti sutena anupapanno.

Kathañca puggalo appassuto hoti sutena upapanno, idhekaccassa puggalassa appakaṁ sutaṁ hoti Suttaṁ Geyyaṁ Veyyākaraṇaṁ Gāthaṁ Udānaṁ Itivuttakaṁ Jātakaṁ Abbhutadhammaṁ Vedallaṁ, so tassa appakassa sutassa atthamaññāya dhammamaññāya dhammānudhammappaṭipanno hoti, evaṁ puggalo appassuto hoti sutena upapanno.

Kathañca puggalo bahussuto hoti sutena anupapanno, idhekaccassa puggalassa bahukaṁ sutaṁ hoti Suttaṁ Geyyaṁ Veyyākaraṇaṁ Gāthaṁ Udānaṁ Itivuttakaṁ Jātakaṁ Abbhutadhammaṁ Vedallaṁ, so tassa bahukassa sutassa na atthamaññāya dhammamaññāya dhammānudhammappaṭipanno hoti, evaṁ puggalo bahussuto hoti sutena anupapanno.

Kathañca puggalo bahussuto hoti sutena upapanno, idhekaccassa puggalassa bahukaṁ sutaṁ hoti Suttaṁ Geyyaṁ Veyyākaraṇaṁ Gāthaṁ Udānaṁ Itivuttakaṁ Jātakaṁ Abbhutadhammaṁ Vedallaṁ, so tassa bahukassa sutassa atthamaññāya dhammamaññāya dhammānudhammappaṭipanno hoti, evaṁ puggalo bahussuto hoti sutena upapanno.

---

1. Na dhammamaññāya na dhammānudhammapaṭipanno (Syā), na dhammamaññāya dhammānudhammappaṭipanno (Ka)

190. Katamo ca puggalo samaṇamacalo, idhekacco puggalo tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpanno hoti avinipātadhammo niyato sambodhiparāyano. Ayaṁ vuccati puggalo samaṇamacalo.

Katamo ca puggalo samaṇapadumo, idhekacco puggalo tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāmī hoti, sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ karoti. Ayaṁ vuccati puggalo samaṇapadumo.

Katamo ca puggalo samaṇapuṇḍarīko, idhekacco puggalo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti, tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā. Ayaṁ vuccati puggalo samaṇapuṇḍarīko.

Katamo ca puggalo samaṇesu samaṇasukhumālo, idhekacco puggalo āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati puggalo samaṇesu samaṇasukhumāloti.

Catukkaniddeso.

---

5. Pañcakapaggalapaññatti

191. Tatra yvāyaṁ puggalo ārabhati ca vippaṭisārī ca hoti, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti, so evamassa vacanīyo "āyasmato kho ārambhajā[1] āsavā saṁvijjanti, vippaṭisārajā āsavā pavaḍḍhanti, sādhu vatāyasmā ārambhaje āsave pahāya vippaṭisāraje āsave paṭivinodetvā cittaṁ paññañca bhāvetu, evamāyasmā amunā pañcamena puggalena samasamo bhavissatī"ti.

Tatra yvāyaṁ puggalo ārabhati na vippaṭisārī hoti, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā

---

1. Ārabbhajā (Ka) Aṁ 2. 147 piṭṭhepi.

pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti, so evamassa vacanīyo "āyasmato kho ārambhajā āsavā saṁvijjanti, vippaṭisārajā āsavā nappavaḍḍhanti, sādhu vatāyasmā ārambhaje āsave pahāya cittaṁ paññañca bhāvetu, evamāyasmā amunā pañcamena puggalena samasamo bhavissatī"ti.

Tatra yvāyaṁ puggalo na ārabhati vippaṭisārī hoti, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te uppannā pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti, so evamassa vacanīyo "āyasmato kho ārambhajā āsavā na saṁvijjanti, vippaṭisārajā āsavā pavaḍḍhanti, sādhu vatāyasmā vippaṭisāraje āsave paṭivinodetvā cittaṁ paññañca bhāvetu, evamāyasmā amunā pañcamena puggalena samasamo bhavissatī"ti.

Tatra yvāyaṁ puggalo na ārabhati na vippaṭisārī hoti, tañca cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ yathābhūtaṁ nappajānāti, yatthassa te pāpakā akusalā dhammā aparisesā nirujjhanti, so evamassa vacanīyo "āyasmato kho ārambhajā āsavā na saṁvijjanti, vippaṭisārajā āsavā nappavaḍḍhanti, sādhu vatāyasmā cittaṁ paññañca bhāvetu, evamāyasmā amunā pañcamena puggalena samasamo bhavissatī"ti. Ime cattāro puggalā amunā pañcamena puggalena evaṁ ovadiyamānā evaṁ anusāsiyamānā anupubbena āsavānaṁ khayaṁ pāpuṇanti.

192. Kathañca puggalo datvā avajānāti, idhekacco puggalo yassa puggalassa deti cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhāraṁ, tassa evaṁ hoti "ahaṁ dammi, ayaṁ[1] paṭiggaṇhātī"ti, tamenaṁ datvā avajānāti. Evaṁ puggalo datvā avajānāti.

Kathañca puggalo saṁvāsena avajānāti, idhekacco puggalo yena puggalena saddhiṁ saṁvasati dve vā tīṇi vā vassāni, tamenaṁ saṁvāsena avajānāti. Evaṁ puggalo saṁvāsena avajānāti.

---

1. Ayaṁ pana (Syā, Ka) Aṁ 2. 145 piṭṭhepi.

Kathañca puggalo ādheyyamukho hoti, idhekacco puggalo parassa vaṇṇe vā avaṇṇe vā bhāsiyamāne khippaññeva adhimuccitā hoti. Evaṁ puggalo ādheyyamukho hoti.

Kathañca puggalo lolo hoti, idhekacco puggalo ittarasaddho hoti ittarabhattī ittarapemo ittarappasādo. Evaṁ puggalo lolo hoti.

Kathañca puggalo mando momūho hoti, idhekacco puggalo kusalākusale dhamme na jānāti, sāvajjānavajje dhamme na jānāti, hīnappaṇīte dhamme na jānāti, kaṇhasukkasappaṭibhāge dhamme na jānāti. Evaṁ puggalo mando momūho hoti.

193. Tattha katame pañca yodhājīvūpamā puggalā. Pañca yodhājīvā, idhekacco yodhājīvo rajaggaññeva disvā saṁsīdati visīdati na santhambhati[1] na sakkoti saṅgāmaṁ otarituṁ, evarūpopi idhekacco yodhājīvo hoti. Ayaṁ paṭhamo yodhājīvo santo saṁvijjamāno lokasmiṁ.

Puna caparaṁ idhekacco yodhājīvo sahati rajaggaṁ, api ca kho dhajaggaññeva disvā saṁsīdati visīdati na santhambhati na sakkoti saṅgāmaṁ otarituṁ, evarūpopi idhekacco yodhājīvo hoti. Ayaṁ dutiyo yodhājīvo santo sṁvijjamāno lokasmiṁ.

Puna caparaṁ idhekacco yodhājīvo sahati rajaggaṁ, sahati dhajaggaṁ, api ca kho ussāraṇaññeva[2] sutvā saṁsīdati visīdati na santhambhati na sakkoti saṅgāmaṁ otarituṁ, evarūpopi idhekacco yodhājīvo hoti. Ayaṁ tatiyo yodhājīvo santo sṁvijjamāno lokasmiṁ.

Puna caparaṁ idhekacco yodhājīvo sahati rajaggaṁ, sahati dhajaggaṁ, sahati ussāraṇaṁ, api ca kho sampahāre haññati byāpajjati, evarūpopi idhekacco yodhājīvo hoti. Ayaṁ catuttho yodhājīvo santo saṁvijjamāno lokasmiṁ.

---

1. Satthambhati (Sī) Aṁ 2. 78 piṭṭhepi.
2. Ussādanaṁyeva (Sī), ussādanaññeva (Syā, Ka) Aṁ 2. 78 piṭṭhepi.

Puna caparaṁ idhekacco yodhājīvo sahati rajaggaṁ, sahati dhajaggaṁ, sahati ussāraṇaṁ, sahati sampahāraṁ, so taṁ saṅgāmaṁ abhivijinitvā vijitasaṅgāmo tameva saṅgāmasīsaṁ ajjhāvasati, evarūpopi idhekacco yodhājīvo hoti. Ayaṁ pañcamo yodhājīvo santo saṁvijjamāno lokasmiṁ. Ime pañca yodhājīvā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ.

194. Evamevaṁ pañcime yodhājīvūpamā puggalā santo saṁvijjamānā bhikkhūsu. Katame pañca, idhekacco bhikkhu rajaggaññeva disvā saṁsīdati visīdati na santhambhati na sakkoti brahmacariyaṁ sandhāretuṁ[1], sikkhādubbalyaṁ āvikatvā[2] sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati. Kimassa rajaggasmiṁ, idha bhikkhu suṇāti "asukasmiṁ nāma gāme vā nigame vā itthī vā kumārī vā abhirūpā dassanīyā pāsādikā paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgatā"ti, so taṁ sutvā saṁsīdati visīdati na santhambhati na sakkoti brahmacariyaṁ sandhāretuṁ, sikkhādubbalyaṁ āvikatvā sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati. Idamassa rajaggasmiṁ.

Seyyathāpi so yodhājīvo rajaggaññeva disvā saṁsīdati visīdati na santhambhati na sakkoti saṅgāmaṁ otarituṁ, tathūpamo ayaṁ puggalo. Evarūpopi idhekacco puggalo hoti. Ayaṁ paṭhamo yodhājīvūpamo puggalo santo saṁvijjamāno bhikkhūsu.

195. Puna caparaṁ idhekacco bhikkhu sahati rajaggaṁ, api ca kho dhajaggaññeva disvā saṁsīdati visīdati na santhambhati na sakkoti brahmacariyaṁ sandhāretuṁ, sikkhādubbalyaṁ āvikatvā sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati. Kimassa dhajaggasmiṁ, idha bhikkhu na heva kho suṇāti "asukasmiṁ nāma gāme vā nigame vā itthī vā kumārī vā abhirūpā dassanīyā pāsādikā paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgatā"ti. Api ca kho sāmaṁ[3] passati itthiṁ vā kumāriṁ vā abhirūpaṁ dassanīyaṁ pāsādikaṁ paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgataṁ, so taṁ disvā saṁsīdati visīdati na santhambhati na sakkoti brahmacariyaṁ sandhāretuṁ, sikkhādubbalyaṁ āvikatvā sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati. Idamassa dhajaggasmiṁ.

---

1. Santānetuṁ (Sī, Syā) Aṁ 2. 79 piṭṭhepi. 2. Āvīkatvā (Sī) 3. Sāmaṁyeva (Sī)

Seyyathāpi so yodhājīvo sahati rajaggaṁ, api ca kho dhajaggaññeva disvā saṁsīdati visīdati na santhambhati na sakkoti saṅgāmaṁ otarituṁ, tathūpamo ayaṁ puggalo. Evarūpopi idhekacco puggalo hoti. Ayaṁ dutiyo yodhājīpūpamo puggalo santo saṁvijjamāno bhikkhūsu.

196. Puna caparaṁ idhekacco bhikkhu sahati rajaggaṁ, sahati dhajaggaṁ, api ca kho ussāraṇaññeva sutvā saṁsīdati visīdati na santhambhati na sakkoti brahmacariyaṁ sandhāretuṁ, sikkhādubbalyaṁ āvikatvā sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati, kimassa ussāraṇāya. Idha bhikkhuṁ araññagataṁ vā rukkhamūlagataṁ vā suññāgāragataṁ vā mātugāmo upasaṅkamitvā ūhasati[1] ullapati ujjagghati uppaṇḍeti, so mātugāmena ūhasiyamāno ullapiyamāno ujjagghiyamāno uppaṇḍiyamāno saṁsīdati visīdati na santhambhati na sakkoti brahmacariyaṁ sandhāretuṁ, sikkhādubbalyaṁ āvikatvā sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati. Idamassa ussāraṇāya.

Seyyathāpi so yodhājīvo sahati rajaggaṁ, sahati dhajaggaṁ, api ca kho ussāraṇaññeva sutvā saṁsīdati visīdati na santhambhati na sakkoti saṅgāmaṁ otarituṁ, tathūpamo ayaṁ puggalo. Evarūpopi idhekacco puggalo hoti. Ayaṁ tatiyo yodhājīvūpamo puggalo santo saṁvijjamāno bhikkhūsu.

197. Puna caparaṁ idhekacco bhikkhu sahati rajaggaṁ, sahati dhajaggaṁ, sahati ussāraṇaṁ, api ca kho sampahāre haññati byāpajjati. Kimassa sampahārasmiṁ, idha bhikkhuṁ araññagataṁ vā rukkhamūlagataṁ vā suññāgāragataṁ vā mātugāmo upasaṅkamitvā abhinisīdati abhinipajjati ajjhottharati. So mātugāmena abhinisīdiyamāno, abhinipajjiyamāno ajjhotthariyamāno sikkhaṁ appaccakkhāya dubbalyaṁ anāvikatvā methunaṁ dhammaṁ paṭisevati. Idamassa sampahārasmiṁ.

Seyyathāpi so yodhājīvo sahati rajaggaṁ, sahati dhajaggaṁ, sahati ussāraṇaṁ, api ca kho sampahāre haññati byāpajjati,

---

1. Uhasati (Aṭṭhakathā) Aṁ 2. 80 piṭṭhepi.

tathūpamo ayaṁ puggalo. Evarūpopi idhekacco puggalo hoti. Ayaṁ catuttho yodhājīvūpamo puggalo santo saṁvijjamāno bhikkhūsu.

198. Puna caparaṁ idhekacco bhikkhu sahati rajaggaṁ, sahati dhajaggaṁ, sahati ussāraṇaṁ, sahati sampahāraṁ. So taṁ saṅgāmaṁ abhivijinitvā vijitasaṅgāmo tameva saṅgāmasīsaṁ ajjhāvasati. Kimassa saṅgāmavijayasmiṁ, idha bhikkhuṁ araññagataṁ vā rukkhamūlagataṁ vā suññāgāragataṁ vā mātugāmo upasaṅkamitvā abhinisīdati abhinipajjati ajjhottharati. So mātugāmena abhinisīdiyamāno abhinipajjiyamāno ajjhotthariyamāno viniveṭhetvā vinimocetvā yena kāmaṁ pakkamati.

So vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. So araññagato vā rukkhamūlagato vā suññāgāragato vā nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā, so abhijjhaṁ loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati, abhijjhāya cittaṁ parisodheti. Byāpādapadosaṁ pahāya abyāpannacitto viharati sabbapāṇabhūtahitānukampī, byāpādapadosā cittaṁ parisodheti. Thinamiddhaṁ pahāya vigatathinamiddho viharati ālokasaññī sato sampajāno, thinamiddhā cittaṁ parisodheti. Uddhaccakukkuccaṁ pahāya anuddhato viharati ajjhattaṁ vūpasantacitto, uddhaccakukkuccā cittaṁ parisodheti. Vicikicchaṁ pahāya tiṇṇavicikiccho viharati akathaṁkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittaṁ parisodheti.

So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, vitakkavicārānaṁ vūpasamā dutiyaṁ jhānaṁ -pa- tatiyaṁ jhānaṁ -pa- catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati.

So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti, so "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ dukkhanirodho"ti yathābhūtaṁ pajānāti "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ime āsavā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, "ayaṁ

āsavasamudayo”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “ayaṁ āsavanirodho”ti yathābhūtaṁ pajānāti, “ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadā”ti, yathābhūtaṁ pajānāti.

Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati, vimuttasmiṁ “vimuttam”iti ñāṇaṁ hoti, “khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā”ti pajānāti. Idamassa saṅgāmavijayasmiṁ. Seyyathāpi so yodhājīvo sahati rajaggaṁ, sahati dhajaggaṁ, sahati ussāraṇaṁ, sahati sampahāraṁ. So taṁ saṅgāmaṁ abhivijinitvā vijitasaṅgāmo tameva saṅgāmasīsaṁ ajjhāvasati, tathūpamo ayaṁ puggalo. Evarūpopi idhekacco puggalo hoti. Ayaṁ pañcamo yodhājīvūpamo puggalo santo saṁvijjamāno bhikkhūsu. Ime pañca yodhājīvūpamā puggalā santo saṁvijjamānā bhikkhūsu.

199. Tattha katame pañca piṇḍapātikā, mandattā momūhattā piṇḍapātiko hoti, pāpiccho icchāpakato piṇḍapātiko hoti, ummādā cittavikkhepā piṇḍapātiko hoti, vaṇṇitaṁ Buddhehi Buddhasāvakehīti piṇḍapātiko hoti, api ca appicchataṁyeva[1] nissāya santuṭṭhiṁ yeva nissāya sallekhaṁyeva nissāya idamatthitaṁyeva[2] nissāya piṇḍapātiko hoti. Tatra yvāyaṁ piṇḍapātiko appicchataṁyeva nissāya santuṭṭhiṁyeva nissāya sallekhaṁyeva nissāya idamatthitaṁyeva nissāya piṇḍapātiko, ayaṁ imesaṁ pañcannaṁ piṇḍapātikānaṁ aggo ca seṭṭho ca pāmokkho[3] ca uttamo ca pavaro ca.

Seyyathāpi nāma gavā khīraṁ, khīramhā dadhi, dadhimhā navanītaṁ[4], navanītamhā sappi, sappimhā sappimaṇḍo, sappimaṇḍaṁ tattha aggamakkhāyati. Evamevaṁ yvāyaṁ piṇḍapātiko appicchataṁyeva nissāya santuṭṭhiṁyeva nissāya sallekhaṁyeva nissāya idamatthitaṁyeva nissāya piṇḍapātiko hoti, ayaṁ imesaṁ pañcannaṁ piṇḍapātikānaṁ aggo ca seṭṭho ca pāmokkho ca uttamo ca pavaro ca. Ime pañca piṇḍapātikā.

---

1. Appicchaṁyeva (Syā) Aṁ 2. 193 piṭṭhepi.
2. Idamaṭṭhitaṁyeva (Sī)
3. Mokkho (Sī)
4. Nonītaṁ (Sī)

200. Tattha katame pañca khalupacchābhattikā -pa-. Pañca ekāsanikā -pa-. Pañca paṁsukūlikā -pa-. Pañca tecīvarikā -pa-. Pañca āraññikā -pa-. Pañca rukkhamūlikā -pa-. Pañca abbhokāsikā -pa-. Pañca nesajjikā -pa-. Pañca yathāsanthatikā -pa-.

201. Tattha katame pañca sosānikā, mandattā momūhattā sosāniko hoti, pāpiccho icchāpakato sosāniko hoti, ummādā cittavikkhepā sosāniko hoti, vaṇṇitaṁ Buddhehi Buddhasāvakehīti sosāniko hoti, api ca appicchataṁyeva nissāya santuṭṭhiṁyeva nissāya sallekhaṁyeva nissāya idamatthitaṁyeva nissāya sosāniko hoti. Tatra yvāyaṁ sosāniko appicchataṁyeva nissāya santuṭṭhiṁyeva nissāya sallekhaṁyeva nissāya idamatthitaṁyeva nissāya sosāniko, ayaṁ imesaṁ pañcannaṁ sosānikānaṁ aggo ca seṭṭho ca pāmokkho ca uttamo ca pavaro ca.

Seyyathāpi nāma gavā khīraṁ, khīramhā dadhi, dadhimhā navanītaṁ, navanītamhā sappi, sappimhā sappimaṇḍo, sappimaṇḍaṁ tattha aggamakkhāyati. Evamevaṁ yvāyaṁ sosāniko appicchataṁyeva nissāya santuṭṭhiṁyeva nissāya sallekhaṁyeva nissāya idamatthitaṁyeva nissāya sosāniko hoti, ayaṁ imesaṁ pañcannaṁ sosānikānaṁ aggo ca seṭṭho ca pāmokkho ca uttamo ca pavaro ca. Ime pañca sosānikā.

Pañcakaniddeso.

---

6. Chakkapuggalapaññatti

202. Tatra yvāyaṁ puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni abhisambujjhati, tattha ca sabbaññutaṁ pāpuṇāti balesu ca vasībhāvaṁ, Sammāsambuddho tena daṭṭhabbo.

Tatra yvāyaṁ puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni abhisambujjhati, na ca tattha sabbaññutaṁ pāpuṇāti na ca balesu vasībhāvaṁ Paccekasambuddho tena daṭṭhabbo.

Tatra yvāyaṁ puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni anabhisambujjhati, diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro hoti[1] sāvakapāramiñca pāpuṇāti, Sāriputtamoggallānā tena daṭṭhabbā.

Tatra yvāyaṁ puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni anabhisambujjhati, diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro hoti, na ca sāvakapāramiṁ pāpuṇāti, avasesā arahantā tena daṭṭhabbā.

Tatra yvāyaṁ puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni anabhisambujjhati, na ca diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro hoti, anāgāmī hoti anāgantā itthattaṁ, anāgāmī tena daṭṭhabbo.

Tatra yvāyaṁ puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni anabhisambujjhati, na ca diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro hoti, āgantā itthattaṁ, sotāpannasakadāgāmino tena daṭṭhabbā.

Chakkaniddeso.

---

7. Sattakapuggalapaññatti

203. Kathañca puggalo sakiṁ nimuggo nimuggova hoti, idhekacco puggalo samannāgato hoti ekantakāḷakehi akusalehi dhammehi. Evaṁ puggalo sakiṁ nimuggo nimuggova hoti.

Kathañca puggalo ummujjitvā nimujjati, idhekacco puggalo ummujjati "sāhu saddhā kusalesu dhammesu, sādhu[2] hirī kusalesu dhammesu, sādhu ottappaṁ kusalesu dhammesu, sādhu vīriyaṁ[3] kusalesu dhammesu, sādhu paññā kusalesu dhammesū"ti. Tassa sā saddhā neva tiṭṭhati no vaḍḍhati hāyatiyeva, tassa sā hirī neva tiṭṭhati no vaḍḍhati hāyatiyeva, tassa taṁ ottappaṁ neva tiṭṭhati no vaḍḍhati hāyatiyeva, tassa taṁ vīriyaṁ neva tiṭṭhati no vaḍḍhati hāyatiyeva, tassa sā paññā neva tiṭṭhati no vaḍḍhati hāyatiyeva. Evaṁ puggalo ummujjitvā nimujjati.

---

1. Dukkhassantaṁ karoti (Sī) evamuparipi. 2. Sāhu (Sī, Syā) evaṁ tīsu ṭṭhānesupi.
3. Viriyaṁ (Sī, Syā)

Kathañca puggalo ummujjitvā ṭhito hoti, idhekacco puggalo ummujjati "sāhu saddhā kusalesu dhammesu, sādhu hirī kusalesu dhammesu, sādhu ottappaṁ kusalesu dhammesu, sādhu vīriyaṁ kusalesu dhammesu, sādhu paññā kusalesu dhammesū"ti. Tassa sā saddhā neva hāyati no vaḍḍhati ṭhitā hoti, tassa sā hirī neva hāyati no vaḍḍhati ṭhitā hoti, tassa taṁ ottappaṁ neva hāyati no vaḍḍhati ṭhitaṁ hoti, tassa taṁ vīriyaṁ neva hāyati no vaḍḍhati ṭhitaṁ hoti, tassa sā paññā neva hāyati no vaḍḍhati ṭhitā hoti, Evaṁ puggalo ummujjitvā ṭhito hoti.

Kathañca puggalo ummujjitvā vipassati viloketi, idhekacco puggalo ummujjati "sāhu saddhā kusalesu dhammesu, sādhu hirī kusalesu dhammesu, sādhu ottappaṁ kusalesu dhammesu, sādhu vīriyaṁ kusalesu dhammesu, sādhu paññā kusalesu dhammesū"ti. So tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpanno hoti avinipātadhammo niyato sambodhiparāyano. Evaṁ puggalo ummujjitvā vipassati viloketi.

Kathañca puggalo ummujjitvā patarati, idhekacco puggalo ummujjati "sāhu saddhā kusalesu dhammesu, sādhu hirī kusalesu dhammesu, sādhu ottappaṁ kusalesu dhammesu, sādhu vīriyaṁ kusalesu dhammesu, sādhu paññā kusalesu dhammesū"ti. So tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāmī hoti sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantakaro hoti. Evaṁ puggalo ummujjitvā patarati.

Kathañca puggalo ummujjitvā patigādhappatto hoti, idhekacco puggalo ummujjati "sāhu saddhā kusalesu dhammesu, sādhu hirī kusalesu dhammesu, sādhu ottappaṁ kusalesu dhammesu, sādhu vīriyaṁ kusalesu dhammesu, sādhu paññā kusalesu dhammesū"ti. So Pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā. Evaṁ puggalo ummujjitvā patigādhappatto hoti.

Kathañca puggalo ummujjitvā tiṇṇo hoti pāraṅgato thale tiṭṭhati brāhmaṇo, idhekacco puggalo ummujjati "sāhu saddhā kusalesu

dhammesu, sādhu hirī kusalesu dhammesu, sādhu ottappaṁ kusalesu dhammesu, sādhu vīriyaṁ kusalesu dhammesu, sādhu paññā kusalesu dhammesū"ti. So āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Evaṁ puggalo ummujjitvā tiṇṇo hoti pāraṅgato thale tiṭṭhati brāhmaṇo.

204. Katamo ca puggalo ubhatobhāgavimutto, idhekacco puggalo aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo ubhatobhāgavimutto.

205. Katamo ca puggalo paññāvimutto -pa-. Kāyasakkhī. Diṭṭhippatto. Saddhāvimutto. Dhammānusārī.

206. Katamo ca puggalo saddhānusārī, yassa puggalassa sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipannassa saddhindriyaṁ adhimattaṁ hoti, saddhāvāhiṁ saddhāpubbaṅgamaṁ ariyamaggaṁ bhāveti. Ayaṁ vuccati puggalo saddhānusārī, sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno puggalo saddhānusārī, phale ṭhito saddhāvimuttoti.

Sattakaniddeso.

---

8. Aṭṭhakapuggalapaññatti

207. Tattha katame cattāro maggasamaṅgino cattāro phalasamaṅgino puggalā. Sotāpanno, sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno. Sakadāgāmī, sakadāgāmiphalasacchikiriyāya paṭipanno. Anāgāmī, anāgāmiphalasacchikiriyāya paṭipanno. Arahā, arahattaphalasacchikiriyāya[1] paṭipanno. Ime cattāro maggasamaṅgino, ime cattāro phalasamaṅgino puggalā.

Aṭṭhakaniddeso.

1. Arahattāya (Syā, Ka) Aṁ 3. 115 piṭṭhepi.

9. Navakapuggalapaññatti

208. Katamo ca puggalo Sammāsambuddho, idhekacco puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni abhisambujjhati, tattha ca sabbaññutaṁ pāpuṇāti balesu ca vasībhāvaṁ. Ayaṁ vuccati puggalo Sammāsambuddho.

Katamo ca puggalo Paccekasambuddho, idhekacco puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṁ saccāni abhisambujjhati, na ca tattha sabbaññutaṁ pāpuṇāti na ca balesu vasībhāvaṁ. Ayaṁ vuccati puggalo Paccekasambuddho.

Katamo ca puggalo ubhatobhāgavimutto, idhekacco puggalo aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo ubhatobhāgavimutto.

Katamo ca puggalo paññāvimutto, idhekacco puggalo na heva kho aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo paññāvimutto.

Katamo ca puggalo kāyasakkhī, idhekacco puggalo aṭṭha vimokkhe kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo kāyasakkhī.

Katamo ca puggalo diṭṭhippatto, idhekacco puggalo "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti -pa- "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, Tathāgatappaveditā cassa dhammā paññāya vodiṭṭhā honti vocaritā, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati puggalo diṭṭhippatto.

Katamo ca puggalo saddhāvimutto, idhekacco puggalo "idaṁ dukkhan"ti yathābhūtaṁ pajānāti -pa- "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtaṁ pajānāti, Tathāgatappaveditā cassa dhammā paññāya

voditthā honti vocaritā, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti, no ca kho yathā diṭṭhippattassa. Ayaṁ vuccati puggalo saddhāvimutto.

Katamo ca puggalo dhammānusārī, yassa puggalassa sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipannassa paññindriyaṁ adhimattaṁ hoti, paññāvāhiṁ paññāpubbaṅgamaṁ ariyamaggaṁ bhāveti. Ayaṁ vuccati puggalo dhammānusārī. Sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno puggalo dhammānusārī. Phale ṭhito diṭṭhippatto.

Katamo ca puggalo saddhānusārī, yassa puggalassa sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipannassa saddhindriyaṁ adhimattaṁ hoti, saddhāvāhiṁ saddhāpubbaṅgamaṁ ariyamaggaṁ bhāveti. Ayaṁ vuccati puggalo saddhānusārī. Sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno puggalo saddhānusārī. Phale ṭhito saddhāvimuttoti.

Navakaniddeso.

---

10. Dasakapuggalapaññatti

209. Katamesaṁ pañcannaṁ idha niṭṭhā, sattakkhattuparamassa, kolaṁkolassa, ekabījissa, sakadāgāmissa, yo ca diṭṭheva dhamme arahā, imesaṁ pañcannaṁ idha niṭṭhā.

Katamesaṁ pañcannaṁ idha vihāya niṭṭhā, antarāparinibbāyissa, upahacca parinibbāyissa, asaṅkhāraparinibbāyissa, sasaṅkhāraparinibbāyissa, uddhaṁsotassa, akaniṭṭhagāmino, imesaṁ pañcannaṁ idha vihāya niṭṭhāti. Ettāvatā puggalānaṁ puggalapaññattīti.

Dasakaniddeso.

Puggalapaññattipakaraṇaṁ niṭṭhitaṁ.

Dhātukathāpāḷiyā

Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā

Puggalapaññattipāḷiyā

Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā

Dhātukathāpāḷiyā

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho, Ṭṭha = Aṭṭhakathā.

Dhātukathāpāḷiyā

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Anupādinnehi = Anupādiṇṇehi (Sī, Ka)	72
[Ka]	
Kammabhavena = Upādānapaccayā kammabhavena (Syā)	30
Kammabhavo = Upādānapaccayā kammabhavo (Sī, Syā)	12
[Ca]	
Cūḷantaradukā = Cullantaradukā (Sī)	32
[Ta]	
Tiṁsavidhāti = Tiṁsavidhanti (I)	34
[Da]	
Dvevisayo = Dve vīsati (Syā)	42
[Na]	
Na hetusahetukehi = Na hetūhi sahetukehi (bahūsu)	62
Na hetusahetukehi = Na hetū sahetukehi (Sī) Na hetūhi sahetukehi (Syā, Ka)	39
Na hetu ahetukā = Na hetū ahetukā (Syā, Ka) Abhi 2, Dukapañhāpucchakepi.	19
[Pa]	
Parittārammaṇā = Parittāramaṇā (?)	17
Punadeva = Punareva (I)	29

Puggalapaññattipāḷiyā

Nānāpāṭhā

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Aṭṭhapanā = Āṭhapanā (Ka) Abhi 2. 371 piṭṭhepi.	121
Anāgantā = Anāgantvā (Syā, Ka) Aṁ 1. 478 piṭṭhepi.	112
Appavajjo = Appasāvajjo (Syā, Ka) Aṁ 1. 452 piṭṭhepi.	107
Appicchataṁyeva = Apicchaṁyeva (Syā) Aṁ 2. 193 piṭṭhepi.	179
Ayaṁ = Ayaṁ pana (Syā, Ka) Aṁ 2. 145 piṭṭhepi.	174
Arahattaphalasacchikiriyāya = Arahattāya (I)	104
Arahattaphalasacchikiriyāya = Arahattāya (Syā, Ka) Aṁ 3. 115 piṭṭhepi.	183
Asaṅgāhaṇā apariyogāhaṇā = Asaṁgāhanā apariyo gāhanā (Sī, Syā, Ka)	124
[Ā]	
Āgāmī = Sotāpannasakadāgāmī (Syā, Ka) Aṁ 1. 478 piṭṭhepi.	112
Āmavaṇṇi = Āmavaṇṇī (Syā, Ka) Aṁ 1. 421 piṭṭhepi.	151
Ārabhati = Ārambhati (Sī, Syā)	110
Ārambhajā = Ārabbhajā (Ka) Aṁ 2. 147 piṭṭhepi.	173
Ārācārī = Anācārī (Ka)	166
Āvikatvā = Āvīkatvā (Sī)	176
Āsavaṁ deti = Assavanoti (Sī)	133
Āsīvisā = Āsivisā (Syā)	155
[I]	
Idamatthitaṁyeva = Idamaṭṭhitaṁyeva (Sī)	179

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[U]

Ucchaṅgapañño = Uccaṅgapañño (Syā) 106

Ulūkapakkhampi = Ulukapakkhampi (Sī, Syā) 164

Ussāraṇaññeva = Ussādanaṁyeva (Sī) Ussādanaññeva (Syā, Ka)
Aṁ 2. 78 piṭṭhepi. 175

Usūyā usūyanā = Ussuyā ussuyanā (Ka) Abhi 2. 372 piṭṭhepi. 122

[Ū]

Ūhasati = Uhasati (Aṭṭhakathā) Aṁ 2. 80 piṭṭhepi. 177

[E]

(Ettakā assā haññantuyaññatthāya) = ( ) Natthi Sīhaḷapotthake,
Majjhimanikāye
Kandarakasuttepi evameva. 165

Evamevaṁ = Evameva (Sī) 131

"Ehambho = Ehi bho (Syā, Ka) Ma 1. 355; Aṁ 1. 125 piṭṭhesupi. 132

[Ka]

Kakkaratā kakkariyaṁ = Kakkhaḷatā kakkhaḷiyaṁ (Syā) evaṁ
Khuddakavibhaṅgadukaniddesepi. 122

Kaṭhalāya = Kathalāya (Ka) Kathalena (Ṭha) Aṁ 1. 122 piṭṭhepi. 133

Kaṇḍuvamāno = Kaṇḍūyamāno (Sī) 165

Kaḷopimukhā = Kalopimukhā (Sī, Syā) Ma 2. 5 piṭṭhepi. 163

Kālakiriyaṁ = Kālaṁ kiriyaṁ (Ka) 119

[Kha]

Kharājinaṁ = Khurājinaṁ (Syā, Ka) 164

[Ga]

Gantā = Gato (Sī) Gantvā (Syā) 135

Garuṁ katvā = Garukatvā (Sī) 106

[Ta]

Tappetā ca = Tappetā ca, ayaṁ vuccati puggalo titto (Sī) 129

Tilā taṇḍulā = Tilataṇḍulā (Ka) Aṁ 1. 128 piṭṭhepi. 135

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Tha]	
Thinamiddhaṁ = Thīnamiddhaṁ (Sī, Syā)	168
[Da]	
Dalidde = Daḷidde (Sī) Aṁ 1. 497 piṭṭhepi.	159
Dukkhassantakaro hoti = Dukkhassantaṁ karoti (Sī) evamuparipi.	181
Dussanā dussitattaṁ = Dūsanā dūsitattaṁ (Syā)	121
Dvīhikampi = Dvāhikampi (Sī)	163
[Dha]	
Dhammamaññāya dhammānudhammappaṭipanno = Na dhammamaññāya na dhammānudhammapaṭipanno (Syā) Na dhammamaññāya dhammānudhammappaṭipanno (Ka)	172
Dhammassavaṇāya = Dhammassavanāya (Syā)	135
[Na]	
Navanītaṁ = Nonītaṁ (Sī)	179
Naheva kho = Neva kho (Sī) Aṁ 1. 426 piṭṭhepi.	155
Nikkujjo = Nikujjo (Syā) Aṁ 1. 128 piṭṭhepi.	135
[Pa]	
Pakkavaṇṇi = Pakkavaṇṇī (Syā, Ka)	151
Paccekasambuddho = Paccekabuddho (Sī)	103, 129
Paññavanto = Paññavantā (Sī)	116
Paññapeti = Paññāpeti (Sī, Syā)	142
Paṭiggaṇhāti = Patigaṇhāti (Sī) Rūpasiddhiṭīkāya pana sameti.	138
Patitthīyati = Patiṭṭhīyati (Syā, Ka) Aṁ 1. 122 piṭṭhepi.	133
Pathaviyā = Paṭhaviyā (Sī, Syā)	137
Paravaṇṇahārikāya = Paravaṇṇahāriyā (Sī)	162
Paranimmitavasavattī deve = Paranimmitavasavattideve (Sī, Syā)	158
Paripūrakārī = Paripūrīkārī (Syā)	107
Pavattinī = Pavattanī (Sī) Aṁ 1. 123 piṭṭhepi.	140
Paḷāsī = Palāsī (Syā, Ka)	104

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pāmokkho = Mokkho (Sī)	179
Pāraṅgato = Pāragato (Sī, Syā)	110
Pisuṇavāco = Pisuṇāvāco	144
[Pha]	
Pharusavāco = Pharusāvāco (Sī) Dī 3. 67 piṭṭhepi.	144
Phusitvā = Phassitvā (Sī, I)	114
[Ba]	
Barihisatthāyā”ti = Parihiṁsatthāyāti (Sī, Syā, Ka) Ma 2. 7 piṭṭhepi.	165
Balībaddā = Balibaddhā (Syā)	154
Balībaddūpamā = Balibaddūpamā (Sī)	108
Balesu = Phalesu (I)	112
[Ma]	
Makkhāyanā makkhāyitattaṁ = Makkhīyanā makkhīyitattaṁ (Sī) Makkhiyanā makkhiyitattaṁ (Ka)	121
Micchādiṭṭhi = Micchādiṭṭhī (Ka)	144
Muddhāvasitto = Muddhābhisitto (Syā, Ka)	164
[Ya]	
Yuttappaṭibhāno = Yuttapaṭibhāṇo (Syā) Aṁ 1. 452 piṭṭhepi.	147
Yesaṁ kho pana so = Yesaṁ kho pana (sabbattha) Aṁ 1. 249 piṭṭhepi.	138
[Va]	
Vipañcitaññū = Vipacitaññū (Sī) Aṁ 1. 452 piṭṭhepi.	107
Vipariyāsaggāho = Vipariyesaggāho (sabbattha) Padasiddhi cintetabbā.	124
Vīriyaṁ = Viriyaṁ (Sī, Syā)	181
Venakule = Veṇakule (Sī, Syā)	159

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sakagavacaṇḍo = Sagavacaṇḍo (Ka-Sī) Aṁ 1. 423 piṭṭhepi.	154
Santhambhati = Satthambhati (Sī) Aṁ 2. 78 piṭṭhepi.	175
Sandhāgāraṁ = Santhāgāraṁ (Syā) Yaññāgāraṁ (Sī)	164
Sandhāretuṁ = Santānetuṁ (Sī, Syā) Aṁ 2. 79 piṭṭhepi.	176
Sambodhiparāyano = Sambodhiparāyaṇo (Sī, Ka)	118
Sammaggatā = Samaggatā (Ka)	124
Sammādiṭṭhi = Samādiṭṭhī (Ka)	145
Samiñjitaṁ = Sammiñjitaṁ (Sī, Syā)	151
Sāciyogā = Sāviyogā (Syā, Ka)	167
Sādhu = Sāhu (Sī, Syā) Evaṁ tīsu ṭhānesupi.	181
Sāmaṁ = Sāmaṁyeva (Sī)	176
Sāyatatiyakampi = Sāyaṁtatiyakampi (Syā, Ka) Ma 2. 6 piṭṭhepi.	164
Sītībhūto = Sītibhūto (Sī, Ka)	110
Sukatadukkaṭānaṁ = Sukaṭadukkaṭānaṁ (Sī)	124
Saṁsandatimeva sandhiyatimeva = ...ceva (Syā) Aṁ 1. 287 piṭṭhepi.	137
[Ha]	
Hatthāpalekhano = Hatthāvalekhano (Syā)	163